

צ'בי שרפשטיין

בן־ישראל

ספר מקרא לשנות הלמוד
השרישית והרביעית

הוצאת שילחי ניו־יורק

Brandeis University
Library

The Gift of
William Mazer

שנת תרס"ח

בן ישראל

ספר מקרא לשנות הלימוד

השלישית והרביעית

חלק ראשון

מאת

צבי שרפטיין

הוצאת "שילה" ניוֹרֵק

PL 4573

52

v. 1

Copyright, 1918, by Zevi Scharfstein.

כל הזכויות נשמרות.

הקדמה

—

עלוב הוא הילד העברי באמריקה ועלובה היא יהדותו: אין לו לא סביבה יהודית ברחוב שהוא דרבה ולא אתמוספירה יהודית בבית שהוא מתגרל בו. אין לו המקור הטבעי לינוק הימנו השפעה יהודית לאומית.

בתנאים כאלה נשאר בית הספר העברי המוסד היחידי להשפעה לאומית, וכל רגע מן הרגעים שהנער מבלה בתוך כתלי בית הספר צריך להיות מוקדש אך ורק לחינוך עברי טהור.

ולפיכך כשנגשתי לחבור הספר הזה בחרתי בחמר שכלו יהודי, חמר שיגולל לפני התלמיד את חיי עמו ונשמתו, בפרט אותם הצדדים שאפשר לו להשיג אותם ולהבינם. הרביתי בפרקים על השבת ועל מועדי ישראל, משום שאלה הם כמעט שרידי היהדות היחידים המורגשים עדיין במשפחה העברית באמריקה; בברור הספורים והתאורים הלקוחים מן החיים נתתי את משפט הבכורה לאלה, המגלים את היופי הפנימי שביהודי ונוסכים אור אידיאלי על דרכיו ומנהגיו ומעשיו; הקדשתי מקום רחב לאגדה העממית, בפרט לאותו החלק המגלה לפנינו את שרטוטי אפינו הלאומי ואת מסירותינו לקדשינו. שלישי הספר מוקדש לארץ ישראל, בכדי להאציל

על התלמיד מרוח החבה העזה שהעם העברי הוגה
לארצו ובכדי להגביר בו את תקות שיבת ציון וחזון
הגאולה.

מתוך החמר המצוי בספרי המקרא העברים
ובספרותנו החדשה בחרתי באלה, שהנסיין
הוכיח לי, שהתלמידים מתענינים בהם ומושפעים
מהם. משום שהדיעות הלשוניות של התלמידים
משנת הלמוד השלישית קלושות ורפויות — אף על
פי שבשכלם הם בוגרים ומפותחים — המעטתי
בתאורים והרביתי בספורים ובאגדות, ואף התאורים
והשירים מכילים תכן ספורי. מאותה הסבה לא
הכנסתי מיצירותיהם של אחדים מסופרינו, שכבר קנו
להם זכות אזרח בספרות החנוכית העברית, כי לפי
סגנון מוקדמות הן בשנות למוד אלה.

צבי שרפשטיין.

ת כ ו

עמוד

1. .... כששי בין ערכים (שיר) — י. טשרניחובסקי
4. .... *יוסף מוקיר שבת (אגדה) — י. שטיינברג
6. .... *ערב שבת בעירה (תאור) — שלום אש
8. .... ברכת הנרות (שיר) — ק. א. שפירא
10. .... האוצר (אגדה) — פריץ
15. .... *כשבת בעירה (תאור) — שלום אש
18. .... *אגורת המלאך (שיר) — יעקב כהן
20. .... *מעשה באיש חסיד (אגדה) — י. לייזרוביץ
24. .... *ספר התורה (ספור) — י. ב. לבנר
28. .... בבית הכנסת לקטנים (שיר) — שמעון גינצבורג
30. .... *שני אורחים (אגדה)
33. .... *האבדה (ספור) — יהודה שטיינברג
35. .... *הילד החוטא (שיר) — יעקב כהן
37. .... *האוצר (אגדה) — ז. שניאור
39. .... *מעשה בגור אריה (אגדה) — ש. בן-ציון
43. .... כשורת אביב (שיר) — ח. נ. ביאליק
44. .... *תתחדש (ספור) — ד. פרישמן
50. .... אליהו הנביא (שיר) — ז. שניאור
52. .... *העושה נפלאות (אגדה) — י. ל. פריץ
62. .... אגדות (שיר) — דוד פרישמן
73. .... *פסח בזמן שבית המקדש היה קים (תאור)
75. .... חג הפסח (תאור) — על פי היינריך היינה

* הענינים המסומנים בכוכב קלים הם בלשונם או בתכנם
והם קודמים להוראה.

עמוד

- 78.....*שני אחים (אגדה) — יהודה גרזובסקי
- 81.....*הכובסת הצדקנית (אגדה) — מ. קרישבסקי
- 84.....קבר דוד (שיר אגדי) — ק.א. שפירא
- 89.....*שליח מצוה (ספור) — ברתולד אוערבך
- 92.....*אש בארון הקדש (אגדה) — מ. קרישבסקי
- 102.....חבת ארץ ישראל (מאמר) — א. ז. רבינוביץ
- 99.....אבי ואמי (תאור) — ראובן בריינין
- 101.....אמי (שיר) — פסח גינצבורג
- 102.....*רבי עקיבא (תולדה) — א. ז. רבינוביץ
- 107.....אשת רבי עקיבא (שיר) — יעקב כהן
- 108.....*בל"ג בעמר (ספור) — י. שמיינברג
- 100.....הכתל המערבי (הגיונות) — דוד פרישמן
- 113.....*הכתל המערבי (שיר) — יעקב כהן
- 115.....*התינוק שנשבה (אגדה) — מרדכי זאב פייארברג
- 125.....הצדיק מנמירוב (אגדה) — י. ל. פרץ
- 131.....*חג הבכורים (תאור)
- 133.....*בשערי ירושלים (ספור) — על פי נ. לוויין
- 136.....גשם קיץ (שיר) — יעקב פיכמן
- 137.....*אדיל בת ר' משה (זכרון) — א. ז. רבינוביץ
- 140.....מלמדי (זכרון) — זלמן עפשטיין
- 142.....ירושלים (תאור) — א. ז. רבינוביץ
- 144.....רבי יהודה הלוי (תולדה) — יהודה גרזובסקי
- 148.....לכבוד אדמת הקדש (שיר) — רבי יהודה הלוי
- 148.....*תקון חצות (אגדה) — א. בן ישראל
- 151.....ערב תשעה באב (תאור) — מ. פייארברג
- 154.....*כוס הדמעות (שיר) — שמעון פרוג
- 159.....ראש ישיבה (ספור) — א. ז. רבינוביץ
- 163.....*סליחות (תאור) — שלום אש
- 168.....על קבר רחל (הגיונות) — דוד פרישמן

עמוד

- 167.....שפירא. ק. א. — (שיר) לחם בית
170.....יהודה גרזובסקי (תולדה) — כוכבא
173.....מ. קרינסקי (אגדה) — רבי אמנון
177.....בן-עמי (שיחת עם) — *הרב הזקן
179.....יעקב כהן (שיר) — נעילה
182.....שאול משרניחובסקי (שיר) — הקפות
182.....ש. בן-ציון (תאור) — *כסכה
185.....א. פרנק (תאור) — יפו
190.....משה סטבסקי (ספור) — אבא נוסע לאמריקה
194.....ד"ר מ. ברדיטשבסקי (ספור) — היציאה לארץ אבות
197.....נ. ביאליק (שיר) — אל הצפור
200.....דוד פרישמן (ספור) — השעה האחרונה
205.....נח פינס (שיר) — *כליל חנכה
208.....על פי השחר בשנויים (תולדה) — מרדכי עמנואל נח

בששאי בין ערבים.

כי שפי ידעד אור היום

בששאי בין ערבים.

בנתיב-אין-קץ ממעונות רום

מלאכים שגים דאים.

על פנפי עב; אל עיר וכפר

יסורו גרי שחקים,

ואל בית, אם בו עברי גר,

יציצו אל התרבים.

כי יהל אז בבית אור

ונעימות גיל בחדר,

מרבות דאנות קרא דרור,

בכל נקיון סדר;

כי יצוק לחשו בגנש וחיל

האיש פדת וכתורה.

מסביב תשלט שלות גיל

מסביב נעימות אורה—

בששי בין ערבים
פָּנִי מִלְאָךְ טוֹב, שְׁמֵלְאוֹ חֵן,
יִפְיִקוּ שְׁשׁוֹן לֵב עָנּוּ,
וּמִלְאָךְ רָע הוּא יִחַרֵּק שֵׁן
יִתְעוֹתוּ רִשְׁמֵי פָּנָיו:

— „כִּשְׁבֶּת זֹאת לְעֵדֶן הָבֵא,
וַיְהִי חֶלְקֶךָ שָׁמַן
עַד עוֹלָמִי עַד!” — וּמִלְאָךְ רָע
עַל כְּרָחוּ יַעֲנֶה: אָמֵן!

— „אֵךְ טוֹב וְגִיל עַד יוֹמֶךָ בָּא,
וַיְהִי חֶלְקֶךָ שָׁמַן
כְּעוֹלָם הָבֵא!” — וּמִלְאָךְ רָע
עַל כְּרָחוּ יַעֲנֶה: אָמֵן!

אֵךְ אִם בְּבֵית יִשְׂרָאֵל רִיב,
הָאִם כִּי תִבְרַךְ בַּפִּנֵּה;
הָאִישׁ כִּי יִמְטִיר קִלְלוֹת פִּיּוֹ,
הַיְלָדִים יִשְׂאוּ קִינָה;

בששי בין ערבים
בְּחֶדְרַת פְּרָעוֹת, אַף אֵין יֵשׁ
גַּר יֵאִיר הַצְּלָמוֹת, —
עֵין מְלֶאֶךְ רַע אֲזוֹ תֹר אֵשׁ,
עַל שְׁפָתָיו שְׁחוֹק צָרָת.

— „כַּשֶּׁבֶת זֹאת עַד יָבֹוא יוֹם
וּבְחִיק עֶפְרַת הַטָּמֵן”
וּמְלֶאֶךְ טוֹב יֵאֲנַח הַיּוֹם
וְעַל פְּרָחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

— „אֵין טוֹב... שְׁלוֹם בֵּית יְהוִי לְךָ וְרַךְ
בְּחִיק עֶפְרַת עַד הַטָּמֵן”
וּמְלֶאֶךְ טוֹב הוּא יְבָרְכֶה מְרַ
וְעַל פְּרָחוֹ יַעֲנֶה: אָמֵן!

ש. משרניחובסקי.

באורים: שפי לאט לאט. ידעך יכבה. בנתיב בדרך, במסלה.
ממעונות רום מן השמים. דאים עפים. יציצו יביטו. אל
החרכים דרך הבדקים, דרך החזירים. יהל יורח. דרור
חפש. יצוק ישפך. לחשו תפלתו. וחיל בפחד. לעדן
לזמן. על כרחו מבלי רצונו. פרעות אי סרה. הצלמות
החשך. תור תפיץ. שחוק צרבת שחוק רע, שחוק בוער כאש.

יוסף מוקיר שבת.

יוסף מוקיר-שבת ישב בשכנות אצל אדמי עשיר אחד. הנה יוסף עבד כל ימיו בשדות האדומי ובכרמיו; והאדומי הנה עובד בו בפרך מעלות השחר עד צאת הכוכבים; והנה משלם לו שכר מועט — ויחי יוסף בצער ובדחק; ורק את השבת הנה מכבד במאכלים ומשקאות ובמלבושים נאים באחד העשירים.

והאדומי העשיר ויגדל מיום ליום. —

פעם אחת ראה בחלומו איש זקן מברר אליו: כל עשרה ונכסיה מיוסף מוקיר שבת באו לה, וליוסף מוקיר שבת ישובו. —

שמע האדומי — ויעצב אל לבו. אמר: איך אציל את נכסי מידו של יהודי זה? אלף ואמכר את כל נכסי, ואקנה במחירם חפץ אחד יקר, שאוכל לשמרו תמיד.

וכך עשה. קנה לו מרגלית אחת בששים אלף דינרים; ושמן אותה בכובעו. —

”עתה ישב לו יוסף, ויחכה, עד שיבאו נכסי לידי, ולפי שעה יבוא לשרת את ביתי!” כך אמר האדומי אל לבו ויחי שמים.

יוסף מוקיר שבת

פעם אחת עבר האדומי על גֶשֶׁר, שָׁעַל נָהָר אַחַד—נָשַׁב
רוח וְהִשְׁלִיךְ אֶת כּוֹבְעוֹ לַתּוֹךְ הַנָּהָר.

נִפְלָה הַמַּרְגְּלִית אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם, בָּא דָג וּבָלַע אוֹתָהּ.
וְהַדָּג יָרַד בְּעֶרְב־שַׁבָּת אֶל הַנָּהָר; הִשְׁלִיךְ חֲכָה וְהִעֲלָה
אֶת הַדָּג.

בָּא לְעִיר לְמִכְרוֹ, וְלֹא חָפֵץ אִישׁ לְקַנּוֹתוֹ, כִּי הָיָה הַדָּג
גָּדוֹל וּמְחִירוֹ—רַב.

אָמַר הַדָּג: אֵלֶיךָ לְיוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת: רְגִיל עָנִי זֶה לְקַנּוֹת
דָּגִים לְשַׁבָּת בְּמִחִיר רַב.

קָנָה יוֹסֵף אֶת הַדָּג, פָּתַח אוֹתוֹ, וּמָצָא אֶת הַמַּרְגְּלִית.
מָאֵז הָיָה לְעֹשִׂיר וְעָשָׂה צְדָקָה וְחָסַד כָּל הַיָּמִים.

י' שטיינברג.

באורים: בפרך בעבודה קשה. דינר מין מטבע.

שאלות: אצל מי עבד יוסף מוקיר שבת? איזה קרבה יש בין
אדום וישראל? מה השכר אשר קבל יוסף? מדוע
קראו לו יוסף מוקיר שבת? מה חלם האדומי? כיצד
חשב להציל את רכושו? איך בא הרכוש ליד יוסף?

עָרַב שֶׁבֶת בְּעֵרָה.

עָרַב שֶׁבֶת אַחַר הַצְּהָרִים.

תְּלַמִּידֵי הַחֵדֶר קוֹרְאִים „הַפְּטָרָה“, מַעֲבִירִים אֶת הַסְּדָרָה בְּנִגּוּןָה וְשָׁבוּם לְבֵיתָם, חוֹמְשֵׁיהֶם וּגְמֵרוֹתֵיהֶם פִּתַּח זְרוּעוֹתֵיהֶם, לְמַעַן הִיוֹת לָהֶם לְמַחֵר סְפָרִים בְּעֵת הַבְּחִינָה. אַחֲרֵי קִבְלָם מֵאֲמוֹתֵיהֶם לְחֻמְנִיּוֹת קִטְנוֹת מְמוּלָאוֹת גְּרַנְרִים הֵם בּוֹרְחִים אֶל הָרְחוֹב, שֹׁשֵׁם מְחֻפָּה „הַחֶבְרָה“. הֵם מְמַלְאִים אֶת בֵּיסֵיהֶם אֲבָנִים וּמְבָרִיחִים אֶת יוֹנֵיוֹ שֶׁל הָאוּפָה הַפּוֹרְחוֹת בְּשׁוּק. הָאוּפָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְרוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם, וְהַנְּעָרִים נוֹשְׂאִים רַגְלֵיהֶם וְנִמְלָטִים...

נֶעְרָה אַחַת עוֹבְרַת בְּמְרוּצָה לְבֵית הַמְּדַרְשׁ לְשָׂאֵל אֶת רַב הָעִיר שְׂאֵלָה עַל עוֹף שֶׁנִּמְצָא מִחַט בְּקֶרְקָנּוֹ, וְאִשָּׁה נוֹשֵׂאת בְּקַעֲרָה בְּרֵאֲוָה שֶׁנִּמְטָרָה אֶל הָאוּפָה הַגּוֹי לְמַכָּרָה. אָבוֹת וּבָנִים שָׁבוּם מִבֵּית

ערב שבת בעירה

הגלב בראשים גזוזים ומגולחים לכבוד שבת. הכל
רצים, ממהרים. ממהר גם הרב בראש חבורת
אורחים עניים. הוא מתנזר על פתי העיר ומשאיר
בכל בית אורח ליום השבת.

השמש נוטה לערב. בין הערבים. הרוכלות
בשוק צוברת את סחורותיהן ומאספות אותן
הביתה. נערים רחוצים רצים ברחובות בבקבוקים
אל חנותו של ויינשטיין לקנות יין לקדוש. השמש
דופק בדלתות ובפתריסים לקבלת שבת. החניות
נסגרות אחת אחת. פה ושם נראים דרך וגניות
החלונות גרות שבת דולקים.

דממה. השבת באה בצעדי שקט ומפוצה
מנוחה מסביב. יהודים רחוצים, לבושים בגדי
אטלס ומשי, הולכים לבית הפנסות ולפניהם ילדיהם,
ענוגים, רבים וגאים פבגי מלכים.

שלום אש (בשנויים).

בְּרַכַת הַנְּרוֹת.

עָרוֹךְ הַשְּׁלֶחֶן, וְלִבְיָנוּ הַסְּדִינִים,
גַּם כַּפּוֹת הַבְּסָרָה, מְזֻלְגוֹת, שְׂכִינִים ;
הַקְּעָרוֹת מְלֵאוֹת מְאֻכְלִים לְמַעֲדָנִים,
הַדָּגִים לַחֲלוֹת מְשֻׁקְרֵי עֵינָם ;
יַיִן צְמוּקִים וְשָׂרֵף נוֹצְצִים בְּמִנְקָנִים ;
וְהַנְּרוֹת בְּמִנְרוֹת סְבוּכוֹת כַּפָּיִם
בְּפִטוּרֵי צִיצִים לְשֵׁלֶשֶׁת הַקְּנִיִּם ;
וּבְעֵלֶת הַבַּיִת, כְּלוּלָה בְּעֲדָיִים,
בְּלֵב מְלֵא רָגֶשׁ הַנְּרוֹת מְדַלְקֶת
וּבְמַעַל כַּפֵּיהָ לַחֵשׁ יוֹצֵקֶת :

”לְכַבּוֹד אֱלֹהִים, שֶׁבֵּת קֹדֶשׁ וְהַתּוֹרָה,
גַּם לְכַבּוֹד ”הַמִּצְוָה” הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהוֹרָה ;
אֲשֶׁר יָדִי קֹדֶשׁ—”לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שֶׁבֶת...”
אֲנִי, אֵל שְׂדֵי, אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת,
לְהִיזוֹת עֵינֶיךָ לַבַּיִת הַזֶּה פְּקוּחוֹת ;
שְׁלַח אֹרֶךְ לְאִישִׁי, תֵּן לוֹ אֹרֶךְ יָמִים,
תְּאָרְגֶנָּה בַּתּוֹרָה עֵינֵי צְדִיק תָּמִים...”

ברכת הנרות

שֶׁלַח אֹרֶךְ וְאַמְתָּךְ לִילְדֵי הַיְקָרִים,
הָאֵר עֵינָם בְּתוֹרְתְךָ לְחֻזוֹת מִיִּשְׂרָאֵל;
וְזָכוּ לְוִי הַשְּׂכִינָה, תְּהַלֵּל יְהוָה נְשִׁמָּתָם,
וּבְנֵי הַשֶּׁבֶת בֶּן תְּאִיר חֲכָמָתָם."

"אֵף אֲנִי אֲמַתְךָ, אֱלֹהֵי הַרְוִחוֹת,
הַעֲלִיתִי גַר מִצֹּה לְכְבוֹד יוֹם הַמְנוּחוֹת,
וְתָהִי זֹאת "מִצְוַתִּי" בְּעֵינֶיךָ נְחֻשָׁה
בְּתַרְנִ"ג מִצְוֹת, אֲצַפֵּעַ אֱלֹהִים בְּתָבָה.
תֵּן לִי כֹחַ לְפָרְגָם בְּגִי בֵּיתִי הַיְקָרִים,
לְכַלְכֵּלָם בְּכְבוֹד כָּל יְמֵי חַיֵּי הַנְּשֹׂאִים,
לֹא יָמוּת פָּרִי בְמִנִּי, כֹּל יִדְעוּ מְכַאֲזִים,
וְאִזְכָּה לְגַדְלָם לְתוֹרָה, לְחֶפֶז וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים,
וְדַמִּי יְרוּשָׁלַיִם בְּדַמְעוֹתֵי הַדִּים,
הָאֵרָךְ נַפְשִׁי לְשִׁמְעַ שׁוֹפֵר מְשִׁיחַ;
אִזְכָּה לְרֵאוֹת עִיר קְדוֹשָׁה עַל תְּלַח בְּנוּיָהּ
וּלְהַעֲלוֹת בְּצִיּוֹן גַּר שֶׁבֶת—הַלְלוּיָהּ!"

א. שְׁפִירָא.

בְּאוֹרִים: קִנְיָנִים בְּקוֹבִים. מִשְׁקָרֵי עֵינַיִם רֹמְזִים בְּעֵינֵיהֶם.
סְבוּכוֹת כְּפֹים שְׁקִינָה סְבוּכִים זֶה בִּזְה. בְּפִטוֹרֵי צִיצִים
מִפְּאָרִים בְּפִרְחִים וְצִיצִים. בְּמַעַל בְּהַרְמַת. כְּלוּלָה בְּעַדִּים מְקַשְׁטָה
בְּקִשׁוּטִים רַבִּים. לַחֵשׁ יִנְצֶקֶת מִתְּפַלֵּלַת בְּלַחֵשׁ. הַדִּים רַחֵץ. הָאֵרָךְ
נַפְשִׁי הָאֵרָךְ אֶת יְמֵי חַיֵּי. עַל תְּלַח מְקוּמָה.

הָאוֹצֵר.

שיחת-עם מאת י. ל. פֶּרֶץ.

לישן בְּתִקּוּפַת תַּמּוּז, בְּחֶדֶר קָטָן, בְּיַחַד עִם כָּל בְּנֵי-
הַבַּיִת—אֵין זֶה תַּעֲנוּג גָּדוֹל, וְאִפִּילוּ בְּלֵיל הַשַּׁבָּת. וְלֹא יִפְלֵא,
שֶׁהַתְּעוּרָר שְׁמֵרִיל חוֹמַב־הָעֵצִים אַחַר תְּחֻצוֹת הַלַּיִל, מְזִיעַ
וְנוֹשֵׁם בְּבִבְרוֹת, וְקַפֵּץ תִּיבָרָה וּמִיַּד מִמְּטָתוֹ, נִמְלֵא אֶת יָדָיו, וְשָׁם
עַל שִׁכְמוֹ אֶת בְּגָדָיו— וְנִם יַחַף הַחוּצָה.

בַּחוּץ—דְּמָמָה, הַתְּרִיסִים סְגוּרִים, וּמַעַל לָעִיר פְּרוּשִׁים
שָׁמַיִם בְּחָלִים, וּמִשְׁקִיפִים אֶרֶצָה בְּעֵינַיִם דּוֹמְמוֹת... וְנִדְרָמָה
לוֹ לְחוֹמַב הָעֵצִים, שֶׁהוּא עֲמָה בְּיַחֲדוֹת עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
בְּבִיבּוֹל, וְנִשָּׂא עֵינָיו לְמָרוֹם, וְאָמַר:

—עֲמָה, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, יֵשׁ לָךְ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר לְהֶאֱזִין
בְּקוֹלִי וּלְבַרְךָ אוֹתִי בְּאוֹצֵר אֶחָד מֵאוֹצְרוֹתֶיךָ הַרְבִּים.
עוֹדוֹ מְדַבֵּר, וּלְשׁוֹן אִשׁ קִטְנָה מִתְחִילָה לָרוּץ לְפָנָיו.
מִתְגַּלְגַּלֶּתֶת הִיא מִן הַעֲוִרָה לְחוּץ, וְהַבִּין שֶׁזֶהוּ הָאוֹצֵר... וּבִקֵּשׁ
לָרוּץ אַחֲרָיו, אָבֵל תִּיבָרָה וּמִיַּד נִזְכָּר, שֶׁשַּׁבָּת הַיּוֹם, וּפְסִיעָה
גְּסָה אֲסוּדָה, וְהַתְנַבֵּר עַל יִצְרוֹ וְהַלֵּךְ לוֹ בְּנִעִימוֹת... וּלְשׁוֹן
הָאִשׁ, בְּשִׁעְצָר חוֹמַב־הָעֵצִים אֶת מְהַלְכוֹ, הַתְחִילָה גַם בֵּן

האוצר

להתמיהה קצת ואינה רצה עוד בקדם לזה, והמרחק בינו
ובין האוצר אינו משמנה. ומזסיף הוא והולך. לפרקים הוא
שומע קול קורא אליו מקרבו: שמריל, אל תהי שומה, קח
את בגדך, קפוץ וזרוק, וכסה; אבל הוא מבין תוך כרי דבור,
שהוצר הרע מסיתו לדבר עברה, שאסור לקפץ; את בגדו
הוא מסיר מעל כתפיו, אוחזו בימין, מוכן לזריקה, אבל,
להכעיס את הוצר, הוא פוסע פסיעות עוד יותר קטנות...
ומה גדלה שמחתו, בראותו, שגם השלהבת הקטנה עושה כן...
וכן הוא הולך אחרי השלהבת והולך, ויוצא אחריה
את העירה. הדרך מעקלקת קצת, עוברת שדה ואחו, והמרחק
בינו ובין האוצר אינו משמנה במלא השערה, ואם יזרוק את
בגדו לא יכסנו, עליו לקפץ ולזרוק, ואז יכסה את האוצר...
ואינו גורע עינו מן האוצר, המתגולל בלאט, ובמחו מתעוררות
מחשבות שונות:

— לו השיג את האוצר, לא היה לעת זקנתו חוטב-עצים;
בקר רפו ידיו... אם ישיג את האוצר, יקנה לאשתו מקום
בעזרת הנשים. אין לה כלל שמחת שבת ויוס-טוב. אין לה
מקום לשבת ורגליה כבדות, ואינה יכולה להתפלל בעמידה...
ומלבוש תרש בעשה לה, וגם חרוז מרגליות יקנה לה... את

האוצר

הבנים ומסור לידי מלמדים טובים, אולי ירחם ה', ויהיו
מתמידים...

— מצנה גדולה למטוף את האוצר... לו קרה הדבר
בימי החול!...

ושמריל מתאגם וחולף. לפרקום הוא נושא עיניו למרום:
— רבנו של עולם, את מי אפה מנסה? את שמריל
חוטב העצים? אם רוצה אפה לתת, תן!

באותו הרגע נשמע קול נביחה של כלב. והוא מכיר את
הקול, זהו הכלב — מן הכפר. ובאותו הרגע נגלו בתי האפרים
הלבנים.

— פאן תחום שבת.

והוא לוחש אתרי האוצר:

— לא, לא אלף אתריך עוד, אסור!... לא למעני
נשלחת... ולא ממקום טהור! הבורא, יתברך, אינו מתקלם
בבן-אדם... זה הוא מעשה לע... ויפן לאחוריו לשוב העירה.
ואמר בלבבו:

— לא אספר לאיש בביתי. ראשית: לא יאמינו לי, ואם
יאמינו, ילעגו לי. שפת! ולמה אתהלל בפני בן-אדם? הבורא
יתברך יודי, ודי! ומי יודע, אם אשתי לא תבא לידי בעם!...
לא, לא יגיד לשום בן-אדם!

האוצר

ופתאם מרְגִישׁ הוּא, שֶׁהוּא מְתַמְלֵא נַחַת, שֶׁכָּל אִיבָרָיו
מְתַמְלָאִים עֲנֵג שֶׁל מְנוּחָה נְעִימָה.

— אוֹצֵר! הַבֵּל הַבָּלִים... מָה הוּא אוֹצֵר? מָמון, וְהַמָּוֶן
מֵבִיא לְיָדֵי חַטָּא...

וְרוֹצֵה הוּא לְהוֹדוֹת לְאֵל הַטּוֹב, שֶׁנָּתַן לוֹ כֹחַ לְעֲמוֹד
בְּנִסְיוֹן... רוֹצֵה הוּא לְהִלָּל וּלְשַׁבַּח, לְשִׁיר לְכָל הַפְּחוֹת.
הַתְּחִיל לְשִׁיר, אָכֵל הַתְּבִישׁ וְהַפְּסִיק בְּאַמְצָע. רוֹצֵה הוּא
לְהַעֲלוֹת עַל זְכְרוֹנוֹ אֵינָה תְּפִלָּה, אֵינָה פְּנִימֵן טוֹב, וּבְתוֹךְ פֶּה,
וְהִנֵּה הַשְׁלֵהֶבֶת, שֶׁעוֹב מֵאַחֲזָרָיו, מְתַנַּגְלָגֶלֶת לְפָנָיו, וּמְתַנַּגְלָגֶלֶת
הִיא לְפָנָיו בְּלֵאמֹר, בְּנְעִימוֹת... הַעֲיֶדָה, — הַעֲיֶדָה... וְהַמְּרַחֵק
בֵּינוֹ וּבֵין הָאוֹצֵר לֹא הַשְׁתַּנָּה...

וְהַשְׁלֵהֶבֶת הוֹלֶכֶת לְפָנָיו הַעֲיֶדָה, וְדַרְךְ הָרְחוֹב שֶׁשָּׁם
בֵּיתוֹ. הִנֵּה הַבֵּית. הַדְּלֵת, שֶׁשָּׂכַח לְקַנּוֹר, עוֹדָה פְּתוּחָה, הִנֵּה
הִיא קוֹפְצָת עַל הַמַּפְתָּן, נִבְנָסָה לְתוֹךְ סְדָרוֹ... וְנִבְנָס אַחֲרֶיהָ...
הִנֵּה הִיא מְתַנַּגְלָגֶלֶת בְּלֵאמֹר עַל הַרְצָפָה, אֵל תַּחַת מַטָּתוֹ,
וְתַעֲמֵד מְתַנוּעַעַת עַל מְקוֹמָהּ כְּמִכְיָבוֹן-שֶׁל-חֲנֻכָּה... אֵינָה
נֹסֶה עוֹד... וְלוֹקֵחַ הוּא אֶת בְּגָדוֹ, בְּלֵאמֹר, לְבַל יִתְעוֹרְרוּ
הַיְשָׁנִים וַיִּכְסּ אֶת הָאוֹצֵר חִישׁ, וּבְעַד הַסֶּדֶק שֶׁל חֲתָרִים כְּבָר
מְתַנַּגֵּב הַבְּקָר...
...

האוצר

ויקרב, וישב על מפתו, נידור נדר, שבמשך יום השבת
לא יגלה את הסוד לשום בן אדם, לבל יבאו חס ושלום,
לידי חלול שבת... אשה לא תמשול ברוחה... הבנים פחות
ממנה; תיקף ומיד ירצו למנות, לדעת: כמה... ויהי אף את
בני ביתו — וכה אינו רוצה בשום אופן! והתפשט על משכבו,
סגר את עיניו, הפך פניו אל הקיר — הוא ישן...
ובנכות זו לא נמלמ האוצר.

ותיקף אחרי ההבדלה, כשהרים את בגדו, נמצא תחתיו
שק, ובשק כמה וכמה אלפים דינרי זהב, — ונעשה חומב
העצים בעל הבטחון לגביר אדיר באדירים...
אבל אשתו מתאוננת לפעמים מרוב טובה:

— רבוננו של עולם, האדם הזה יש לו אבן במקום לב!
במשך יום ארוך של מנוע, לבלי סגור דבר, לבלי הוציא קנה
קל! לבסות מאשתו...
והיא נזכרת, שבאותו הערב, בהתפללה "אלהי אברהם",
בכתה הרבה על ענינה, אף אגורה אחת לא הייתה בבית...
— הלא נולדו דמעותי במים...

והוא עונה לה בנחת:

האוצר

— ומי יודע? אולי בזכות זו, בזכות „אלהי אברהם“ שלך?

ודמעותך לא נמלט האוצר...

ובאמת: מי יודע?

באורים: בתקופת תמוז בימי הקיץ שבהדש תמוז. נמל רחץ.
פסיעה גסה צעדים גדולים, הליכה מהירה. מתקלם לועג.
נחת עונג. ממזון כסף.

שאלות: מה היה עסקו של שמריל? מה היתה תכונתו? מה היה מצבו? מה היתה תכונת אשתו? מדוע התעורר בליל שבת? מה בקש מאת ה'? מה נתגלה לפניו? מדוע לא יכל להשיג את האוצר תכף בהגלותו? עוד באיזה נסיונות נתנסה? איך השיג את האוצר?

בשבת בעיירה.

שבת בבקר. החמה מתרוממת על אפק השמים

ומבשרת יום בהיר.

ובטעות אקר בא בעגלתו מן הכפר לשם משא

ומתן ורואה שבת בעיירה, הוא עומד לרעות את

סוסו ועושה לו „שבת“ בשוק... לפעמים נראה

בעל-בית לפני פתח ביתו בלבנים נקיים ומגוהצים,

מפהק ומנהק. שם נראה חסיד שב מן המקנה

ומפוח מים נומפות מלאותיו הרטובות על צוארון

בְּתַנְתּוֹ הַנִּקְיָה. וּבְאִמְצַע הַשּׁוּבֵן נִרְאָה פְּתָאוֹם אִישׁ
 גְּבוּהָ, בְּעַל זָקוֹן אָרוֹךְ וְרָחֵב, פּוֹתֵחַ אֶת פְּיֹו וְקוֹרֵא
 בְּקוֹל מְמוֹשָׁךְ:

— יְהוּדִים, אֵל בֵּית הַבְּנִסְתּ! —

וּבְרָחוֹב נִרְאוּ נָשִׁים מְקַשְׁמוֹת הוֹלְכוֹת לְבֵית
 הַבְּנִסְתּ. נְעָרִים קְטַנִּים הוֹלְכִים לִפְנֵי אִמּוֹתֵיהֶם אוֹ
 דוֹדוֹתֵיהֶם, נוֹשְׂאִים אֶת הַסְּדוּרִים וְהַתְּחִנּוֹת צְרוּרִים
 בְּמַטְפָּחוֹת לְבָנוֹת. אֵל הַרְחוֹב יֵצְאוּ יְהוּדִים בְּעֵלְיִ-
 בָּתִּים בְּבִגְדֵי הַשַּׁבָּת שְׁלֵהֶם, בְּנִעָלִים מְצוּחֵצְחִים
 וּבְצִוְאוֹרֻגִים קְפוּלִים, מֵהֶם עֲטוּפִים טְלִיּוֹת וּמֵהֶם
 שְׁנֵשְׂאוּ לִפְנֵיהֶם נְעָרִים קְטַנִּים אֶת טְלִיּוֹתֵיהֶם
 וְחוֹמְשֵׁיהֶם. חֲסִידִים בְּבִגְדֵי מָשִׁי וּשְׂטְרֵימָלִים
 וּצִוְאוֹרֻגִים מְנוֹהָצִים וְעֵנִיבוֹת שְׁחֹרוֹת יוֹצְאִים, מֵהֶם
 דוֹקְכִים אֵל הַמִּקְוֶה וּמֵהֶם שָׁבִים מִשָּׁם.

הַרְחוֹב הַתְּמַלֵּא חַיִּים וְתִנּוּעָה שָׁל שַׁבָּת, הַשְּׂמֵשׁ
 הַשְּׂתַפְּקָה בְּקִרְנֶיהָ הַרְעֵנְנוֹת וְהַבְּהִירוֹת עַל פְּנֵי
 הַשָּׁמַיִם.

* * *

אַחַר הַצְּהָרִים.
 בְּרָחוֹב תִּנּוּעָה וְחַיִּים וְחֵדוּהָ. יְהוּדִים יוֹשְׁבִים

אֶל שְׁלֹחַנוֹתֵיהֶם. רַבִּים נִרְדְּמוּ עַל סִדּוּרֵיהֶם
בְּבִרְבַת הַמְּזוּז. הַצְעִירִים הִתְחַמְּקוּ מִן הַבְּתִים וַיַּעֲלוּ
עַל הַהָרִים שְׁמֹסְבִיב לְעִיר לְמִיל.

וּמְקוֹם הַתְּנוּעָה עָתָה עַל הַהָרִים, וְהַעֲיָרָה
נִרְדְּמָתָה. גַּם נִעְרֵי הַחֶדֶר מְטַפְּסִים עַל הַהָרִים; הִנֵּה
עַל רֹאשׁ הַהָר עוֹמְדִים נְעָרִים קְטַנִּים וּמְבִיטִים דְּרָךְ
חוּרֵי אֲנֵרוֹפּוֹהֶם עַל הַעֲיָרָה, "מְרַגְּלִים" – לְפִי
דְּבָרֵיהֶם – תָּרִים אֶת הָאָרֶץ בְּ"שְׁפוֹפְרוֹת". וּמְמוֹרֵד
הַהָרִים צוֹנְחִים יְלָדִים אִישׁ אַחֵר רֵעֵהוּ, מִשְׁחִיתִים
אֶת נַעֲלֵיהֶם וּמְכַנְּסִיהֶם. וְנָשִׁים הַמְּטִילוֹת עַל הַדְּרָךְ
שְׂבִין הַהָרִים, בְּרֹאוֹתֵן אֶת בְּנֵיהֶם מְלַמְּעָה, קוֹרְאוֹת
אֵלֵיהֶם אֶל הַהָר: נְחוּם, הַבְּגָד שֶׁל שַׁבָּת שְׁלָךְ!
חַיִּים, רַד מֵהָר! הַיּוֹרֵד אֶתָּה מִשָּׁם, אִם לֹא?

בְּנֵי "הַחֶבְרָה" עוֹשִׂים אֶת עֲצָמָם כְּאִינָם שׁוֹמְעִים
וְעוֹשִׂים אֶת שְׁלָחָם. פְּתֹאם קוֹרֵא אֶחָד מֵהֶם בְּקוֹל:
הַרְבֵּי הוֹלֵךְ! וְכָל בְּנֵי הַחֶבְרָה נִמְלָטִים.

שְׁלוֹם אִשׁ.

באורים: משא ומתן מסחר business. תחנות ספרי תפלה לנשים.
שמרימיל כבע של שער שחובשים החסידים בפולין.

אגורת המלאך.

עוד מלאכי שבת מרחפים בחדרים,
עוד לבוש כל איש בגדי שבת היקרים;
ולא עזבה כל גוף עוד הנשמה היתרה:
בכל קול ובכל עין היא תיה, היא ערה.
האב זה רק מעט שב מתפלת הערב,
ועל בוס יין הבדיל בקול נגון ערב;
ומזמר "המבדיל" ומטיל בחדר,
ומקפל טליתו במתינות וסדר.
והנה הוא יושב ולפניו נמרא,
ובוס תה מעלה אד ומבהיקה בזהרה,
אך בלו הוא נתון לקול צעיר בניו,
היושב לשמאלו וקורא לפניו.
הוא קורא בלי עמל ובלי כל מגרעת;
על גבו עומדת האם ושומעת.
האחות הבכירה בשחק עלי פיה,
גם היא עומדה להקשיב למקרא אחיה.

אגורת המלאך

וְגַם הַמְשַׁרְתֵּת, קַעְרָה מְנַגֶּבֶת,
מְחַדֵּר הַכִּירִים מְצִיָּאָה, מְקַשֶּׁבֶת.
וְהַכֹּל בַּחֲדָר כְּמוֹ מְאֹזֵן לְקַרְיָאָה;
וְהַיְלָד – הוּא קֹרֵא כְּלֵי עֵמֶל, כְּלֵי שְׂגִיָּאָה;
וְשׁוֹמְעִים הַהוֹרִים בְּרַחְשֵׁי אֲהָבִים,
אֶת צִלְצְלֵי קוֹלוֹ הֵם בּוֹלְעִים בְּעֵנָבִים...
וּפְתָאם בִּיעָף עַל הַשְּׁלֶחָן נוֹפְלֶת,
מֵעַל לְרֹאשׁ הַיְלָד, אֲגוּרָה מְצַלְצֶלֶת.
הוּא מְפַסֵּיק קַרְיָאָתוֹ, וְהָאֵם לוֹ מְנִידָה:
"וְזֹאת וְרַק לְךָ מִלְּאָךְ עַל לְמִדָּךְ בְּשִׁקְיָדָה"...
מִזְדַּעְזַע לְכָבוֹ מִשְׁמַחָה וּמִזְרָא,
בְּבַהֲלָה לֹקֵחַ הוּא אֶת הָאֲגוּרָה.
וְלִרְאוֹת הַמְּלָאָךְ תַּתְּעִינָה עֵינֵיהוּ
בַּתְּקָרָה, בַּחֲלוֹן. – וְלֹא יִמְצָאָהּ,
אֵךְ שְׂאֵר בְּנֵי הַבַּיִת, אַחֲוָתוֹ, אָבִיהוּ –
הֵם יִדְעוּ: אֵיחֻוֹ הַמְּלָאָךְ – וּכְמִי הוּא...
יַעֲקֹב בְּחוּ.

באורים: ערה בלתי ישנה. על גבו עליו, אצלו. מציצה נשקפת.
ברחשי אהבים ברגשי אהבה. ביעף במעוף. בשקידה
בהתמדה, בחשק. מזדעזע ינוע.

מעשה באיש חסיד.

אגדה

היה בארץ איש חסיד, והיה החסיד עני גדול, ולא היה לו במה לפרנס את עצמו ואת ביתו. ולחסיד אשה חשובה, וגם חמשה בנים, וחיו כלם בצער ובדחוק גדול. הגיע הדבר לידי בדי, שקבר אפס לחם מן הבית, וישבו כל בני הבית בתענית שלא בשעת צום. לסוף פקעה סבלנותה של האשה, שלא יכלה לראות יותר ביושרי בניה, המתעלפים ברעב, והציקה לאישה בדבריה:

— עד מתי תישב כה, בעלי, בחבוק ידים? הנח את תורתך, שהרי עוד מעט ויכלנו מתים ברעב ובצמא ובצנה! שמא תצא לשוק ותשתכר כל שהוא.

— אמת, צדקו דברוך, ונגתי! — ענה החסיד: אבל איך אצא החוצה, ואין לי כגד ללבש? ואיך אלך אל השוק, ובגדי אין פרוטה?

ישבו ובכו החסיד ואשתו, ולא מצאו עצה איך להציל את ביתם מהעני הנורא, עד שבאה מחשבה בלב האשה והלכה אל שכנה ושאלה מאתו בגדים בשביל אישה.

מעשה באיש חסיד

לָבַשׁ הַחֲסִיד אֶת הַבְּגָדִים הַשְּׂאוֹלִים וַיֵּצֵא אֶל הַשּׁוּק.
הֵלֵךְ, וּשְׂפָתָיו לָחֲשׂוּ תַפְלָה לְקוֹנוֹ, כִּי יַעֲשֶׂה לוֹ גַם מִן הַשָּׂמַיִם
וַיִּנְמִין לְפָנָיו אֶת מְזוֹנוֹת בֵּיתוֹ.

בְּשַׁעֲהָ זֹאת יָשְׁבָה אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו בְּבֵית וְהִתְפַּלְלוּ גַם הֵם כְּמֹתוֹ
כִּי לֹא יִתֵּן אוֹתָם ד' לְמֹת בְּרָעָב.

תַּעֲהָ הַחֲסִיד וּמִן רַב בְּרַחוּבוֹת הָעִיר וְלֹא יָדַע, מֵאַיִן
יָבֹא עֲזָרוֹ, פָּגַע בְּאַלְהֵי הַנְּבִיא, סָח לוֹ הַחֲסִיד אֶת אֲעֲרוֹ. אָמַר
לוֹ אֱלֹהָיו:

—אֵל תִּתְּנָא שׁ! כִּנָּה אֵל ה' וַיּוֹשַׁע לָךְ! וְעַתָּה, אִם רוֹצֵה אַתָּה,
כְּפַתְנִי וְהִבִּיאֲנִי אֶל הַשּׁוּק וּמְכַרְתֵּנִי לְעַבְדְּךָ.

סָרַב הַחֲסִיד; לֹא חָפֵץ לְבֹזֹת אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא. אֶלֹּא
שָׁוָה הַפָּצִיר בּוֹ, וַעֲשֶׂה הַחֲסִיד כְּדַבְּרָיו. כָּפַת אֶת אֱלֹהֵי
וְהִעֲמִידוֹ בַשּׁוּק.

הִתְחִיל מְכַרְיוֹ: "מִי שְׂרוּצָה בְּעַבְדְּךָ, שְׂאִין כְּמוֹהוֹ בְּעוֹלָם,
יָבֹא וַיִּקְנֶה!"

הִסְתַּכְּלוּ הַסּוֹחְרִים בְּעַבְדְּךָ וְתַמָּהוֹ: עוֹד לֹא רָאוּ מְעוֹלָם
עַבְדְּךָ יָפֵה וּבְרִיא כְּמוֹהוֹ.

נִגַּשׁ עֲשִׂיר אֶחָד אֶל הָעַבְדְּךָ וַשְּׂאֵל אוֹתוֹ: "בְּמָה כָּחֵךְ גָּדוֹל?
יָמָה אוּמְנוּתְךָ?"

מעשה באיש חסיד

ענה העבד: יודע אני כל אומנויות שבעולם, הריני גם חכם, גם סנדלר, גם נגר, גם נפח, גם בנאי.

אמר העשיר: טוב! הריני בונה לי עתה ארמון גדול וצריך לי בנאי מצוי. האם יכל אתה לקבל עבודה זו?

— בודאי! — ענה העבד.

— מצאת חן בעיני! — אמר העשיר — ואם באמת תשכיל לבנות לי ארמון יפה, אשחררך תכף!

— טוב! ענה העבד.

עמדו המוכר והקונה על המקח, ושלם העשיר לחסיד העני מאת אלה והובים.

הלכו שניהם לבתיהם ושמו. שמח החסיד, כי זמן לו הקדוש ברוך הוא פרנסה טובה; שמח העשיר, כי זמן לו הקדוש ברוך הוא עבד יפה ואמן מצוי.

בא העבד אל החצר, שבנה לו שם אדוניו את ארמונו. עבד כל היום בתוך יתר הפועלים. ולא ידע העשיר, את מי הוא מעביד, ומי משרת אצלו.

בלילה הלכו כל הפועלים לבתיהם ונשאר העבד לשמור את חצר הבנין. כשהגיעה חצות הלילה, התחילו

מעשה באיש חסיד

יורדים אליו מלאכים מן השמים וסיעו לאליהו לבנות את הארמון. לא עברו שעות מועטות, והארמון נשלם.

בבקר יצא העשיר מביתו אל החצר וראה ארמונו בנוי כלו, והוא מקשט ומפאר בכל מיני קשויש ותפארת. תמה ולא יכל להשיג את הדבר. שאל את עבדו, ונהרי זה עונה לו:
— מן השמים עזרו לי, רבוני!

גדל תמהונו עוד יותר — אכל תוך כרי דבור ובר את אשר הבטיח לעבדו, אמר לו: הרי אתה בן חורין מעתה, אלא בבקשה ממך, אל תלך מזה, עד שאזמין לך שכני ומכרי ואעשה סעודה לחנכת הבית!

נשאר העבד, והעשיר עשה סעודה גדולה וקרא לכל יודעיו וספר להם את דבר בנין ארמונו — ותמהו כלם; בתוך כך שבו גם הפועלים לעבודתם וראו שמלאכתם כבר נגמרה, ותמהו אף הם! הקיפו כלם את העבד ושאלו אותו:

ביצד הספיק לך הלילה להקים בעצמך בנין גדול, רם ומפאר כזה? והוא ענה גם להם בדבריו הראשונים: "מן השמים עזרו לי, חברי!" שתו ואכלו כלם כל היום וכל הלילה, אכל ושתה גם העבד בתוכם. הגיעה שעתו של אליהו לומר שירה לפני הקב"ה עם עלות השחר — והנה צמחו בנפיש לעבד זה, והוא זו ממקומו ופרח לו!

ובל המסקים רואים את העֶבֶד, כִּשְׁהוּא עוֹלָה לְמָרוֹם.
הַבֵּינִי, מִי הָיָה הָעֶבֶד הַזֶּה, וְתַמְהוּ!

י. א. לְיִזְרְבֵּל.

באורים: לקונו לבוראו. כפתני אסרני. סרב לא רצה לעשות
כדבריו. וסיעו ועזרו. להשיג להבין. בן חורין חפשי.
הקב"ה הקדוש ברוך הוא.

סֵפֶר הַתּוֹרָה.

יָלַד קָטָן הָיָה דָּוִד כִּשְׁהֵבִיאוֹ אָבִא בַּפֶּעַם
הָרֵאשׁוֹנָה לְבֵית הַתְּפִלָּה. הֵבִיט דָּוִד הַקָּטָן הַנֶּה
וַהֲנֶה וְרָאָה הַרְבֵּה דְבָרִים שְׁלֵא רָאָם מִיָּמָיו, הִתְחִיל
שׂוֹאֵל וּמְרָאָה בְּאַצְבָּע: אָבִא! מַה־זֶּה, וְזֶה – מָה?
לָחַשׁ לוֹ אָבִא שְׂאֲסוּר לְדַבֵּר בְּבֵית הַתְּפִלָּה.
הִתְאַפֵּק דָּוִד וְהֵבִיט אֶל הָאֲנָשִׁים הַרְבִּים הַמִּתְפַּלְלִים.
הִגִּיעַ זְמַן הוֹצֵאת סֵפֶר הַתּוֹרָה, פָּנּוּ הַכֹּל אֶל אֲרוֹן
הַקֹּדֶשׁ וְהִתְחִילוּ קוֹרְאִים: וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאֲרוֹן. עָלָה
אִישׁ לִפְנֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, פָּתְחוּ וְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה
וַנִּשְׂאוּ בֵּין הָעֵדָה הַמִּתְפַּלְלִת. נָשַׁק אָבִא אֶת סֵפֶר

התורה ויהרים אליה את דוד הקטן ואמר: שְׁקָה.
בְּנִי! נִשְׁקֵךְ דָּוִד אֶת הַתּוֹרָה וְאָמַר: אָבִא, מִפְּנֵי מַה
נוֹשְׁקִים אֶת הַתּוֹרָה? אָמַר אָבִא: כְּשֶׁנֶּנְמַר לְהַתְּפַלֵּל
אֲנִידָךְ.

כְּלַתָּה הַתְּפִלָּה וְדוּד וְאָבִיו הִלְכוּ לְבֵיתָם.
שָׁאֵל דָּוִד וְאָמַר: מִדּוּעַ נוֹשְׁקִים סֵפֶר הַתּוֹרָה?
אָמַר אָבִא: מִפְּנֵי שֶׁהִיא טוֹבָה.
שָׁאֵל דָּוִד וְאָמַר: כִּיצַד יוֹדְעִים שֶׁהִיא טוֹבָה?
הֵאֵם טָעַמוֹ אוֹתָהּ? עֲנָה אָבִא: הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת
לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְלֹא הֵבִין דָּוִד אֶת דְּבָרֵי אָבִא וְשָׁאֵל אוֹתוֹ עַל
אֲדוֹת הַנְּשָׁר שֶׁמַּעַל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְעַל שְׁתֵּי הַיָּדַיִם
הַמְּבָרְכוֹת שֶׁמַּמַּעַל לוֹ.

בְּשַׁעַה זוֹ רָאָה דָּוִד הַקָּטָן סוּם רוֹבֵץ פִּתְחַת
מִשָּׂאוֹ וְאֲנָשִׁים רַבִּים מְסִיעִים לְבַעַל הָעֵגְלָה וְהַסּוּם,
וְהֵם עֹמְלִים עִמּוֹ בְּכָל כַּחַם עַד שֶׁהִקִּימוּ אֶת הַסּוּם
וְהִסִּיעוּ אֶת הָעֵגְלָה שֶׁנִּמְטָה מִן הַדֶּרֶךְ וְלֹא הִלְכוּ
מִשָּׁם עַד שֶׁיָּכוֹל בַּעַל הָעֵגְלָה וְסוּסוֹ לָלֶכֶת הַלָּאָה.

תָּמָה דָּוִד הַקָּטָן וְאָמַר: מִה־מֵאֲשֶׁר בַּעַל הָעֲגָלָה
שֶׁבָרַנְעֵ אָסוּנוּ נְדַמְנוּ לוֹ קְרוֹבֵי וּפְרָקֵי אֶת הַמִּשָּׁא
וְהַקִּימוּ אֶת הַסּוּם וּמָעֲנוּ שׁוֹב אֶת הָעֲגָלָה.

אָמַר אָבִיא: וְכִי מִי הַגִּיד לְךָ שֶׁכָּל הָאֲנָשִׁים הִקְלוּ
קְרוֹבֵי הֵם?

— וְאִם אֵינָם קְרוֹבֵי מִדּוּעַ חָשׂוּ כָּל בֶּן לְעֹנְוֹתָיו? —
שָׁאַל דָּוִד.

— טוֹעֵה אַתָּה, בְּנִי — אָמַר אָבִיא — הַתּוֹרָה לְמַדָּה
אוֹתָם לַעֲשׂוֹת פְּכָה, הִיא מְצַנֶּה לְרַחֵם עַל כָּל אִישׁ
וְלְהוֹשִׁיעוֹ בַּצָּר לוֹ.

פַּעַם הָיְתָה שָׂרְפָה גְדוּלָה בָּעִיר וְנִשְׂרַף בֵּיתוֹ
שָׁל אָבִי דָּוִד וְכָל רְכוּשׁוֹ. הוֹרִי דָּוִד וּבֵיתוֹ לָנוּ
בְּחוּץ.

וּכְשֶׁהִשְׁפִּיט בַּבֶּקֶר הַתַּחִּיל מִבְּקֹשׁ לָחֵם וְיָמָה
וְחָלַב כְּמוֹ שֶׁהָיָה רְגִיל כָּל יָמָיו, כְּכַתְּבָה אִמָּא וְאָמְרָה:
אֵין כְּסָף לְאָבִיא, בְּנִי! נִשְׂרָפִים אֲנַחְנוּ! וּבִשְׁעָה זֹו
כָּאוּ רְאֵשֵׁי הָעִיר אֶל הַנִּשְׂרָפִים, הַכְּנִיסוּם אֶל הַתּוֹךְ
בֵּית גְּדוּל בַּעַל הַחֲרָרִים מְרֻחָחִים, הַאֲכִילוּם וְהַשְׁקוּם

והללו לאבא של דוד כסף עד אשר ירחיב ה' את
 גבולו, ושכר לו אבא דינה טובה, וקנה רהיטים
 והביא לחם וחרב לו חנות והבנים לתובה סחורה
 והתחיל סוחר בקראשונה, והתחיל משיב מעט מעט
 את חובו לגבאי הצדקה, ובקש דוד בין האנשים
 הטובים ולא מצא שנים אחד מהם יהיה קרוב או
 מחתן לאבא, וזכר מה שאמר לו אבא בשיצא בפעם
 הראשונה מבית התפלה, ובאו ימי החג ודוד ואבא
 הלכו שוב שניהם לבית התפלה.

בשראה דוד את ספר התורה מוצא מתוך
 ארון הקדש רץ אליו ונשק לו והביט אליו בחבה
 ובכבוד ונדר בלבו ללמד את התורה בחקותיה
 ולהוקירה כל ימי חייו.

י. ב לבגרי.

באורים: לחש דבר בקול נמוך. כיצד איד, באיזה אופן רובץ שוכב.
 מסיעים עוזרים. נזדמנו נקרו, באו. פרקו הורידו. ומענו
 ושמו. הללו אלה. חשו מהרו. הכניסום הכיאות.
 מרוחים גדולים ורחבים. ירחיב ה' את גבולו יעזרהו.
 רהיטים כלי בית. חכר שכר לזמן ידוע. שוב עוד פעם.
 בחבה באהבה. להוקירה לכבדה מאד.

בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַקְּטָנִים

מאת

שִׁמְעוֹן גִּינְצְבוֹרְג

בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַקְּטָנִים.

שָׁם נְעָרִים רַעֲנָנִים

עוֹמְדִים, מְסַלְּסְלִים בְּגֵרוֹנָם

וּמְתַפְּלִים לְקוֹנָם,

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

טְלִיּוֹת קְטָנוֹת עַל פֶּתְחֵיהֶם,

סְדוּרֵי תְּפִלָּה בְּתוֹךְ יְדֵיהֶם;

וְנֶעֱרַר נֶעַר, כְּמִנְהַג אָבִא,

עוֹנֶה "אָמֵן", "יְהִי שְׁמִיהַ רַבָּא"

עוֹנֶה "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל".

הֵם מְלַחֲנִים דְּבָרִים בְּטָלִים!

עִם הַתְּפִלָּה הַמָּה גְּדֻלִים

בְּעַם רַב־יָבִים – קְטָנֵי דְשָׂאִים...

וְכַמָּה מְהוֹרִים, צְהוּם, נְאִים

יְלָדֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל!

בבית הכנסת של הקטנים
עם הנלות תורה קטנה,
תחרד נפשם שאננה:
אשרי ידי איש בָּהּ מחזיקות!
הבו נאציל לָהּ נשיקות,
להמדת עם ישראל!

ובשתיקה במקצוע
ילדה, ילדה – כבת שוע
שולחה מבט של חנינה
אל הנערים מן הפנה,
מבט בת ישראל.

הם! בתורה קורא נער,
עברי חור, בר פסח
כחונא מסליל הוא סלסולים,
ואחריו – ומזום רב של עולים,
של עדת ישראל...

באורים: מסלולים they trill. שאננה שקטה. נאציל נתן.
המדה דבר יקר מאד. במקצוע בפנה. שוע איש נכבד.
חנינה חן. בר לבן, צח. כסחר כלבנה. חונא lark.
עולים ילדים קטנים.

שְׁנֵי אוֹרְחִים.

אַנְדָּה

בְּעִיר וְוֹרְמֶס, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשָׁכְנֹנוּ, עוֹמֵד זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת
בֵּית בְּנִסְת יָפֵה וְנִהְדָּר מְאֹד. וּבְבֵית הַבְּנִסְת בְּפִנְנֵם עוֹמֵד אַרְוֹן
קִדְשׁ עֲתִיק־יָמִים, וְעַל אַרְוֹן הַקִּדְשׁ פְּרוּשָׁה פְּרֻכָּת, שְׁעָלֶיהָ
מְרַקְמוֹת בְּאוֹתֵיזוֹת זָהָב הַמְּלִים הָעֵבְרִיּוֹת: „שְׁנֵי אוֹרְחִים“. לִפְנֵי
אַרְוֹן הַקִּדְשׁ הַזֵּלְקִים שְׁנֵי גֵרוֹת תְּמִיד, יוֹם וְלַיְלָה, וּמְפִיָצִים אוֹר
עַל הַמְּלִים הָאֵלֶּה.

מַה בְּנִגַּת שְׁתֵּי הַמְּלִים הָאֵלֶּה? וְלָמָּה זֶה יִדְלְקוּ הַגֵּרוֹת
יוֹם וְלַיְלָה וְלֹא יִכְבוּ?

הָאֲנָדָה מְסַפֶּרֶת כִּי לִפְנֵי שְׁנַיִם, שְׁנַיִם רַבּוֹת, בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
לְחַג הַפֶּסַח, עָבְרָה תְּהֵלוּכָה נוֹאֲצֵרִית בְּרַחוּב הַיְּהוּדִים בְּוֹרְמֶס.
בְּרֹאשׁ הַתְּהֵלוּכָה הֵלֵךְ הַבִּישׁוּף, אֲחֵרֵיו הַבְּמָרִים, נוֹשְׂאֵי
הַדְּגָלִים וְהַצֵּלָבִים, וְאַחֲרֵיהֶם כָּל הַהֶמּוֹן הַגָּדוֹל. הַיְּהוּדִים, אֲשֶׁר
בַּיָּמִים הָרַעִים הָהֵם הָיוּ הַנוֹאֲצֵרִים מִתְּנַפְּלִים עָלֵיהֶם מְדֵי פַעַם
וְנָלוּ וְרָצְחוּ בְּלֵי דִין וּמִשְׁפָּט, פְּתָרוּ פֶתֶר גָּדוֹל וְהִתְחַבְּאוּ
בְּבִתְיָהֶם וְנָעְלוּ אֶת הַדְּלָתוֹת. וּבְשִׁמְעֵם אֶת קוֹל הַהֶמּוֹן וְאֵת
נְגִינוֹתֵיהֶם וְתַפְלוֹתֵיהֶם אָחָזָה אוֹתָם רַעְדָה.

שני אורחים

פְּתֹאם חֲדָלָה הַזְמָרָה וְקוֹל נְשִׁמְעָה, קוֹל קוֹרֵא מִתּוֹךְ
הַהֶמְזוֹן: „אַחַר הַיְהוּדִים שִׁפְפָה דְלִי מִיּוֹם מִן הַיּוֹם עַל רֹאשׁ
הַבִּישׁוּף וְעַל הַדְּגָלִים הַקְרוּשִׁים.“ מָוֹת לַיְהוּדִים! מָוֹת
לַיְהוּדִים!“ — קָרָא הַהֶמְזוֹן בְּקוֹל נוֹרָא. אִזּוֹ הִתְנַפְּלוּ עַל בְּתֵי
הַיְהוּדִים, שִׁבְרוּ אֶת הַסְּלוֹנוֹת וְאֶת הַדְּלָתוֹת, הוֹצִיאוּ אֶת כָּל
הַיְהוּדִים, אִישׁ וְאִשָּׁה, זָקֵן וְנָעִר, וְהִבִּיאוּ אֶת כָּלֶם אֶל חֲצַר בֵּית
הַכְּנֶסֶת. „אַתֶּם בְּוִיתֶם אֶת אֱלֹהֵינוּ וְהוּא דוֹרֵשׁ קַרְבָּן. תָּנוּ לָנוּ
אֶת הָאֲשָׁם וְנַהֲרֹגְנֵנוּ“ — בֵּן קָרָא הַבִּישׁוּף וְהַהֶמְזוֹן בְּקֶמֶץ גְּדוֹל.

אִזּוֹ יָצָא רַב הָעִיר מִתּוֹךְ קַהֲל הַיְהוּדִים וְדָבַר אֶל אֲחָיו
בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה:

„אֲחֵי בְנֵי עַמִּי, בְּנֵי אֲבֹרְהֶם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב! אִם חָטְאוּנוּ
לָהּ, וְאִם חָפֵץ הוּא לַעֲנֹשׁ אוֹתָנוּ בְּגִלְגַּל מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים נִתֵּן לוֹ
אֶת נַפְשֵׁנוּ בְּשִׂמְחָה וְאַהֲבָה, כַּאֲשֶׁר נִתֵּן לוֹ אֲבֹרְהֶם אֶת בְּנוֹ
יְחִידוֹ, וְאֵל נִשְׁפָּף דְּמַעוֹת; אוּלָם אִם נִקְיִים אָנַחְנוּ מִכָּל הַטָּא
אֲזִי אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּתְפָּחְרוּ, בְּטַחוּ בַּה' אֲשֶׁר הִצִּיל אוֹתָנוּ מִכַּף
כָּל אוֹיְבֵינוּ, כִּי לֹא יִתֵּן לַמּוֹת נַפְשֵׁנוּ. וְאִם יֵשׁ אֶחָד בְּקַרְבָּנוּ
אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה יִצָּא וְיוֹדֶה עַל פִּשְׁעוֹ וְאֵל יִבִּיא רָעָה
עַל כָּל הָעֵדָה, וְאֵל יַעֲבֹר אוֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר עָבַר עָלָנוּ בֵּן בְּרַמִּי אֶת
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקַחְתּוֹ מִן הַחָרִים.“

שני אורחים

הרב גמר את דבריו ודממת מנת שררה מסקיב, איש לא יצא ולא דבר דבר. רגע אחד עמדו גם הנוצרים במנוחה ובחרדת קדש, אולם כעבור הרגע נשמע עוד הפעם הקול "מנת ליהודים". הנוצרים נשאו תרבות, בולי-עץ, אבנים, וכל כלי-משחית להתנפל על היהודים ולהכותם, ובני ישראל קראו לה' בכל כחם:

"שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד"...

פתאם נראו שני אנשים גבוהים וחסוקים נדחקים בין הקמון. באשר הגיעו אל חצר בית הכנסת קראו בקול: "הרפו! אל תשלחו יד באנשי העדה הזאת, כי נקיים הם ולא עשו דבר, אנחנו שפכנו את המים על הבישור".

היהודים הביטו בתמחזן על שני האנשים האלה, והנוצרים קצפו קצף גדול, כי לא יכלו להכות את בני ישראל, ומחרו לקושש עצים ולעשות מדורות אש. בחמה רבה התנפלו על שני האנשים הנזרים והשליכו אותם אל המדורה, וכעבר רגעים אחדים עלו בלהב האש ולא נשאר מהם שריד.

מי היו שני האנשים ההם? אין איש יודע מאין באו ומה שמם, אולם הם הצילו את כל העדה ממנות, ולזכר הגם הזה

בָּקְמוּ עַל פְּרֻכַת אַרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶת הַמַּלְאִים "שְׁנֵי אֹרְחִים" וְשְׁנֵי
נְרוֹת דּוֹלָקִים תָּמִיד וּמְאִירִים אֶת אוֹתוֹת הַזֶּהָב.
בְּאוֹרֵיהֶם: עֵתִיק יֶשֶׁן מֵאֵד. בּוֹלֵי עֵץ מַקְלוֹת עֵץ כְּבֹדִים. לְקוֹשֵׁשׁ
לְאֶסֶף. מְדוֹרָה אֵשׁ גְּדוֹלָה.

הַאֲבֵרָה.

לְתַלְמִיד אֶחָד אָבֵד מִטַּבַּע, שֶׁנִּתְנָהּ-לוֹ אָמוֹ
לְקִנּוּת לוֹ אֲרוּחַת הַבְּקָר. עָמַד הַנַּעַר וּבָכָה. הִמְלִיךָ
עָלָיו הַתַּלְמִידִים וְהִתְחִילוּ חֲשָׁדִים וְהָ אֶת זֶה
וּמְרִיבִים אִישׁ בְּרֵעֵהוּ. וְהָ אָמַר: אַתָּה מְצֵאתָ אוֹתוֹ!
תָּמִיד אַתָּה מוֹצֵא אֲבֵדוֹת! וְהָ אָמַר: אַתָּה נִגְבַּת
אוֹתוֹ! תָּמִיד אַתָּה חֲשָׁד בְּכִשְׂרִים. עוֹנֶה לוֹ הַשְּׁלִישִׁי:
מוֹם שֶׁבָּךְ אֵל תֵּאמֶר לְחֵבְרָךְ!

כֹּה רָבוּ זֶה בְּזֶה, וְהִעֲמִידוּ רַעַשׁ וּצְנֻחָה — עַד
שֶׁנִּכְנְסָה הַמּוֹרָה. נִפְסַק הַרַעַשׁ בְּרַגְעוֹ, וְהַמּוֹרָה פָּנָה
אֶל הַגְּדוֹלִים שֶׁבִּיגִיחֵם וְשָׁאֵל:

— מַה־נִּפְל בֵּינֵיכֶם, שֶׁהִעֲמַדְתֶּם רַעַשׁ קִדְּם
בְּנִיסְתִּי?

סִפְרוּ הַתַּלְמִידִים לְפָנָי מוֹרָם אֶת דְּבַר הַאֲבֵרָה.
הִסְתַּבֵּל הַמּוֹרָה בְּפָנָי הַתַּלְמִידִים, הִסְתַּבֵּל-
הִסְתַּבֵּל, וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר:

האברה

— אל תעצבו, בני! אני מצאתי את המטבע.
בן-במה היה מטבעך? שאל את בעל האברה.
— בן-חמש — ענה הנער.

— הנה הוא בכיסי! אמר המורה ויוציא מטבע
בן-חמש ויתגהו ליד הנער.

וכאשר יצאו כל הנערים איש לביתו, ישב
המורה אצל הלון הדרו וקרא בספר. הרים את
עיניו, וראה תלמיד אחד עומד בפתח ובלכה. יצא
אליו ושאל אותו: מה-לך, בני, שאפה בכה?
הוציא הנער מטבע בן-חמש מכיסו והושיט
למורה.

— „אני מצאתיו, נמנם בבכיה, ואת עיניו השפיל
לארץ. מהיום והלאה, אם אמצא אברה אשיבה
לבעליה.

— מאמין אני לך, ענה המורה והחליק לחיי
הנער בחבה.

י. שטיינברג.

באורים: כשרים ישרים, נקיים מעון. מום שבך חסרון שיש שבך.
מה נפל מה קרה? הושיט נתן. נמנם דבר מלים שאינן
ברורות. השפיל הוריד. לבעליה למי שאבד מסנו.

הַיְלֵךְ הַחֹמָא.

שׁוֹכֵב יֵלֵךְ בְּעֵרִישׁוֹ.

בִּקְרֵי יָקוּם לוֹ מִשְׁנָתוֹ

וְאֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ לַיְלָה

אֵין יוֹדֵעַ הוּא.

לַיְלָה עוֹמָה חֶשֶׁה, דְּמָמָה,

בַּחֹלְמַת הָאֲדָמָה;

וּמִמֶּעַל הַבּוֹכָבִים

קוֹרְצִים עֵין דָּם.

וּמִמֶּעַל לַבּוֹכָבִים

הַמְּלֻאָכִים טָסִים, שָׁבִים,

וּבְרֵאשׁ עַל "בְּסֵא-כְבוֹד"

יּוֹשֵׁב אֲדָנִי.

בְּנִקְם נְדוּל שָׁם פְּתוּחַ,

חֶטָּא בְּלֵ אָדָם בּוֹ עַל לוּחַ

רוּשָׁם אֵל בְּצַפְרֵן-לְהַב,

בְּשִׁיעֵי יוֹם וַיּוֹם.

הילד החוטא

ישן יישן לו הילד,
ישן עמו כל החלד
ונאשר יהיה עמו פתאם,
אין יודע הוא:

פתאם תחמק זרת ידו,
תעורר חרש מעמדו —
עלה תעל שחקים פתע,
עד לפנקם שם.

רשם תרשם אשר חטא
משך כל היום פה מטה:
ירד תרד אז ממעלה,
תשוב חרש לו.

בקר יקיץ לו הילד,
יקיץ עמו כל החלד,
ונאשר היה עמו לילה,
אין יודע הוא.

הַאֲוָצָר.

סוּם הַלְוִיָּהּ וְרִנְיָהּ הִנֵּה לְצַדִּיק אֶחָד, וְהַצַּדִּיק הִנֵּה
הִנֵּה עָנִי מְאֹד. יוֹסִיּוֹם נָסַע הַצַּדִּיק עִם סוּסוֹ וְזֶה
הַיְעָרָה, פָּרַת שָׁם עֵצִים וְעִמָּם אוֹתָם עַל הָעֵנְלָה
וְחֹזֵר הָעִירָה וּמָכַר אֶת עֵצָיו בְּשׁוּק, וּבְכֶסֶף זֶה קָנָה
לֶחֶם וּבְצֻלִים וּבְלֶבֶל בָּהֶם אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ הָרַעְבָה.

וְאַחֲרֵי שֶׁאָכַל הַצַּדִּיק מְעַט מִלֶּחֶמוֹ הַדָּל הִנֵּה,
הִנֵּה עוֹלָה עַל גַּבֵּי הַתֵּנּוּר הַשְּׁבִיר, וְהִתְחִיל לְלַמֵּד
בַּכְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁהָיוּ בְּאָרוֹנוֹ הַיָּשָׁן, וְאָז מָלְאוּ
עֵינָיו אִירָה וְקוֹלוֹ הִלֵּף הִלֵּף וְצִלְצַל, כְּקוֹל הַכְּנֹזֵר
בְּנִנְנוֹ, וּבְהַשְׁמַע קוֹלוֹ הַנְּעִים בַּבַּיִת, וְשָׁכַח בְּנֵי
מִשְׁפַּחְתּוֹ אֶת עָנָם וְאֶת רַעֲבוֹנָם, כִּי יָשָׁבוּ בְּדַמְמָה
מִסָּבִיב לַתֵּנּוּר וַיִּקְשִׁיבוּ לְלִמּוּדוֹ וּלְקוֹלוֹ הַנְּעִים.

כָּכָה חַי הַצַּדִּיק הָעָנִי הִנֵּה יָמִים רַבִּים,
כְּאַחַד הַגִּילּוֹת נִגְנַב מִמֶּנִּי סוּסוֹ הַדָּל, וְכָל כְּנֵי
בֵּיתוֹ כָּבוּ לְסוּסָם אֲשֶׁר פָּרְנָסָם כָּל הַיָּמִים.

אך הצדיק לא בכה. הוא ישב בדרבו, על גבי
התנור ולמד בקול נעים ומצלצל...

שמעו בני משפחתו את קולו הנעים, נמשך לבם
אחריו, ומיד שקחו את רעבונם ואת אסונם.

והגנב אשר נגב את סוסו של הצדיק, הלך
להפר טיט מן הבור שמחוץ לעיר ולמכרו בשוה.
ניהי הוא חופר בבור והנה חבית מלאה שקלי זהב
לפניו. שמח הגנב על האוצר הנקר הזה וימהר
להוציאו ולהסתירו בעגלה תחת הטיט, ופתאם –
נפל על ראש הגנב גיש גדול של עפר, מכתלי
הבור, ומיתהו.

הסוס חכה והכה לאדוניו, עד כי רעב, ויילך
לו בדרך העולה אל ביתו של העני הצדיק,
אדוניו הראשון.

עמד הסוס לפני פתח בית הצדיק, ראו בני
הבית וישמחו עליו מאד...

ומה גדל תמהונם, בהשליכם את הטיט מן
העגלה, והנה – חבית מלאה זהב מונחת שם.

מָאָז הָיָה הַצַּדִּיק הֶעֱנִי לְעֹשֵׂי רָדוֹל וַיֵּאָרֶךְ
יָמָיו, וַיַּעַשׂ טוֹב וַחֲסֵד בְּכָל יְמֵי חַיָּו.

ז. שְׁנֵי אֹר.

שאלות: ממה התפרנס הצדיק? מה היה עושה אחר עבודתו?
איזה רשם עשה למודו על בני ביתו? איזה אסון קרה
לו פעם? איך שב הסוס אליו?

מַעֲשֵׂה בְּגוֹר אֲרִיָּה.

מַעֲשֵׂה בְּשָׁנֵי חַנּוּנִים שְׁחַנּוּיּוּתֵיהֶם הָיוּ סְמוּכוֹת זֶו אֶצֶל זֶו.
וּלְאַחַד חַנּוּת שֶׁל מִינֵי בְּשָׂמִים וְלִשְׁנֵי – שֶׁל שְׂמָנִים, וְרַק
מְחִיצָה אַחַת שֶׁל קַרְשִׁים הַפְּסִיקָה בֵּין שְׁתֵּיהֶן. פַּעַם אַחַת
בְּעָרֵב, בְּשַׁעַת סְגִירַת הַחַנּוּיּוֹת, הִצִּיץ הַבֶּשֶׂם מִן הַסֶּדֶק שֶׁבְּמְחִיצָה
לְחַנּוּת חֲבִירוֹ הַשֶּׁמֶן וְרָאָהוּ שֶׁהוּא מוֹנֶה דִּינָרִים שֶׁל זָהָב לְתוֹךְ
מִטְּפַחַת אֲדָמָה: מָנֶם אֲחֲרָיו אַף הוּא וּמָצָא שֶׁהֵם מָאָה וְשָׁשִׁים
נְחֻמְשָׁה דִּינָרִים. הִשְׂיֵאוּ יָצְרוּ וְחָמַד אֶת מְמוֹן חֲבִירוֹ. מָה עָשָׂה
הַבֶּשֶׂם הַזֶּה? יָצָא לְחוּץ וְהִתְחִיל צוֹעֵק: "חָמָס! מְמוֹנֵי נִגְנָב
מִמֶּנִּי!" ... מִיָּד בָּאוּ הַשּׁוֹטְרִים הַסּוֹבְבִים בְּעִיר וּשְׁאַלוּהוּ: "בְּמִי
אַתָּה חוֹשֵׁד?" אָמַר: "אֵינִי יוֹדֵעַ... שׁוֹם אֵישׁ לֹא בָּא לְכֹאן,

מעשה בגור אריה

משעה שצָרְרָתִים בְּתוֹךְ מְטַפְחָתִי הָאֲדָמָה, אֵלָּא שְׁכַנִּי זֶה".
בְּדָקוּ אֶת הַשְּׂכָן וּמָצְאוּ בְּחִיקוֹ מֵאֵה וְשָׁשִׁים וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים
צָרוּרִים בְּמְטַפְחַת אֲדָמָה... הִתְחִיל זֶה צוֹעֵק וְנִשְׁבַּע: "הַמְּעוֹת
שְׁלִי הֵן" – וְלֹא הֶאֱמִינוּ לוֹ, לְקַחוּהוּ וְהִבִּיאוּהוּ לְבֵית הַצְּסוּרִים,
וְהָדִין נִמְסַר לְשׁוֹפֵט שְׂבָעִיר.

חָקַר הַשׁוֹפֵט אֶת בְּעַל־הַדִּין וְלֹא יָכַל לְהוֹצִיא מִשְׁפָּט
לְאַמְתּוֹ, נִמְסַר הַדִּין לְבֵית־דִּין גְּבוּהַ מְזֶה – וּבָעִיר הַכֹּל
מְשִׁיחִים, הַכֹּל מְדַבְּרִים בְּמַעֲשֵׂה זֶה, וְאִין מוֹצֵא עֲצָה לְחַקֵּר
אֶת הַדִּין...

יָצָא בְּעָרֵב אֶחָד נָשִׂיא הָעִיר לְטַיִל בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה, וְרָאָה
נְעָרִים עֹבְרִים מְשֻׁחָקִים. שָׁמַע אֶחָד מֵהֶם אוֹמֵר: "רוֹצִים אַתֶּם
בָּנִים? אֲנִי אֶהְיֶה לְדָן וְאֶדִין דֵּין הַבָּשָׂם וְהַשְּׂמֹן". עָמַד לוֹ הַשָּׂר
מִן הַצֵּד פָּתַח אֶחָד הָעֲצִים לְרֹאשׁוֹ בְּמִשְׁחָקָם זֶה. לָקְחוּ
הַנְּעָרִים אֶת חֲבָרָם וְהוֹשִׁיבוּהוּ עַל אֶבֶן אַחַת שֶׁיְהֵא יוֹשֵׁב
בְּשׁוֹפֵט לְכַסֵּא הַמְּשָׁפֵט, וְשָׁנִים מֵהֶם בָּאוּ וְעָמְדוּ לְפָנָיו, אֶחָד
שְׂמֹן אוֹמֵר: "מֵאֵה וְשָׁשִׁים וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים שְׁלִי הֵם – שְׁקַבְּלָתִים
בְּסַחֲרָה שְׂמִכְרָתִי בְּאוֹתוֹ יוֹם", וְאֶחָד בָּשָׂם אוֹמֵר: "מֵאֵה

מעשה בגור אריה

וְשָׂשִׁים וְחַמְשָׁה דִּינָרִים אֵלֶּי שְׁלִי הֵם, שְׂצֻרְתִּים בְּמַטְפְּחֵתִי
הַאֲדָמָה וְהַנְּחִתִּים בְּאַרְגָּנִי וְכֹא זֶה וְגַנְבִּים. אָמַר הַנַּעַר הַשׁוֹפֵט:
”בִּיאוּ קַעֲרָה שֶׁל מִים חֲמִים וְנָשִׂימוּ בָּהּ אֶת הַדִּינָרִים—וְנִרְאָה,
אִם יַעֲלוּ עַל הַמַּיִם צְחָצוּחֵי שׁוֹמֵן—בְּרוּעַ שֶׁהַדִּינָרִים שֶׁל שֹׁמֵן
הֵם, מִפְּנֵי שִׁידְיוֹ עוֹסְקוֹת בְּשֹׁמֵן וּמְטַבְּעוֹתָיו מְשַׁתְּמָנוֹת מִיָּדָיו, —
וְאִם לֹא וְדָאֵי שֶׁל בִּשְׁם הֵם,”

מִיָּד יָצָא הַשָּׂר מִמַּחְבוֹאוֹ וְנָשַׁק אֶת הַנַּעַר הַשׁוֹפֵט עַל
רֵאשׁוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו שֶׁל הַנַּעַר — וְהִלֵּךְ לוֹ.
לְמַחֲרַת בָּא הַנְּשִׂיא לְבֵית־דִּין וְאָמַר: ”קִרְאוּ לִי לְשֹׁמֵן
וְלַבִּשְׁם וְאַחֲקֵר אֲנִי אֶת דִּינָם.”

מִיָּד נוֹדַע הַדָּבָר בְּכָל הָעִיר וְנִקְבְּצוּ וּבָאוּ עִם רַב לְשִׁמְעַ
בְּחֻקֵּי־תוֹרָה שֶׁל הַנְּשִׂיא שִׁיחֲקֵר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין.
הִבִּיאוּ אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין, וְהִצִּיעוּ לְפָנָיו אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם, צִנֹּר
הַנְּשִׂיא שִׁיבִיאוּ לְפָנָיו אֶת צְרוּר הַדִּינָרִים וְקַעֲרָה שֶׁל מִים חֲמִים.
הִבִּיאוּ לְפָנָיו, לָקַח וְהִפִּיל אֶת הַדִּינָרִים לְתוֹךְ הַקַּעֲרָה — וּמִיָּד
צָפוּ עַל הַמַּיִם צְחָצוּחֵי שֹׁמֵן... צָנָה הַנְּשִׂיא לְשׁוֹמֵר וְאָמַר:
”הִרְאָה אֶת הַקַּעֲרָה לְכָל הַקָּהָל וַיִּכְיֵרוּ חֶבֶל דִּינָרִים אֵלֶּי
לְמִי הֵם?”

מעשה בגור אריה

רָאָה הַקֹּהֵל וַיַּחַד כָּלֶם עָנוּ וַאֲמָרוּ: "שֶׁל הַשֶּׁמֶן! שֶׁל
הַשֶּׁמֶן!"

מִיָּד הִשִּׁיב הַנְּשִׂיא לַשֶּׁמֶן אֶת כִּסְפוֹ וְדָן אֶת הַבָּשִׂם
לְמֵאֶסֶר עוֹלָם.

הִתְחִילוּ הַכֹּל מִקְלָסִים אֶת הַנְּשִׂיא הַחֲכָם וְקָרְאוּ: "יַחַד
אֲדוֹנֵינוּ הַנְּשִׂיא!"

הִרְאָה לָהֶם הַנְּשִׂיא נֶעַר עֲבָרִי אֶחָד קָטָן וַאֲמַר:
— לֹא לִי אַתֶּם מִקְלָסִים, בְּנֵי עַמִּי, אֵלֶּא לְנֶעַר הַקָּטָן
הַזֶּה, שֶׁהוֹרְגֵי בְּחֻקְמָתוֹ לַחֲקֹר אֶת הַדִּין וְלִמְצֹא אֶת הַרְשָׁע
הָעָרוֹם...

וְאוֹתוֹ נֶעַר בְּשֵׁהַגְּדִיל נֶעֱשָׂה לָרֵב גְּדוֹל וְנִבְבָּד — הֵלֵא הוּא
הָרֵב הַגָּאוֹן גּוֹר אַרְיֵה הַלְוִי, וְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה.

ש. בן ציון.

באורים: מחיצה חיצונית, קיר דק. בשם מוכר בשמים. שמן מוכר
שמן. יצר מחשבה; חשק, חמדת הלב. צחצוחים טפות
שמן הצפות על המים. קלם שבת, הלל.

בְּשׁוֹרֵת אָבִיב.

חֵץ וְהֵב נִנְעֵץ לְרִגְלִי,
נָפַל כְּפֶתַק מֵרְקִיעַ.
בְּרוּר לִי מִלֵּל בְּרַק וְהָרוּ:
דַּע, כִּי הָאָבִיב הִנְיַע!
וְאוֹר חֲדָשׁ נָפַל בְּעוֹלָם —
פָּחַז הָרוּחַ רֵאשׁוּנָה,
שָׁט וַיַּעֲבֵר הַבְּשׂוֹרָה:
חֲדָשׁוֹת, חֲדָשׁוֹת תִּבְאֲנָה! ...
שְׁלוּלִיּוֹת שָׁמְעוּ גַחְפּוֹן,
פָּחַז וּבְרָבֵר תִּרְנָה,
אֶחָת מוֹל הַבְּרִיָּה צוֹהֶלֶת:
חֲדָשׁוֹת, חֲדָשׁוֹת תִּבְאֲנָה! ...
פִּתְאֹם, וְהִנֵּה גַם סְנוּנִיּוֹת —
אִי מִנְּהָ בָּאָה, הַפְּוִינָה?
חֲלָפָה כַּחֵץ, וּמִמְרוֹם גָּג
עַל חֵג הָעוֹלָם הַכְּרִיזָה! ...

ח. נ. בִּנְאֵלִיק.

באורים: ננעץ נתקע, נתחב. כפתק מרקיע כבשורה מן השמים
(פתק־פתקא—note). מלל דבר. פחז מהר. וכרכר כשהן
וקודות. הפויזה המהירה. הכריזה קראה.

תַּתְּחִישׁ.

ספור מאת דוד פֶּרִישְׁמַן.

I.

מעשה לי לספר לכם בנער בן חַיִּטָּה.

והחַיִּטָּה חַיִּטָּה עני מאד, והנער קטן עוד, ופניו לבנים תמיד
ורק עיניו בוערות --

והלילה ליל "הסדר" הראשון. — בשלשת הלילות האחרונים
לא עלה החַיִּטָּה על משכבו, כי עליו היה להשלים את מלאכת
הבגדים החדשים, בגדי יום-טוב לגביר העיר ולבנו ולחתנו
ולנערים הקטנים אשר להם. עוד בערב פסח אחרי הצהרים עשה
את המלאכה, ורק זה עתה בנשות צללי-הערב צרר את הבגדים
בשמיכה ויביאם לבעליהם.

והגביר ובנו וחתנו והנערים הקטנים לבשו את הבגדים
החדשים ויבואו אל בית-הכנסת — ואולם החַיִּטָּה לא לבש בגדים
אחרים, ורק רהץ את פניו בחפזה, ויבוא גם הוא אל בית-הכנסת;
ובנו הנער הקטן גם הוא לא לבש בגדים אחרים, ורק רחצו את
פניו, ויבוא גם הוא עם אביו אל בית-הכנסת.

ובבית-הכנסת אורה וצהלת נפש ומנוחת-לב, — והחַיִּטָּה עומד
עיף ויגע ומתנמנם ושומע את קול החזן, ולרגעים ישמע את קול
הרעש אשר יעלו בגדי המשי החדשים מסביב ואת קול החמולה
אשר יעלה האָרְגַּ החדש אשר מתחת לבגדים החדשים; ועל ידו
עומד אפרים בנו, וגם הוא שומע את קול הרעש וקול החמולה

תתחדש

העולה מתוך הבגדים החדשים — ופניו לבנים מאד, ורק עיניו בוערות.

ואחרי כן כשבת החיט אל הסדר בעליתו הצרה, באה המנוחה גם עליו, הלא "יום-טוב" הוא: החדר פנה מכל שיורי חתיכות ארג, הקערה ויין הצמוקים מוכנים על פני השלחן, החבית המלאה מי-לֶפֶת אדומה עומדת בזווית — והמלכה יושבת לימין המלך.

והבן שואל — ופניו הלבנים מתאדמים ועיניו הבוערות כהות. לא היה הנער רגיל באותיות "הסדור".

והאב עונה: מעשה בעבדים... ומעשה ברבנים שישבו וספרו עד הגיע זמן קריאת-שמע של שחרית — ואפרים שומע ואיננו מבין דבר.

ופתאם הוא מפסיק את אביו ושואל עוד הפעם — ואולם הקושיא החדשה אשר הוא שואל לא היתה קושיא מתוך הסדור: — אבי! מדוע לא אמרו גם לי "תתחדש"? ... כל הנערים אשר היו בבית-הכנסת אמרו זה לזה "תתחדש", ורק לי לא אמרו...

ופניו החלו מלבינים מאד, ועיניו החלו בוערות מאד. והחיט מגמגם ועונה... — ואולם גם הוא לא ידע ברנע הראשון את אשר לו לענות; גם תשובה זאת לא היתה בתוך הסדור. אבל אחרי עבור רגע אחד ידע, והוא עונה: — בני, כל מי שאין לו בגד חדש, אין אומרים לו: "תתחדש". — אבל מדוע אין לי בגד חדש? כל הימים אשר אני חי לא שמעתי עוד איש אומר לי: "תתחדש".

תתחדש

כל הימים אשר אפרים חי לא היה לו בגד חדש.
והוא נושא את עיניו מתוך הסדור, ועיניו לא היו עינים
כי אם לפידים בוערים—ובנשאו את עיניו ראה והנה אמו.
ובתוך עיניה דמעות.
— אם ירצה השם בשנה הבאה — ענתה לו אמו — בשנה
הבאה, בהיות הפסח, יהיה לך בגד חדש.
ואמו נשקה לו על מצחו.
והנער יושב — ועיניו היו עיני חולם, חולם מחכה לפתרונים.
באורים: שיורי שרידי, שארית. צמוקים ענבים יבשים, raisins.
מִי־לֶפֶת חֲמִיץ סֶלֶק, באַרְשֵׁץ.

.II

אבל גם בשנה הבאה בהיות הפסח לא היה עוד לאפרים
בגד חדש. נשיקות — אותן היתה אמו יכולה לתת לו. ואולם
לא בגד חדש.
וגם בשנה אשר אהריה וגם בשנים הבאות לא היה עוד
לאפרים בגד חדש. כי אמנם יש בני אדם כאלה על פני האדמה
אשר אין להם לעולם בגד חדש.
ואפרים שאל תמיד: „מדוע?”
מדוע אין לי בגד חדש? ועוד קשה ממנה היתה השאלה:
מדוע זה לאחרים בגדים חדשים?
ואפרים לא הרגיש בלבו קנאה — ויהי מרגיש רק מכאוב.
ובהיותו ב„חדר” וירא את הנערים ולהם בגדים אשר עוד
אתמול או שלשום היו חדשים — ולא קנא בהם ורק מכאוב
הרגיש בלבו.

תתחדש

וברחוב העיר ראה בגדים חדשים — ורק מכאוב הרגיש בלבו. וגם הרעב לא הציק לו כאשר הציק לו הרעיון האחד אשר מלא את כל לבו.

כל הנשמה שבקרבו התכוצה ותהי לרעיון אחד, לכליון-נפש אחד — כליון-נפש לקול המלה: „תתחדש“.

ורק פעם אחת היה מאשר — פעם אחת בלילה. ואולם בהקיצו משנתו בכה, ואמו שאלה מה זה היה לו, והוא ספר באזניה כי זה עתה באו אליו הנערים, וימששו איש איש את בגדו, כי בגד חדש היה לו, ואיש איש אמר לו: „תתחדש! תתחדש!“ ונפשו בו השתפכה מרב גיל — ואולם עתה הנח דבר אין לו.

ואמו אמרה: „אין זאת כי ראה הילד בגד בחלומו!“ ואפרים היה להולם גם בהקיץ — ואולם בגד חדש על בשרו לא ראה בחלומותיו עוד.

ונפשו עוד מחכה אל קול המלה: „תתחדש“

III.

והנער הלך הלוך וגדול, ויהי לנער בן עשר, ויהי לבן שנים עשרה, ויהי לפועל על יד אחד ההימים — אבל בגד חדש לא היה לו בכל אלה.

והחיט היה מכה אותו, ועוזרי החיט היו צובתים את בשרו הערום הנשקף מתוך סמרטוטי לבושו — ואולם כל הדברים האלה לא הכאיבו לו; ורק בהיותו תופש בידו מחט וחוט ובגד חדש בין אצבעותיו לתפור אותו, אז הרגיש בלבו מכאוב. הבגד היה נוקב בבשרו, ולא המחט — ואז היו פניו מלבינים מאד ועיניו היו כוערות מאד, ובאזניו המה בלי הרף קול „תתחדש“.

תתחדש

והקול הזה חמה באזניו ובנפשו תמיד. וכליון-נפשו הלך הלוך וגדול.

וכשלח אותו החיש להביא את הבגדים החדשים אל בתי העשירים ועינו ראו את תפארתם ואת כל עשרם ואת כל אשר להם, ובשוכו אחרי כן למעונו הצר ועינו ראו את עמלו ואת כל עָנְיו ואת כל אשר לו — אז זכר רק את הדבר האחד: כי להם בגדים חדשים ולו אין.

במה חמא כי אין לו בגד חדש? ומה עשו האחרים, ובמה זכו, כי להם בגדים חדשים?
וכליון-נפשו הלך הלוך וגדול.

והנער היה לנער בן שש עשרה, ויהי לבן שמונה עשרה — ואולם, תתחדש' לא הוגד לו עוד.

ופניו היו לבנים מאד, וקול השעול נשמע מפיו לרגעים ויהי מקיא דם לפעמים — ואולם עינו בערו כגחלים. והנשמה שבקרכו בווערת, והנפש אשר בו משתפכת, וכל מוחו אינו בלתי אם תשוקה אחת וגדולה — תשוקה לקול המלה, תתחדש'.

— מדוע? מדוע ככה דל רק הוא? מדוע זה לבני אדם אחרים בגדים חדשים רבים ולו אין אף אחד. והבגד החדש היה לו למין שגעון.

והוא לא עשה עוד דבר, בלתי אם דָּבַר על דָּבַר הבגד החדש אשר יהיה לו.

והוא חלה שוכב על המטה בבית-החולים.

תתחדש

קול השעול הולך וחזק, והדם מתפרץ מגרונו לרגעים.
והוא שוכב וחולם את חלומותיו בהקיץ; עיניו רואות מרחוק
בגד חדש ואזניו שומעות מרחוק קול „תתחדש“.
בימים הראשונים היה הרופא נגש אל ממתו פעם בפעם
בצהרים — ואולם עתה כבר חדל. אין זאת כי אם עוד מעט
וקם מעל משכבו ויצא והחלו החיים החדשים עם הבגד החדש.
ואולם כחו הולך הולך ומעט. גרונו נחר ולשונו יבשה
ועיניו בוערות.

ועיניו תסגרנה מעט, והוא רואה לפניו מראה נפלא: הנה
מלאכים יורדים, מלאכים קטנים, מלאכים גדולים, מלאכים
לאלפים, מלאכים אשר לא יוכל לספור אותם מרוב, ועוד מעט
ומלא כל החדר אותם; והמלאכים עולים ויורדים, עולים ויורדים
ומשיקים בכנפיהם, ופתאם והנה בגדים חדשים בידיהם, בגדים
לבנים כלם, ואזניו תשמענה שירה נעימת, שירה אשר אין לה
קץ: „תתחדש! תתחדש! תתחדש!“
ופתאם והנה מלאך שחור...

וביום ההוא קברו אותו בבגדים הלבנים והחדשים. ואולם
„תתחדש“ לא שמעו עוד אזניו.
באזורים: סמרטוטי סחכות, rags. שעול caught. ומשיקים רועשים.
שאלות: כמה מברכים האנשים זה את זה כלבשם בגדים
חדשים? מתי נוהגים ולקנות בגדים חדשים? למה
התגעגע בן החיט כל הימים? מה היו שאלותיו ששאל
את אביו ואמו? מתי נתנו לו הבגדים החדשים? מה
גרם במותו? מה היה רעיונו האחרון בימי חייו הקצרים?

אֲלֵיָהוּ הַנְּבִיא.

לָנוּ, בָּנִים, יְלָדֵי הַמָּדָה,
יֵשׁ דּוֹר זָקֵן, שְׁעֵינֵיהוּ —

עֵינֵי זָהָר; לְבַנְת זָקֵנוּ
יִזְרְדָה גְּלִים עַל חֲנוּהוּ.

אֲלֵיָהוּ הוּא — שְׁעָלָה
עָלֵי רַכְבֵּי אֵשׁ לְשִׁחָקִים:
וּמֵאֵז לֹא יַעֲזֹבֵנוּ
וַיִּבְרָכֵנוּ כִּי לִפְרָקִים.

בְּלֵיל הַפֶּסַח, לַיִל שְׁמוֹרִים,
עֵת שְׁפוֹת־חַיִּים לֹו הַדְּלָת, —

נִכְנָס הוּא, בְּיָדוֹ מַחְלִיק
שְׁעֵרֶת זָקֵנוּ הַמְּסֻלָּמֶת.
כָּלוּ אֹמֵר אֵז הוֹדֵק־דָּשׁ,
כָּלוּ עֲטוּף מַלִּית צְחוּרָה:
וּמְכוּסוֹ שְׁתָּה יִשְׁתָּה.

וַיִּבְרָכֵנוּ בְּשִׁחוּק אוֹרָה.

אליהו הנביא

אל כל ילד תמים שוכב
ומתנמנם אט בערש —

גדר יומם אליהו.

ישח, ישק לחיו חרש.

פני הילד עוטים זהר:

שחוק-גיל רועד אט על שפתו,

נחלומות פלאי-פלאים

רבים רואה הוא בשנתו.

נשמות ילדי תם חרוצים,

הנגנזרים מן החיים,

נחבק. ישא אליהו.

בשיר ונשיקות לשמים.

ישיר, ירום ויביאן

אל גן-ערן של ילדים,

גן המלא פרחי-זקב —

ומלאכי-אור נחמדים.

אליהו הנביא

ובימות־מְשִׁיחַ יבוא

וְהַ זֶה וְקִנְנוּ עִמּוֹף צְחוּרִים—

אִז פִּי־שִׁבְעָה יִבְהִיק מִצְחוֹ,

עֵינָיו יִזְרוּ זִיקֵי אֲוָרִים.

וּבְקוֹל הַדְּוָה: — "הִנֵּה בָנִים!"—

יִקְבְּצֵנוּ מִכָּל פְּנֵה;

וְאֲנַחְנוּ אֲחֵרָיו נְרוּץ

אֶל אֲרָצֵנוּ בְּגִיל וְרִנָּה.

ז. שְׁנִיאֹר.

באורים: לשחקים למרום. לפרקים לעתים תכופות. המסלסלת צומחת תלתלים. צחורה לבנה. ישח כוסף את גוו. עומים מתכסים. עמוף לבוש. יבהיק יזהיר. זיקי ניצוצי.

הַ"עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת".

מְעִשֶׂה מֵאֵת י. ל. פָּרֶץ:

בְּאֶחַת הַעֲזָרוֹת בְּוֹאֵה לֵין גְּזֵרֵן פֶּעַם אַחַת "עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת".

וְאֶת־עַל־פִּי שְׂבָא שְׁמַת קְרוֹב לְחַג הַפֶּסַח, בְּנִמִּים שְׂבָל

אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מְלֵא דְאֲגוֹת כְּרִמּוֹן, עֹשֶׂה בְּאֵז עַל בְּנֵי הַעֲזָרָה

העושה נפלאות

רשם גדול. אדם-חידה! לבוש קרעים וקבוע לראשו צילינדר,
אמנם ישן ומקמט, אבל - צילינדר וקרעים! ולא ראה איש,
שימעים מזון, לא כשיר ולא מרפה, - אינו אוכל כלום!

שואלים: מאין?

והוא עונה: מפריז.

- לאן?

- ללונדון!

- דרך עירי בואהלין?

תעה תעה!

כפי הנראה הלך רגלי.

וכשרצים אחריו, ומבקשים פתרונים ומפצירים בו,
ומקיפים אותו, - הוא מתעלם לפתע-פתאם, כאילו בלעה אותו
האדמה, וכבר נתגלה בעברו השני של השוק.
בינתיים שכר לו אולם גדול ורחב, להראות נפלאות
בפני עם ועדה.

ונפלאות - עין לא ראתה. חוץ לדרך הטבע.

בולע הוא גחלי-אש בתפוחי-אדמה ומוציא מפיו קשורים
משי מכל המינים ומכל האצבעים, וארבים באורך הגלות.
ומבתי רגליו הוא זורק זוגות זוגות של תרנגולי-הודו,

העושה נפלאות

ותרנגולים בעגלים! והתרנגולים חיים ורצים על פני האדמה,
וקוראים: קורוריקו! אחר כך הוא מניף רגל ומגרד מעל
פעמיו אדמים; אדמים ממש, מלא הקערה אדמים! מוחאים
כף לאות חן, והוא שורק, ומתחילות טסות באויר עגות
וחלות-לחם בצפרים עפות! אחר כך הן מחוללות במעגל
או רוקדות רקוד-של-רגז! ושורק הוא שנית, והכל נעלם;
כתרה עין – ואין כל. אין עגות, אין חלות; אין תרנגולים, אין
קשורים – לא-כלום!

מילא, מבינים הכל, שאין זה בדרך הטבע... ההרמסים
במצרים היו מראים נפלאות גדולות מאלה – פשוט מעשה
בשפים! אלא על מה מתפלאים? על שהוא עצמו עני ואביון!
בן-אדם מגרד אדמים מעל כפות רגליו, ואין לו במה לשלם
שכר הירה באכסניה; אדם אופה על-ידי שריקה עגות
וחלות לרב, מוציא תרנגולים חיים מתוך בתי רגליו, ופנים
לו – רבונז של עולם, זפים מהם פני מת, ובעיניו דולק הרעב,
רעב ממש.

ומתפלאים ואומרים: קשׁה חמישית ל"מה נשׁתנה"...

II.

אבל קדם שנגיע ל"מה נשׁתנה", נעזוב את ה"עושה-

העושה נפלאות

נפלאות" ונשיח קצת בחיים-יונה ואשתו רבקה-בילה השכיחים גם-כן אל העגון.

אותו חיים-יונה הנה לפנים סוחר-יערות. וקנה פעם אחת אצל אחד האדונים במקח השוה יער לכריתה, ובאו האפרים, שהיתה להם דריסת-הרגל ביער, וערכו מחאה; ותיקר-ימנד באו הפקידים וסגרו את היער. ויצא חיים-יונה מן העסק, כמו שאומרים הבריות: נקי. ונתמנה ללכלך ביער. אחר כך אבדה גם משרתו, וככה הוא יושב פמה וכמה חדרשים בלי פרנסה, השם ישמרנו. חרף עבר עליו — על שונאי ציון חרף כזה! ועתה מממשמש ובא חג הפסח. וכבר נתן בעבוט את כל כלי-הבית, ממנובת התקרה ער הפר שלמראשותיו. ואומרת רבקה-בילה לבעלה: לך ומבל "מעות-חטים". וחיים-יונה עונה, שיש לו במחון, שהשם יתברך, לא יעזבנו; ושלא ישחיר את פניו ולא ימבל מתנת בשר-ודם! פונה רבקה-בילה כה וכה ומחפשת בכל פנות הירטה, והשם אנה לידה דבר טוב: מצאה כר-כסף ישנה, שהתגלגלה זה כמה שנים בין הסחכות; ממש גם מן השמים אירע! ונמל חיים-יונה את הכר, יוצא לשוק ומוכרה, והולך אל ראש-התקהל ומוסר את הפרומות ל"מעות-חטים" בשביל עניים, כחקו מדי שנה בשנה. לעניים — אומר חיים-יונה —

העושה נפלאות

יש דין קדימה! והדלות במקומה עומדת. הסג הולך וקרוב,
רק בשני שבועות נשארו עד הפסח ואין כל... ומייסיונה
עזרנו מחזיק בכתחוננו: השם ירחם! השם לא יעזבנו.

מילא, רבקה-בילה מחשה; אשה בשרה עושה רצון
בעלה.

ועובר יום אחר יום. רבקה-בילה אינה ישנה בלילות,
טומנת פניה בשק-התבן ובוכיה בחשאי, כדי שלא ישמע
חיים-יונה; ועל חג-הפסח אין משהו.
והימים רעים מהלילות.

בלילה אדם בוכה ורוח לו. ביום השכנות בזכות
אתריה, מתפלאות, מביטות לתוך עיניה, דוקרות אותה
במבטי-רחמים...

וישנן שואלות: מתי רבקה-בילה, תאפי מצות? מתי
תקני שומן? מתי תכיני לפת? וכדומה.
והמקורבות ביותר:

— אוי ואבוי לנו, רבקה-בילה! מה את עושה? חסרה את
דבר-מה, הגידו, נלנה לך... אין בושא, נלגל חוזר...
אבל חיים-יונה אינו רוצה במתנת בשר-ודם, ורבקה-
בילה לא תעשה בנגד רצונו; ומבקשת היא תירוצים, והיא
תועה ומתעה, ופניה — להבים...

העושה נפלאות

רואות השִׁכְנוּת, שְׁאִין הַדְּבָר בְּתַקוּנוֹ וּמִסְפְּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן,
וְרָצִים הָאֲנָשִׁים אֶל הַמָּרָא דְאַתְרָא : הַיְתִיבֵנּוּ ?

הַרְבֵּ שׁוֹמְעֵ, מִתְאַנֵּת, מְנִיעַ רֹאשׁ פֶּעַם לִימִין וּפֶעַם
לְשִׁמְאֵל, נִמְלָךְ הַרְבֵּה בְּדַעְתּוֹ, וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא עוֹנָה,
שְׁחִימֵי-יוֹנָה הוּא בְּנִתְוָרָה וִירֵא-שְׁמַיִם, וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּמַחֲזוֹן,
הַקְּבִ"ה לֹא יַעֲזֹבֵנוּ.

כָּלוּ כָּל הַקְּצִיץ ; נִשְׁאַרָה רְבֵקָה-בִּילָה גַם כְּלֵי נְרוֹת !

III.

אָתָּא לַיִל הַתְּקוּדָשׁ הַחֲגִי. הַיּוֹם-יּוֹנָה יוֹצֵא מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ
וְהוֹלֵךְ לְבֵיתוֹ. כָּל הַמְּלֻזְנוֹת מְזוּהָרִים בְּשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב, וְאִף
דִּירְתוֹ אֲפֵלָה. עוֹמֵד בֵּיתוֹ כְּאֶבֶל בֵּין הַמְּחֻתָּנִים, כְּסוּמָא בֵּין
הַפְּקוּחִים. אֶבֶל חִיִּים-יוֹנָה — לֹא נִפְל רֹחוֹ : כְּשִׁירְצָה הַשָּׁם,
יִתְבַּרֵךְ, עוֹד יַעֲשֶׂה הַפֶּסַח ! וּבָא חִיִּים-יוֹנָה הַבֵּיתָה, וְקָרָא
בְּשִׂמְחָה : "חַג טוֹב !" — אִין עוֹנָה. וְהוּא מְטַעִים שְׁנִית וּמְפָרֵשׁ :
חַג טוֹב לָךְ, רְבֵקָה-בִּילָה ! וּמְקַרֵּן זְוִית חֲשֻׁכָה עוֹנָה לוֹ רְבֵקָה-
בִּילָה בְּקוֹל רְוָה דְמַעוֹת : "חַג טוֹב, שְׁנָה טוֹבָה !" וְעֵינֶיהָ נוֹצְצוֹת
בְּתוֹךְ הָאֲפֵלָה כְּגַחְלִים לְוַחְשׁוֹת. וְהוּא קָרַב אֵלֶיהָ, וְלָחַשׁ לָהּ
בְּחֻבָּה : רְבֵקָה-בִּילָה, — יוֹם טוֹב הַיּוֹם, יְצִיאַת מִצְרַיִם — חֲרוֹת...
הַמְּבִינָה אֹתָּ, אִשָּׁה ? אָסוּר לְהִתְאַבֵּל ! וְעַל מָה אֹתָּ מִתְאַבְּלָת ?

ה עושה נפלאות

אם השם לא רצה שיהיה לנו "סדר" שלנו — נקבל באהבה;
נגלף ונשב אצל אחרים! הדלתות פתוחות! יהודים יושבים
מסבים וקוראים בקול רם: כל דכפין ייתי ויכול... ופירוש
המלים: כל מי שהוא רעב — יבא ויאכל וישבע... קומי אפוא,
יונתית-מתי, שימי את מטפתך על ראשך ונגלף, ונדפוק
במלון שכן קרוב...

ורבקה-בילה, העושה תמיד רצון בעלה, מתאפקת בכל
מאמצי כחה לבל תפרץ בבכי; מוצאה ושמה ביבום רועדות
את מטפתה הקרועה על ראשה... רוצים הם לקחת, —
והנה באותו רגע נפתחה הדלת מבחוץ, ואיש בא, עמד על
המפתן וקרא:

— חג טוב!

והזוג עונה: "חג טוב", אבל אינם רואים כלום בחשך.
ובא אותו האיש החדרה.

— רצוני — הוא אומר — ליסב עמכם!

וחיים-יונה עונה:

— אין לנו "סדר"... השם, יתברך, לא רצה...

והלז מפסיקו:

— הבלים, ה"סדר" אתי!

— ונשב באפלה? — לא עצה האשה ברוחה ונתאנחה.

העושה נפלאות

— לאו דוקא! — ענה הבא — יהי אור!

והתיצב באמצע החדר וקרא:

— הקוים־פקוים! — בנראה, בלשון החרטומים, — ובחלל
החדר נראו שתי מנורות־כסף עם גרות דולקים. ורואה הזוג
לאור הגרות את הבא, והוא הוא ה"עושה־נפלאות", ומשתאים
הם ומשתוממים, ואינם יכולים להוציא אף הגה מן הגרון,
ואחזה רבקה־בילה בידו בעלה, וכזה עומדים שניהם ועיניהם
פקוחות ופיותיהם פעורים... וה"עושה־נפלאות" פונה בינתים
אל השלחן, שעמד, במבויש, בפנה, וקורא:
— התבססה־נא ובא ועמוד בתורה!

ותיכף־ימיד יורדת מן התקרה מפה לבנה בשלג ומבסה
את השלחן: והשלחן המבסה זו ממקומו ועמד באמצע החדר,
תחת המנורות התלויות ועומדות באויר; וכעמד השלחן, ירדו
המנורות ותיצבנה בקצהו.

— אבל — אומר ה"עושה־נפלאות" — עוד אנו חסרים
כרים להסבה: — ויקרוץ עין אל שלשה כסאות שעמדו בשלש
פנות החדר, ונעו הכסאות והלכו וקרבו והתיצבו לשלשת
קצותיו. ויצו עליהם שיתרחבו, והתרחבו והיו למטות:
"התרחבו", ויורדים מן התקרה כרים לבנים בשלג ומשתרעים
על פני המטות — להסבה.

העושה נפלאות

ועוד הפעם: הקוים-פקוים! ותרא, ותעמד על השלחן
ה"קערה" עם ה"מינים". אחר כך — מצות, בקבוקי-יין
וכוסות, הכל כְּאִשֶּׁר לְכָל, וְאֵפִילוּ "הגדות" מְכוּרְכוֹת עוֹר עִם
שׁוּלֵי-זָהָב!

— וּמִיִּם לְרַחֲצָה יֵשׁ? — שׁוֹאֵל הַ"עוֹשֶׂה-נִפְלְאוֹת" — גַּם מִיִּם
אֲנִי יָכֹל לְהָבִיא!

וְכֵן אֲזוּ גַעֲזוּר הַזּוּג הַמְּשֻׁתָּמִם, וְרִבְקָה-בִּילָה לֹחֶשֶׁת
בְּאֶזְן חַיִּים-יּוֹנָה.
— הַמָּתָר?

וּכְשֶׁחַיִּים-יּוֹנָה מְטַל בְּסַפְק וְאֵינוֹ עוֹנָה, יּוֹעֲצֵת רִבְקָה-בִּילָה,
שֵׁילֶךְ אֶל הָרֵב וַיִּשְׂאֵל אֶת פִּיו.

חַיִּים-יּוֹנָה אֹמֵר שֶׁהוּא מְתַנְּה לְעֹזֹב אוֹתָה לְבַדָּה עִם
הַ"עוֹשֶׂה-נִפְלְאוֹת", וְהוּא רוֹצֵה, שֶׁהִיא תִלְךְ אֶל הָרֵב; וְהִיא
אוֹמֶרֶת, שֶׁהָרֵב, לֹא יֵאֱמִין לְמִשְׁמַע אֲזִנָּיו; יֹאמֵר, שֶׁיִּצְאָה הָאִשָּׁה
מִדַּעֲתָהּ מִחֲמַת צָרוֹת...

וּבָאִין עֲצָה וְתַחֲבוּלָה אַחֲרֶיהָ, עוֹזְבִים שְׁנֵיהֶם אֶת הַ"עוֹשֶׂה-
נִפְלְאוֹת" עִם הַ"מָּתָר" שֶׁהָכִין בְּבֵיתוֹ, וְהוֹלְכִים אֶל הָרֵב.

העושה נפלאות

וְהָרַב שׁוֹמֵעַ, מִשְׁתָּאָה, נִמְלָךְ בְּדַעְתּוֹ, מִנִּיעַ רֵאשׁוֹ לְכַאֵן
וּלְכַאֵן, וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא אוֹמֵר:

— בְּנִמְא לָן, שְׁמַעְשֵׁה-כְּשָׁפִים הוּא אֲחִינֹת-עֵינִים, שְׁאִין
בוֹ מְמֵשׁ... עַל-כֵּן, זֹאת עָשׂוֹ: שׁוּבוּ הַבֵּיתָה, וְאִם הַמָּצָה תְּהִי
נִשְׁבֶּרֶת בְּיַד, הַיִּין יְהִי נִשְׁפָּךְ אֶל הַכּוֹסוֹת, וְהַכָּרִים יְהִיוּ
מְמֵשָׁשִׁים — אִין זֶה מַעְשֵׁה-כְּשָׁפִים, אֶלָּא גַם מִן הַשָּׁמַיִם, וּמִתָּר
לְהַנּוֹת...

כֹּה אָמַר הָרַב. וְשָׁב הַזּוּג בְּלִבָּבוֹת דּוֹפְקִים הַבֵּיתָה:
הַ"עוֹשֵׂה-נִפְלְאוֹת" נֶעְלַם וְאִינְנוּ; הַ"סֵּדֶר" עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ;
אוֹחֲזִים בַּכָּרִים — יֵשׁ בָּהֶם מְמֵשׁ, הַיִּין נִשְׁפָּךְ אֶל הַכּוֹסוֹת,
הַמִּצּוֹת נִשְׁבָּרוֹת בְּיַד. — וְהַבֵּינוּ שְׁבָדְמוֹת הַ"עוֹשֵׂה-נִפְלְאוֹת"
נִגְלָה לָהֶם הַתְּשֻׁבָּה, וְשִׁמְחוּ בְּחֻגֵם יַחַד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל.

בְּאוֹרִים: קשור ribbon. אדמים מטבעות זהב. לבלר סופר.
מרא דאתרא רב העיר. סומא עור. פקח רואה,
לא-עור. קימא לן דבר זה מסור לנו, ידוע לנו. התשבי
אליהו הנביא.

אָנָּרֹת

שִׁיר מֵאֵת דָּוִד פְּרִישְׁמָאן

1.

גִּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. — עַל הַדְּרָגָשׁ
מוֹל הָאֵם הַזְּקֵנָה יוֹשְׁבִים
כָּל נִינְיָה וְנִכְדֵיָהּ
הַבְּתָרִים עִם הַבְּתוּלוֹת.
כָּל נִינְיָה וְנִכְדֵיָהּ,
כָּל הַקְּטָנִים עִם הַגְּדוֹלִים;
וּמַדְבָּרֶת וּמַסְפֶּרֶת
סְפוּרֵיהָ זֶה הַזְּקֵנָה —
וּמַסְבִּיב לָהּ הַקְּטָנִים
שׁוֹמְעִים שׁוֹמְעִים וּבְרָעָדָה:

”הִיָּה הִיָּה אִישׁ בְּאַרְץ,
צַדִּיק תָּמִים, צַדִּיק גְּדוֹל.
אִישׁ מִ”לֶמֶ”ד-”ו” נִסְתָּרִים —
יָדַע סוּד שֶׁל קְפִיצַת דְּרָגָה.
יָדַע סוּד — הַיְדַעְתֶּם אִיכָּה?
סִנְדָּל הִיָּה לוֹ בִירוּשָׁה

אגרות

מן הקדוש, מן "היהודי",
הוא הנקרא סתם "יהודי".

יבש אותו זה היהודי
יד מיד מאליהו;

וממשה — אליהו;

ומסיני קבלו משה.

בן נתגלגל זה הסנדל

יד מיד עד קבל אותו

זה האיש הנסתר חרש —

ככה עשה בו נפלאות.

נמל אותו, נעל אותו,

יצא בו מפתח ביתו,

פסע פסיעה, פסיעה גסה,

שבועה מילים פסיעה אחת.

פסיעה אחת — שבועה מילים.

פסיעה שנית — ו' מילים,

פסיעה שלישית — ו' מילים; —

בן לו הימה קפיצת דרך!

ככה ספרה. ובקלטה

מן הזוית עלים סודות

אגרות

עם־הרוחות ומתנשאים ;
כל התדר נמלא אותם.

אף הברת עוד הזקנה
ומספרת ספריה ;
ומסביב לה הקטנים
יושבים צפופים וברעדה :

"היה הנה איש בארץ,
צדיק תמים, צדיק גדול,
איש מ"למ"ד"ו"ו" נסתרים —
הנה "ראה ואינו נראה".
הנה — אף הודעתם איכה?
הולך הולך לו בדרך
הולך תענה ובשדה,
עד הגיע זמן המנחה.
פתאם ראה : הנה בית,
ובבית תשעה גברים
עומדים אל הקיר ומחכים —
חסר אחד רק למנין.
אף קבואו התפללו —

אגדות

אָמרוּ: אָמון, יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא,

אָמרוּ: בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ

שְׁמוֹ — אֵךְ מִי הֵם טָרָם יָדַע —

אֵךְ הַחַזָן בְּאַחֲרוֹנָה

בָּא וְנָתַן לוֹ מִתְּנָה,

לְהִיזוֹת לוֹ לְגַמּוּל וְשִׁכָר —

נָתַן לוֹ מְצַנְפֵת קַמְנָה.

קַמְנָה הָיְתָה הַמְצַנְפֵת —

אָבֵן גְּדוֹלִים פְּלֹאוֹתֶיהָ:

לְבַשׁ אוֹתָהּ — בּוֹ-בְרַנֵּעַ

הָיָה רוֹאֵה וְאִינוּ נִרְאָה.

הִסִיר אוֹתָהּ — בּוֹ-בְרַנֵּעַ

רָאוּ אוֹתוֹ בְּכֶלֶם, בְּכֶלֶם;

הָיָה אִישׁ בְּכֶלֶם הָאָדָם,

חָדַל לְהִיזוֹת אִינוּ נִרְאָה.

לְבַשׁ אוֹתָהּ — בָּא הָעִירָה:

לֹא רָאָהּ אִישׁ בְּבֹאוֹ,

אֵךְ הוּא רָאָה כְּכֶלֶם, כְּכֶלֶם —

הָיָה רוֹאֵה וְאִינוּ נִרְאָה."

אגרות

כָּכָה סִפְרָה — בְּעֵלְמָה
מִן הַזֵּוּיִת עוֹלִים סוּדוֹת
עִם־הַרוּחוֹת וּמִתְנַשְּׂאִים ;
כָּל הַחֵדֶר נִמְלָא אוֹתָם.

אִךְ הַזְּקֵנָה עוֹד הַבֶּרֶת
וּמִסְפֶּרֶת סִפְרֵיהָ ;
וּמִסְבִּיב לָהּ הַקְּטָנִים
אֶפְסוּפִים דְּחוֹקִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ.
"הִיָּה הָיָה אִישׁ בְּאֶרֶץ,
צַדִּיק תַּמִּים, צַדִּיק גְּדוֹל,
אִישׁ מִ"לִמְ"ד־ו"ו" נִסְמָרִים —
הִיָּתָה לוֹ טַבְעַת קְטָנָה.
מִן הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה קִבֵּל
אֶת טַבְעָתוֹ זֹאת ; בְּחִלּוּמוֹ
נִרְאָה שְׁלֹמֹה לוֹ — וּבִקְרֹ
מִצָּא אוֹתָהּ עַל מִשְׁכְּבוֹ.
שֵׁם רַק רָגַע עַל אֶצְבָּעוֹ
הַטַּבְעַת : כָּל בְּקִשָּׁה,
כָּל מֵאוּוֵי לֵב וְחִפְץ

אגרות

נעשו לו ברגע אחר.
סגלה היתה בטבעת:
כל בקשות תעשינה,
עת אליה תנע אצבע —
ככה היתה הטבעת!
כן תספר. — ובחדר
גדלה העלמה, רבתה
שבועתים מבתחלה;
כל החדר נמלא חשך.
אך הגדול מן הנערים,
לבוש בגדי-תלמיד תכלת,
קם לפתאם — ובלשונו
שחוק וספק רב — ויאמר:

„אמי וקנתי! אם אהובה!
מה תדברי? מה תספרי?
לא אאמינה — הן כל אלה
רק אגרות, רק אגרות!“

באורים: הדרגש הספה. ניניה נכריה. פסיעה צעד. צפופים זה
אצל זה, יהא שמיה רבא יהי שם ה' גדול.

אגדות

II.

אור הפקר. על הדשא
יושבים שמחים כל-הנערים
וברפידת חציר יושבה
אמם וקנתם כחלמת.
כל-נכדיה, כל-ניניה,
הבחרים עם הבתולות
יושבים סביב לה — ומספרים
הם כיום את ספריהם.

הגדול מן הנערים
הוא המספר את ספריו —
ובמקומה אט הזקנה
יושבה, חולמה ומאזינה:

”היה הנה איש בארץ,
איש יודע שבע חכמות;
הלך, למד גם השמינית —
בנה-לו מסלת ברזל.
על-פי קיטור או אלקטריית
הלך הלכה המרבה;

אגרות

הִלְכָה חֵישׁ, בְּמַעוֹף הַבְּזוּק

עָפָה, עָפָה הַמְרַכְבֶּה.

אִישׁ כִּי יָשָׁב בָּהּ — כָּרְנַע

הִנֵּה עָבַר שְׂבָעָה מִלִּים;

רָגַע, רָגַע שְׂבָעָה מִלִּים —

כָּבֵה תִהְיֶה קְפִיצַת־דָּרְדָר!

בֶּן יִסְפֹּר. — שְׂפָעַת נָנָה

מִשְׁתַּפְּכֶת סָבִיב, סָבִיב,

וּמְקַצָּה אֶל הַקָּצָה

אֲוִיר וְךָ כִּרְאֵי הַזְּכוּכִית.

וּבְחַפְזוֹן עוֹד יִסְפֹּר

זֶה הַגְּדוֹל מִן הַנְּעָרִים —

וּבְמִקוֹמָה עוֹד הַזְּקֵנָה

יוֹשְׁבָה, חוֹלְמָה וּמְאֻיָּנָה:

”הִיָּה הָיָה אִישׁ בְּאַרְעֵי,

אִישׁ יוֹדֵעַ שְׂבַע חֻמּוֹת,

הֵלֶךְ לְמַד גַּם הַשְּׂמִינִית —

עָשָׂה לוֹ מְכוּנָה קְטַנָּה.

אגרות

ובגלגלים ובאופנים,
וביתדות ובטפעות
עשה, בנה-לו המכונה —
באלקטריית בנה אותה.
איש כי יעמד אל המכונה,
ואל הזכוכית בה כי יביט —
אז משם את כל הארץ
יביט, יראה ומקרוב.
הוא במזרח — יראה מערב,
ובמערב יביט מזרח;
הוא בדרום — יראה צפון,
ובצפון יביט דרום.
ומפה על-פי המכונה
יוכל לראות אמריקה,
ומשם איש לא יראהו —
כן הוא ראה ואינו נראה!
כן יספר. — שפעת נגה
משמפכת סביב, סביב,
ומקצה אל הקצה
אזיר וך כראי הזכוכית.

אגרות

ובחפזון עוד יספר
זה הגדול מן הנזערים—
וממקומה עוד הזמנה
שומעה, שומעה ומאזינה:
"היה היה איש בארץ,
איש יודע שבע חכמות:
הלה, למד גם השמינית—
עשה לו בקור טבעות,
טבעות ורמי פתיל אלקטריית.
ובהנה שם בפתרים;
איש פי יעיק על הבפתר—
יבע רעו בקשתו.
יבע כל מאווי לבו;
יבע כל בן-רגע אחד,
לו גם ירחק אלפי מילים—
בן הסגלה בטבעת!"
בן יספר. — משמים
ורמות שטפי מעינות אזרים

אגרות

על הארץ השתפכו;
כל הארץ מלאה אותם.
ובאור צירי קוץ,
קוץ חדש התעופפו;
ומסביב נשמע צפצוף
קולות, — אותות אָבִיב חָדָשׁ.

אך לאט מתלומותיה
קמה, עמדה אף הניעה
ראש הזקנה, ובתלונה
ובמזהירה אט דברה:
"הוי ילדים! פתאים קטנים!
מה-לזקנה מה-תלעגו?
לא אאמינה — הן כל-אלה
רק אגרות, רק אגרות!"

באורים; וברפידת על מצע. מאויי לב משאלות לג צירי-קוץ
שליחי קיץ.

פסח.

בזמן שבית המקדש השני הנה קום

בימים הראשונים הטובים, בשבת עם ישראל
בארצו, הנה חג החרות — חג השמחה והגיל. בעבר
חג הפורים החלו לתקן את הדרכים המובילים
ירושלמה, לטובת עולי-ההרגל, אשר יבאו להראות
את פני ה' בבית המקדש.

הנה אביב. השמים, שמי ארץ ישראל, נבהו.
השמש הביץ אור נעים, הרים ועמקים היו מקסים
בה, הפרחים נתנו את ריחם הטוב, והצפרים צפצפו
את שירת-חנם, ובדרכים, בין הקמה, הלכו עולי
ההרגל, אנשים ונשים וטה, איש ומשפחתו, אל עיר
הקדש ירושלים; כל אחד ילקוטו על שכמו ומקלו
בדו, והם מזמרים ושרים מטוב לב.

על יד שער ירושלים ישב המלך על כסאו
וגדולי השרים מימינו ומשמאלו, ועל ידם קהל רב
מבני העיר, וקבלו את פני האורחים.

בין האורחים היו רבים אשר באו מארצות
רחוקות, מאזניה הקטנה, מכבל ומאלכסנדריה אשר
במצרים. הם עזבו את ביתם, את רכושם וכל אשר
להם, לחג את חג החרות בעיר הקדש ולא אחד
מהם שפד דמעות שמחה בראותו את העיר ואת
יפיה.

בערב פסח, אחר הצהרים, התאספו כל הגברים
אל הרב בית המקדש להקריב את קרבן הפסח.
והקהל הנה גדול ורב מאד, בשתי מאות אלף איש.
הקהל נחלק לשלש פתות. נכנסה הפת הראשונה
אל חצר בית המקדש, כל אחד עם שיהו, ושחטו
את קרבנותיהם. והפתיים עומדים בתצר שורות
שורות ובידיהם מזרקי כסף וזהב. ובשחט איש את
קרבנו קבל הפתן את הדם במזרק ונתן אותו
לחברו, וחברו לחברו, עד אשר הגיע הדם אל
הפתן הקרוב אל המזבח, והוא שפד אותו בנגד
יסוד המזבח, ואת החלב הקטירו הפתיים לפני ה'.

בְּאֲשֶׁר כָּלוּ בְּנֵי הַבֵּית הַרְאִשׁוֹנָה לְהַקְרִיב לְיִצְחָא, בְּאוֹ
 בְּנֵי הַבֵּית הַשֵּׁנִית, וְאַחֲרֵיהֶם – הַשְּׁלִישִׁית.
 אַחֲרֵי הַהַקְרָבָה צָלוּ אֶת הַשֶּׁה עַל הָאֵשׁ, וּבְחֻצוֹת
 הַלַּיְלָה הַחֲלָה הַחֲגִיגָה. כָּל אֶחָד יֵשֵׁב עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ
 אֶל הַסֵּדֶר, אוֹכְלִים מִבָּשָׂר הַקְּרָבָן, מִסְּפָרִים בִּיצִיאַת
 מִצְרַיִם, וּמַהֲלָלִים אֶת ה' אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מֵעֲבָדוֹת
 לַחֲרוּת.

חג הפסח.

חג נפלא וְנִהְדָּר הוּא חג הַפֶּסַח. בְּנִמְטוֹת צְלָלֵי עָרֵב תְּדַלִּיק
 בַּעֲלַת הַבַּיִת אֶת הַנְּרוֹת, תִּכְבֶּסֶה אֶת הַשְּׁלֶחֶן מִפָּה לְבָנָה בַּשְּׁלֶג,
 תָּשִׂים לְתוֹךְ תֵּיק עָשׂוּי בַד מְרָקִם שְׁלֹשׁ מִצּוֹת, וְעַל גְּבֵי הַתֵּיק
 תַּצִּיג קַעֲרִיּוֹת קַטְנוֹת, אֲשֶׁר בָּהֶן תָּשִׂים: בִּיצָה, כֶּרֶפֶס,
 מְרוֹר, וְרוֹעַ וְחֶרֶסֶת. אֶל הַשְּׁלֶחֶן יֵשֵׁב בַּעַל הַבַּיִת וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ
 וְהַאֲוָרְחִים אֲשֶׁר יִזְמִין. וְנִסַּח יִקְרְאוּ אֶת "הַחֲגִדָּה", סְפָרֵי
 מְאוֹרְעוֹת נִפְלְאִים מִיְמֵי קֶדֶם, עֵת אֲשֶׁר עִם יִשְׂרָאֵל הָיָה מִשְׁעַבְד
 לַפְּרַעֲזָה בְּמִצְרַיִם. קְרִיאַת הַחֲגִדָּה תִּפְסַק, הַמְּסֻבִּים יֹאכְלוּ
 וַיִּשְׂתּוּ וַיִּיטְיְבוּ אֶת לִבָּם, וְאִזּוֹ תַחַל קְרִיאַת שִׁירֵי הַלֵּל וְתוֹדָה

לה', אשר הוציא את עמו משעבוד לגאולה ומאפלה לאורה,
 ואת השירים האלה יקראו במנגינה נעימה, מנגינה אשר
 שמחה ועצב, רוף לב וחסמה מהולים בה, ורגז-רגזים צפונים
 בה. מנגינה זו חודרת אל כל הלכבות ומי אשר ישמענה —
 לא ישכחנה כל הימים.

* *
 *

בתוף האולם הגדול ישב רב העיר בכרף, רבי אברהם,
 יחד עם קרוביו ותלמידיו וערף את הסדר. בחדר שרר נקיון
 נפלא, כל הכלים נוצצו והבריקו. מפת משי, אשר מלילות
 והבה ירדו עד הרצפה, כסתה את השלחן, מנורת הכסף
 שפכה את ברק וזרה, ולנגחה הבריקו הקצרות והגביעים
 המקשטים פטורי-ציצים ופתוחי אותיות עבריות. הגברים היו
 לבושים קיטלים לבנים, והנשים עטופות שמלות משי ועדויות
 עדיים יקרים. רבי אברהם ישב על כסא רם המרפד פרי-
 קטיפה, פניו הביעו קדושה ואצילות, ועיניו הפיקו שמחה
 פנימית עמוקה ושקטה. אשתו שרה ישבה לימינו, לבושה
 שמלה לבנה פשוטה, ועל פניה הנה מתוח חוש של חן יהודי,
 יפי ענוג וצרוף על ידי הצער ויסורי הגלות. היא הביטה מדי

חג הפסח

צעם אל ההגדה, — ספר ישן-נושן מודפס על קלף, וישליו
מונהבות — ירושה מאבי אביה. הספר היה מקשט ציורים
נאים מימי השעבוד.

הרב קם ממושב, אחו במצות והרימן והתחיל קורא:
"בהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. השתא
הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדי — לשנה
הבאה בני חורין".

וקל המסבים קראו אחריו בקול מלא רגש וגעגועים,
געגועים לארץ אבותיהם.

עפ"י היינריך היינה.

באורים: תיק כעין ילקוט. מאורעות מקרים. מהולים מעורבים.
מלילות קוצות החוטים אשר על שפת המפה, fringes.
קיטל מעין שמלה עליונה תפורה בד לבן. מרופד
upholstered. קטיפה velvet. אצילות nobility. קלף
עור דק של בהמה.

תכנית לחבור ע"ד הפסח.

(א) ההכנות לפני הפסח: למוד ארבע הקשיות בבית הספר, קנית
המצות, הביצים, היין ויתר צרכי האכל. נקוי הבית.

(ב) הסדר: ערב הסדר, עריכת השלחן, קריאת ההגדה, האכל
והזמירות.

(ג) האגדה ע"ד אליהו הנביא ובקורו בליל שמורים.

שְׁנֵי אַחִים.

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָלְיוֹ בְּנוּיָה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ.
הָיָה לְפָנִים מָקוֹם שָׁמַם. בַּמָּקוֹם הַהוּא יָשְׁבוּ לְפָנִים
בְּשְׁנֵי אֲהֵלִים דְּלִים שְׁנֵי אַחִים, אֶכְרִים עֲנִיִּים, וְלָהֶם
אֵין כֹּל, וּזְלָתִי חֲדָקַת שָׂדֶה, אֲשֶׁר יָרָשׁוּ מֵאֲבִיהֶם.
הַבְּכוֹר חַי בְּגִפּוֹ, כִּי לֹא לָקַח לוֹ אִשָּׁה, וְהַצָּעִיר הָיָה
בְּעַל אִשָּׁה וְאָב לְאַרְבָּעָה בָּנִים קְטַנִּים. הָאֲחִים לֹא
חָפְצוּ לְחַלֵּק בִּינֵיהֶם אֶת נַחֲלָתָם, כִּי אָהָבוּ אִישׁ אֶת
רֵעֵהוּ וְלָבֵן עֲבָדוֹ אֶת חֲלֻקָתָם יַחַד, וְרַק אַחֲרֵי הַקָּצִיר
חֲלְקוּ בִּינֵיהֶם אֶת הָאֲלָמוֹת חֲלֵק כַּחֲלֵק וַעֲשׂוּ מִהֵן
שְׁתֵּי עֲרָמוֹת, כֹּל אֶחָד עַל יַד אֶהְלוּ.

בְּאַחַד חֲלִילוֹת, בְּכָלוֹת עֵת הַקָּצִיר, שָׁכַב לוֹ
הָאֶחָד הַבְּכוֹר עַל יַד עֲרָמָתוֹ וַיִּשְׁנָתוֹ וַיִּגְזֹלָהּ, כִּי חָשַׁב
בְּלִבּוֹ: אָחִי הוּא בְּעַל אִשָּׁה וּבָנִים וְעָלְיוֹ לְפָרְגָם
אוֹתָם, וְאֲנִי הֲנִי בְּגִפּוֹ וּבָנִים אֵין לִי לְדָאג לָהֶם
לְהֵאֲכִילֵם וּלְהַלְבִּישֵׁם, וְאִידָּה אֲנַחְנוּ מְחַלְקִים אֶת

תבואתנו חֶלֶק בְּחֶלֶק? לא טוב הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה! בְּחָצֵי הַלַּיְלָה קָם הָאִישׁ, וַיִּקַּח אֶלְמוֹת אֶחָדוֹת מֵעֶרְמָתוֹ וַיִּשְׁאַן וַיִּנָּח אוֹתָן בַּלָּאט בְּעֶרְמַת אָחִיו הַצָּעִיר, וְאַחַר שָׁב לְמִקְוֵמוֹ וַיִּישַׁן וְאִישׁ לֹא יָדָע.

בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִדְרָה גַם שְׁנַת הָאֶחָ הַצָּעִיר, כִּי אָמַר בְּלִבּוֹ: צַר לִי עַל אָחִי הַהוּלָךְ עֲרִירִי, אָנֹכִי—יֵשׁ לִי בָנִים וְכֹאֲשֶׁר אֶזְקֶנָה וְלֹא אוּכַל לַעֲבֹד, יִכְלַכְלוּנִי בְנֵי, אֲבָל אָחִי, מִי יִדְאַג לּוֹ בְּעֵת וּקְנֵתוֹ? וְעַתָּה הִנֵּה חֶלְקֵנוֹ אֵת תְּבוּאֹת אֲדָמָתֵנוֹ חֶלֶק בְּחֶלֶק—לא טוב הַדָּבָר, אֲשֶׁר עָשִׂיתִי, הוּא קָם מִמִּשְׁכְּבוֹ בְּטָרֵם בִּקְרָה, וַיִּקַּח אֶלְמוֹת אֶחָדוֹת מֵעֶרְמָתוֹ, וַיִּשְׁאֵל וַיִּשָּׂם אוֹתָן בַּלָּאט בְּעֶרְמַת אָחִיו הַבְּכוֹר וְאַחַר שָׁב הַבֵּיתָה, וְאִישׁ לֹא יָדָע.

בְּיוֹם הַמַּחֲרָת בִּקְרוּ הָאֲחִים אֵת עֶרְמוֹתֵיהֶם, וְהִנֵּן גְּדוּלוֹת בְּשִׁהִיו, וּמִמְסַפֵּר אֶלְמוֹתֵיהֶן לֹא נִגְרַע מְאוּמָה, הֵם הִתְפַּלְאוּ מְאֹד, אַךְ לֹא הִגִּידוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ דָבָר, בַּלַּיְלָה הַשֵּׁנִי עָשׂוּ הָאֲחִים שְׁנִית בְּאֲשֶׁר עָשׂוּ אָמֵשׁ, וְאִישׁ לֹא יָדָע מֵעֹשֶׂה אָחִיו, בְּיוֹם

המִתְחַרְת בַּבֶּקֶר רָאוּ עוֹד הַפַּעַם, כִּי לֹא נִגְרַע
מֵעֲרַמּוֹתֵיהֶם דָּבָר, וְהִשְׁתַּוְּמָמוּ עוֹד יוֹתֵר.

אֵךְ בְּלִילָה הַשְּׁלִישִׁי, כַּאֲשֶׁר נִשְׂאוּ הָאֲחִים אֶת
אֱלֻמוֹתֵיהֶם, אִישׁ אֶל עֲרַמַת אָחִיו, נִפְנְשׁוּ בְּאֲמִצֵּעַ
הַדֶּרֶךְ. הֵם הַפִּירוּ כִּרְגֵעַ אִישׁ אֶת רַעְהוֹ וַיִּכְפוּ
שְׁנֵיהֶם, כִּי רָאוּ אִישׁ אֶת חֲבֻצוֹ הַטּוֹב שֶׁל אָחִיו וְאֶת
אֲהֻבָתָם הַגְּדוּלָּה זֶה לָזֶה. הֵם עָזְבוּ אֶת אֱלֻמוֹתֵיהֶם
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר נִפְנְשׁוּ, וּבְלִי דָבָר דָּבָר שָׁב כָּל אֶחָד
לְאָהֱלוֹ.

רָאָה יי אֶת מַעֲשֵׂי הָאֲחִים, וַיִּבְרָךְ אֶת הַמָּקוֹם,
אֲשֶׁר בוּ נִפְנְשׁוּ שְׁנֵיהֶם; וּבְאַחֲרֵית הַיָּמִים בָּנָה
שְׁלֵמָה מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֶת בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ — הַבַּיִת, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יֵצְאוּ שְׁלוֹם וּבִרְכָּה
לְכָל הָעוֹלָם.

י. גֵּרוֹזְבֶּסְקִי.

הכובקת הצדקנית.

לפני שנים רבות נגרה בירושלים אישה זקנה ומכה ויראת
אלהים. היא הייתה גלמודה ואין לה כל קרוב וגואל, כי אישה
וילדיה כבר שכנו על הר הזיתים, ומשא בדומיה את גורלה
המר. כל הזן לא נשאר לה, כי אם ספר תהלים ישן, אשר
בו הייתה קוראת בכונה בבקר ובערב, ומשפך את שיחה לפני
האלהים. ולא רצתה הזקנה להנות מקפת הצדקה ותתפרנס
בצמצום מיגיע כפיה, בכבסה לבנים לאנשי העיר בשכר
מועט, וגם הערבי, הממנה על קבר דוד המלך, נתן לה את
לבניו לכבסם.

ויהי היום ומבא האישה אל הערבי את לבניו מנהצים
היטב, והערבי היה לבדו בתצר ואין איש אתו. ויאמר אל
הזקנה: הן אישת חיל אתי, והנני מרוצה מאד מעבודתך, על
כן אשלם לך בגמולך. רצונך, ואפתח לפניך את שער המערה
ונכנסת אל התדר הפנימי, מקום אשר לא דרכה עוד רגל
יהודי בו? ומען האישה: "אם תעשה לי את החסד הזה
אחשב לי זאת לזכות גדולה". "אם כן, לכי אחרו, — אמר

הכובסת הצדקנית

הָעֶרְבִי. וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, וַיָּבֹאוּ אֶל דֹּלֶת אַחַת מִפֶּתַח
לְאֶדְמָה. וַיִּפְתַּח הָעֶרְבִי אֶת הַדֹּלֶת, וְהָאִשָּׁה נִכְנְסָה אֶל הַחֲדָר.
וַיְהִי הִיא אַךְ פְּסָעָה עַל הַמַּפְתָּן, וַיִּמְהַר הָעֶרְבִי וַיִּסְגֵר אֶת הַדֹּלֶת
מֵחוּץ, וְהָאִשָּׁה נִשְׁאַרָה לְבִדָּה בַּחֲדָר הָאֶפֶל. וַיִּמְהַר הָעֶרְבִי אֶל
הַשּׁוֹפֵט, וַיִּסְפֵּר לוֹ, כִּי אִשָּׁה עֲבָרְיָה הִתְנַנְּבָה בְּעֶרְמָה אֶל קַבֵּר
דָּוִד, וּכְאֲשֶׁר רָאָה זֹאת מֵהָר וַיִּסְגֵר אֶת הַדֹּלֶת אַחֲרֶיהָ לְתַפְשָׁהּ
וּלְמַסְרָהּ לְדִין. וַיִּכְעַס הַשּׁוֹפֵט וַיִּקְרָא: בְּחַיֵּי הַנְּבִיא! הוֹצִיאוּהָ
וּתְשֹׂרֶף.

בְּאֲשֶׁר נִסְגְּרָה דֹלֶת הַמַּעֲרָה, נָפַל פַּחַד גָּדוֹל עַל הַזְּקֵנָה.
כִּי הָבֵן הִבִּינָה אֶת עֶרְמַת הָעֶרְבִי וְכִי כִפְשָׁע בִּינָה וּבֵין הַמּוֹת.
אִז הִשְׁמַטְתָּה הַזְּקֵנָה עַל הַמְּרַקֵּעַ, וַתִּתֵּן קוֹלָהּ בְּכַבִּי וַתִּתְפַּלֵּל
אֶל ד', כִּי יִחְלָצֶה מִצָּרָתָהּ, לְמַעַן דָּוִד עַבְדּוֹ הַנְּאֻמָּן.

בְּתֵאֵם הוֹפִיעַ לִנְגֵד עֵינֶיהָ מִתּוֹךְ הַחֲשָׁף אִישׁ שׁוֹיְבָה,
שֶׁעֵינָיו מְאִירוֹת בַּחֲמָה וּמְלֹאוֹת רַחֲמִים, וַיִּחְזַק בְּיָדָהּ וַיִּבְיֵלָהּ
דֶּרֶךְ מְבֹאוֹת צָרִים אֲשֶׁר בְּמַעֲרָה מִפֶּתַח לְאֶדְמָה, עַד אֲשֶׁר
הִבִּיא אוֹתָהּ אֶל גַּל הָאֲשָׁפָה אֲשֶׁר מֵחוּץ לְחוֹמַת צִיּוֹן. וַיֹּאמֶר
הַזְּקֵן: "לְכִי לְשָׁלוֹם, בְּתִי, שׁוּבִי אֶל מְעוֹנֶךָ וְעִמְדָתְךָ עַל כְּבִיסַתְךָ
וְאַל תִּגְדִּי לְאִישׁ אֶת אֲשֶׁר קָרָה לְךָ". וְטָרַם הַסְּפִיקָה הָאִשָּׁה
לְהוֹדוֹת לְאִישׁ עַל תְּסֻדוֹ הַלֵּךְ לוֹ וְאִינְנִי.

הכובסת הצדקנית

והשופט ורבים מנכבדי המושלמים עלו בועם על הר ציון לתפש את האשה העבריה ולהעלותה על המוקד. ויפתחו את המערה ויחפשו בכל החורים והסדקים, ולא מצאו כל נפש חיה. ויקרא השופט בקצף אל הערבי: מה זאת? המהתל אתה בנו? וישבע הערבי במחמד נביאו, כי אמת נכון הדבר, ויקרא בשם הכובסת. וישלח השופט את עבדיו אל מעון האשה לחקר את הדבר. ויבאו העבדים ויראו את האשה עומדת על פביסתה, וישאלוה: האם לא הלכת היום אנה ואנה? ומען האשה בתרעומות: למה זה תשאלו אותי? הלא עיניכם רואות את ערמת הלבנים אשר לפני. הוי, מה קשה לעבד ביום חם כזה! אין לי שעות לשוטט ברחובות ובשוקים. אנא, אל תפריעוני מעבודתי, לכו לכם לשלום.

וישובו העבדים ויספרו זאת לאדוניהם, ויחר אף השופט ויצו לעבדיו, ויקוששו בדי ויתים, ויציתו אש וישליכו את הערבי אל המדורה, וישרף.

מ. קרישבסקי.

קָבֵר דָּוִד

שִׁיר אַנְדִּי מֵאֵת ק. א. שְׁפִירָא

.1

הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֹא מָת, אֶךְ בְּמַעֲרָה
שָׁם יִישָׁן שְׁנָתוֹ, בְּמַחֲלָה נִסְתָּרָה;
זֶה אֶלְפֵי שָׁנָה יִשָּׁבֵב סְגוּר עֵינָיו
יִשָּׁבֵב, יַחֲבֶה, כִּי יָבֹא אִישׁ יִקְיָמֶהוּ —
אָז יִקְוֶן כְּגִבּוֹר אֶת יַחְגֹּר חֲרָבֵהוּ
וַיִּקָּם דָּם עִמּוֹ הַנִּשְׁפָּךְ בְּמָוִם.

וּפַעַם בַּחֲוָרִים שְׁנַיִם נִדְבָרוּ,
שְׁנֵי בְּגֵי-תוֹרָה יַחַד אָמַר נִמְרוּ
מְעַרְתַּת מֶלֶךְ דָּוִד בִּיקָשׁ לְלֶכֶת;
וַיִּקְוֶמוּ וַיִּלְכוּ בְּגֵי הַחֵיל.
וַיִּלְכוּ וַיִּלְכוּ יוֹמָם וְלַיִל
עַד בָּאוּ אֶל תְּמָר עוֹמֵד בְּשַׁלְכָת.

קבר הוד

עד התאמר שָׁמָּה יוֹנָה הוֹמְיָה
יוֹשֶׁבֶת בּוֹדְדָה, חֶרֶשׁ בּוֹכְיָה —
וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ פִּתְחַת הַתְּמָר:
"יוֹנָתִי, תִּפְתְּחִי הַגִּידִי יִקְרָה,
אֵיפֹה מְעַרְתַּת מִלְּךָ דָּוִד נִסְתַּרְהָ?"
וַתֵּד הַיּוֹנָה כְּנִפְיָהּ וַתֹּאמֶר:
— "הַנְּשֹׂר, הַנְּשֹׂר גּוֹזְלֵי טָרֶף,
שֶׁכְּלָנִי, גִּרְשָׁנִי וְאֵת קִנִּי שָׂרֶף
לָבוֹ נָא שְׂאֵלוֹ אֵת נְהַר הַמָּוִם...
וַיִּקְוֹמוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי הַחֵיִל,
וַיֵּלְכוּ וַיֵּלְכוּ יוֹמָם וְלַיִל
עַד בָּאוּ אֵלַי נְהַר רְחֹב יְדָיִם.
וְהַנְּהַר כָּלוּ אֲדָמָדִים צְבוּעַ,
מִיָּמִיו שׁוֹקֵטִים, אֶף גַּל לֹא יָנוּעַ
וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ, לְבָם סָעָדוֹ.
"הַנְּהַר, הַנְּהַר! הַגִּידִי נְהַרְהָ,
אֵיפֹה מְעַרְתַּת מִלְּךָ דָּוִד נִסְתַּרְהָ?"
וַיְהִם הַנְּהַר מִיָּמִיו רָעָדוֹ:

קבר רוח

”הַנְּשֹׂאֵר, הַנְּשֹׂאֵר, דִּמּוֹ טָרְפוֹ צוֹעְקִים –
וַיִּרְחֹץ צִפְרָנָיו בְּמִימֵי הַזְּבִים –
הִתְהַרָה, שָׁם תִּמְצָאוּ דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל...
וַיִּקְוֶמוּ וַיִּלְכוּ בְּגִי הַחַיִּל,
וַיִּלְכוּ וַיִּלְכוּ יוֹמָם וְלַיִל,
עַד בָּאוּ אֶל הַר גְּדוֹל, תַּחֲתָיו מְעַרְהָ.
וַהֲנֵה אִישׁ זָקֵן, אֲזוּר עוֹר בַּמִּתְנַנִּים,
בַּעַל שַׁעַר וּבְעֵינָיו אֹר שָׁמַיִם,
עוֹלָה לְקִרְאָתְכֶם, וּבִידוֹ מִפְתָּח.
– שָׁלוֹם עָלֶיךָ, רַבֵּנוּ זָקֵן יָמִים!
– ”עֲלִיכֶם שָׁלוֹם, תִּלְמִידֵי חֲכָמִים.”
וַיִּדְפַּק עַל יְדֵיךָ בְּרִיָּל בְּכַח.
שָׁלַשׁ פְּעָמִים דִּפַּק, וַאֲמַרְתוּ שְׂחָה:
– ”פְּתַחוּ שַׁעְרֵיכֶם!” וַתִּדְלַת נִפְתְּחָה...
וַיֹּאמֶר: ”לָכוּ נִכְחָה וּבְלִי פֶחַד,
עַד תָּבֹאוּ לְמָקוֹם שָׁם אֲבֹן גְּדוֹלָה,
וְנִלְוֹתֶם אוֹתָהּ מִשָּׁם, וְנִגְלָה –
וּמְצֹאתֶם זֶה פְּמָה בְּקִשְׁתֶּם יַחַד.”

קבר דוד

וְהָיָה, כִּי יוֹשִׁיט הַמֶּלֶךְ יָדָיו,
וּלְקַחְתֶּם מִשָּׁם צִפְחַת הַמָּוִם
וְחִישׁ מִהֵר עָלֵימוֹ תִשְׁפְּכוּ;
(„מי חָרַשׁ“ הַמָּוִם, מוֹם נְאֻמָּנִים,
רֵאשׁוֹן אָדָם שְׂאֵבֶם מִנְהַר עֲדָנִים) –
וְרֵאִיתֶם נִפְלְאוֹת, יְשׁוּעוֹת יִצְמָחוּ,
הַמֶּלֶךְ יִקַּץ מִשְׁנָתוֹ הַגְּדוֹלָה
וְנִדְחֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּפוּצִים בְּגוֹלָה
אֵל עִיר קָדְשׁוֹ יִקְבֹּץ לִירוּשָׁלַיִם...
פְּתָאם לַהֲבוֹת אֵשׁ הַפְּרִידוֹ בִּינֵיהֶם –
סוּסֵי אֵשׁ וְרִכְבֵי אֵשׁ – וְלַעֲיֹנֵיהֶם
עָלָה הָאִישׁ בַּסַּעֲרָה הַשָּׁמַיִם...
אִז יִדְעוּ, כִּי זֶה הַנְּבִיא אֱלֹהֵי;
וַיֵּלְכוּ בַּמַּעֲרָה וּנְפֹשָׁם הוֹמִיָּה.
בְּרֹב עֲמָל וּתְלָאָה בָּאוּ הַחֲדָר –
זָמָה חֲרָדָה נִפְשָׁם מִבְּרַק הַקַּרְנָיִם
כָּל הַבַּיִת סָפוּן בְּזֹהַב פְּרָוִיִם
וְכָל אֶבֶן יִקְרָה בּוֹ, פָּאָר וְהִדָּר.

קבר דוד

וְשָׁם בְּמִשְׁתַּת זָהָב הַמְּלֶךְ יָנוּחַ;
עָלְיוֹ שְׂכִינַת אֵל מְרַחֶמֶת בְּרוּחַ,
מְרַאֲשׁוֹתָיו הִרְבּוּ וְצַפְפַּחַת מַיִם,
לְרַגְלָיו גִּרְדֵּנָה, עַל הַקִּיר הַנִּגְבֵּל,
סִפֵּר תְּהִלָּים עַל שְׁלֹחַן—וְדִמְמַת אֲבָל...
וַיּוֹשֵׁט לָמוֹ הַמְּלֶךְ יָדָיִם...

אֲדָהּ בְּהַבִּיטָם בְּאַבְנֵי הַבְּרִיקָת
שְׂכָחוּ, הִיא, עַל יָדָיו מַיִם לְצִקָּת—
וַיֵּאָנַח דָּוִד וַיֵּאָסֶף יָדָיִם...
אִז וָכֵרֵוּ מִי עֵדֵן— אַחֲרֵי הַמּוֹעֵד!
הַשְּׂכִינָה בְּכִיָּה, הַכְּנוֹר רוֹעֵד—
תָּם כָּל הַחַיּוֹן כְּהִצָּף עַל מַיִם...

באורים: מחלה מערה. בשלכת בלי עלים. אמרתו שחה דבר
בלחש. מי חרש מים מלאים סודות וסגלות נפלאות.
ספון מצפה.

שְׁלִיחַ מִצְוָה.

(מספריי הַאִים)

מֵאת בְּרֵתוּלָד אוֹעֲרַבְאָךְ

לפני ימים לא רבים שרר בין היהודים מנהג יפה: כאשר עזב איש את ביתו לנסע לדרך רחוקה, מסר לו אחד מקרוביו כסף לצדקה, לתת אותו לעני הראשון אשר יפגש בו, בבואו אל מחוז חפצו. כי אם יוביל האיש אתו כסף של צדקה, לא תבא עליו רעה בדרך, כי הולך הוא לשם מצוה, ושליחי מצוה אינם ניזוקים.

על דבר המנהג ההוא מספר ברתולד אוערבאך את המקרה הזה:

אח היה לאמי והוא היה קצב, ולו היה בן אשר עזר לו במלאכתו. הקצב היה איש עני ודל והפן אמר לנסע לאמריקה, למצא שם עבודה ולחם. הוא עזב את כפר מולדתו ואת בית הוריו ויצא לדרך.

ימים רפים עברו ולא קבלו כל מכתב מאתו, ואבותיו לא ידעו אם עודו בחיים. פתאם, אחרי עבר זמן רב, שב יחד עם אשתו אל כפר מולדתו לראות את קרוביו ולהציג לפניהם את אשתו.

הוא היה לאיש עשיר מאד, גבה קומה ויפה תאר, שמח וטוב לב. אשתו, מנואָלָה שמה, היתה קטנה וחלשה, אבל שתי

שליח מצוה

עיניה היו שחורות ומכריקות. היא ידעה לדבר רק בשפה הספרדית. ולא הבינה כל לשון אחרת, ולכן כאשר הראה לה דודי על אחד מקרוביו ואמר לה: האישה הזו הוא שארית, חבקה את ידו ועיניה היפות זלגו דמעות, כי לא יכלה לדבר אתו דבר.

ובעת ההיא לא היו עוד אביו ואמו פחיים, וגם אמי מתה שנים אחדות טרם שובו. אמר לי דודי: צר לי מאד, כי לא מצאתי את הורי פחיים, ולפי עלי דוי על אשר לא זכיתי לראות את אמך, כי בגללה פא לי כל העשר הזה. הבח ואספר לך את כל הדבר.

הלא יודע אתה, שאבני היה אחי אמך. כאשר גמרתי בלפי לעזוב את כפר מולדתי ולגוד אל אמיריקה, פאתי — יחד עם אבי, אמי ומורי — אל בית אמך, לברך אותה בשלום ולקחת מאתה את ברכת הפרייה. היא שמה את ידה על ראשי, ברכה אותי והשימה לי דבר-מה כרוך בניר ואמרה לי: שמור את זה כבפרי עיניך, אל תפתחהו ואל תפיט אל תוכו. ורק שבואך אל העיר אשר שם תקבע את מושבך תמסר את זה לעני הראשון אשר יבקש נדבה ממך.

יצאתי לדרך ואת דברי אמך שכחתי. הרבה צרות ותלאות שבעתי באמיריקה. הייתי במקסיקו לאיש צבא ולו אמרתי לספר לך את כל הקורות אותי, לא הספיק לי שבוע ימים. יחד עם עוד חברים אחדים, אנשי צבא, ברחתי ממקסיקו, מצאנו סירה, ישבנו בה ושטנו על פני המים, מפלי דעת לאן. אבל פתאם התחוללה רוח סערה והסירה נהפכה וכלנו נפלנו אל תוך

שְׁלִיחַ מִצוּהַ

המים בלב הים. את אשר קרה לחברי, אם ירדו מצולות או הצל הצילו את נפשם, לא אדע, אולם אני חגרתני את שארית כחותי ושחיתתי על פני המים, עד באי אל חוף. עליתי על פני היבשה, עליתי חרים וירדתי בקעות, כרעתי ברך לפני הפראים אשר פגשתי בדרך ובקשתי מהם, בככי ובדמעות, לחם ומים, עד הגיעי אל העיר פּוֹאֵנְס-אֵירְס פּאָרְגַנְטִינָה. שם התהלכתי ברחובות העיר רעב וצמא, כי לא יכלתי למצא עבודה. פעם עברתי לפני איש עני, אשר עמד ברחיב ופשט לי את ידו לנדבה. אז זכרתי את אשר נתנה לי אמך. שמתי את ידי בכיסי, חפשתי רגע ומצאתי את המטבע הכרוך בניר ונתתיו לו. העני הסיר את כריכת הניר והוציא שקל זהב מתנוצץ. רגע אחד עמד נבהל ומשתומם, אחר כך הראה את השקל לאנשים אשר עמדו מקרוב, פחשבו ששגיתי הפץ להשיב לי את השקל, אולם אנכי לא הסכמתי לקחתו. בינתיים נאסף קהל גדול מסביבנו, והעני מראה לכל אחד את נדבתי ועיניו מתנוצצות מרוב שמחה. באותה שעה עברה מרכבה רתומה לשני סוסים אפירים, ובראות היושב בה את הקהל צוה לרכב לעצר את הסוסים, ירד מעל המרכבה ושאל מה קרה. הוא היה לבוש הדר ופניו העידו בו, כי בין העשירים חלקו. אנכי נגשתי אליו וספרתי לו את הכל. אז שאלני למלאכתי ולמעשי, וכאשר שמע מפי שאני יודע את מלאכת הקצבות, שמח לדברי ואמר לי:

— אנכי חנני בעל בית המטבחים הזוטר גדול בפואנס אירס. אחרי שמעי מפוך על אמון רוחק, כי שמרת את מצות אמך, אקחך אל ביתי וחיית לי לעזר.

שליח מצוה

הוא לקח אותי אל ביתו ואנכי מצאתי חן בעיניו ואחר זמן קצר נתן לי את בתו לאשה. מנואלה היא בתו.

— צר לי מאד — גמר דודי את ספורו — כי לא מצאתי את אמך. מה גדולה היתה שמחתה, אלו שמעה מפני את כל אשר עבר עלי ואלו ידעה מה גדול הוא שכר המצוה אשר קבלתי. חפץ חפצתי להודות לה, כי בזכותה ובזכות הצדקה יצאתי מעני לעשר והייתי לאיש.

אש בארון הקדש.

מִנְהַג קָדוֹם הוּא בִירוּשָׁלַיִם, כִּי הַשֶּׁמֶשׁ מְעַמִּיד בְּאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶת בְּקִבּוּק הַיַּיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהַבְדִּילָהּ. וַיְהִי בְּאֶחָד מִלֵּילוֹת הַשָּׁבָת וְשֶׁמֶשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת יָשָׁן לוֹ כַּמְנוּחָה עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּבֵיתוֹ, וְהִנֵּה יָד אִישׁ זָר נִגְנְעָה בוֹ, וַיִּיקֶץ הַשֶּׁמֶשׁ מִשְׁנָתוֹ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ הַזֶּה: "מִהֲרָה, קוּמָה וְהַלְכֵת אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת, כִּי בְּאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ בּוֹעֵרֶת אֵשׁ אָדָמָה כָּדָם, וְאִם תֵּאָחֵר רְגַע, וַיִּצְאָה לְהַכָּה וְתִשְׂרֹף אֶת כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל". וַיִּבְהַל הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּמְהַר אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת, וַיִּפְתַּח אֶת אָרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְלֹא מָצָא בוֹ אֵשׁ. וַיִּתְּבוּגַן הַשֶּׁמֶשׁ, וַיֵּרָא, כִּי בְקִבּוּק הַיַּיִן נֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ, וַיִּפְלֵא הַדָּבָר בְּעֵינָיו. וַיִּצְא אֶת הַבְּקִבּוּק וַיִּסְתַּכֵּל בוֹ לְאוֹר נֵר הַתְּמִיד הַכֹּהֵן

אש בארון הקודש

וַיִּשְׁפֹּךְ מִמֶּנּוּ אֲרָצָה, וַיֵּרָא, וְהִגִּד דָּם בַּבְּקִיּוֹק. וַיִּמְהַר וַיִּשְׁפֹּךְ
אֶת הַדָּם הַחוּצָה וַיִּמְלֵא אֶת הַבְּקִיּוֹק יַיִן, וַיִּצְיִגְהוּ בְּאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ,
וַיִּסְגֹר אֶת בֵּיתֶךָנִי, וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן.

וַיְהִי מִמְחֶרֶת בַּבֶּקֶר, וַיִּתְאַסְפוּ כָּל בְּנֵי הָעֵדָה אֶל בֵּיתֶךָנִי
וַיַּעֲמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל. פֶּתָאם נִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת הַסְּפָחָה הַיְרוּשָׁלַּמִּי
וְהַבִּישׁוּף הַיְיָנִי וְאַחֲרֵיהֶם קָהֵל גָּדוֹל: מוֹשְׁלִימִים, נוֹצְרִים וְאַנְשֵׁי
צָבָא. כָּל הַמִּתְפַּלְּלִים נִבְהָלוּ מְאֹד, וּפְנִיָהם חִזְרוּ מִפֶּחַד, וְרַק
הַשָּׁמַשׁ הַבֵּיט מִמְקוֹמוֹ בְּמִנוּחָה עַל־כָּל אֵלֶּה.

וַיֵּצֵא הַסְּפָחָה אֶת עֲבָדָיו וַיִּחַפְּשׂוּ וַיִּמְשָׁשׂוּ בְּכָל פְּנוֹת הַבַּיִת
וְלֹא מָצְאוּ מְאוּמָּה. וַיַּעַן אֶחָד הַיְיָנִים: "חַפְּשׂוּ בְּאָרוֹן, כִּי שָׁם
תִּמְצְאוּ אֶת אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְּשִׁים". וַיִּפְתְּחוּ הָעֲבָדִים אֶת הָאָרוֹן
וַיִּמְצְאוּ אֶת בְּקִיּוֹק הַיָּיִן אֲצֶל סִפְרֵי הַתּוֹרָה. וַיִּקְרָא הַיְיָנִי: זֶה
הוּא בַּם אֶחָד יְלָדֵי הַנוֹצְרִים, אֲשֶׁר שָׁחַטוּהוּ הַיְהוּדִים לְצָרְכֵי
דָתָם. וַיִּקַּח הַבִּישׁוּף אֶת הַבְּקִיּוֹק וַיִּשְׂאֵל אֶת הָרַב: "מַה
בַּבְּקִיּוֹק?" וַיַּעַן הָרַב בְּמִנוּחָה: "יָיִן הוּא, שָׂאֲנוּ נוֹהֲגִים לְבָרֶךְ
עָלָיו". וַיִּקַּח הַבִּישׁוּף אֶת כּוּס הַכֶּסֶף אֲשֶׁר בְּאָרוֹן וַיִּמְלֵאָהּ
בַּמִּשְׁקָה מִהַבְּקִיּוֹק, וְהִגִּד הוּא יַיִן. וַיִּישָׁט אֶת הַכּוּס לַסְּפָחָה
וּלְכָל הַנּוֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרְאוּ אֶת הַיָּיִן, אִזּוּ פָּנָה הַבִּישׁוּף אֶל הָרַב
וַיִּבְקַשׁ מֵאִתּוֹ לְסַלֵּחַ לוֹ עַל אֲשֶׁר הִפְרִיעוּ אֶת הַקָּהֵל מִתְפַּלְתּוֹ.

אש בארון הקדש

הַשִּׁקְרָן הַזֶּה רַמְנִי" — הוֹסִיף הַבִּישׁוּף בְּהוֹרוֹתוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ
עַל הַיָּנִי.

וַיִּמְלֵא הַפֶּסַח חֲמָה וַיִּשְׁלַף אֶת חֲנִיתוֹ מִמִּצְרָה וַיֹּאמֶר
לְדַקֵּר אֶת הַיָּנִי. וַיִּבְקַשׁ הַבִּישׁוּף וַיֹּאמֶר: „בִּי אֲדוֹנִי, אֵל נָא
תִּטְמֵא אֶת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּדָם הַנֶּבֶל הַזֶּה“.

וַיְהִי בְּצֵאתָם מִמִּבְּנֵי, וַיֵּרָא הַיָּנִי כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרֶעָה
וַיִּוֹדַה, כִּי בִּידָיו הֵצִיג בְּקַבּוּק דָּם בְּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וַיִּחְשֹׁב כִּי בָּזָה
יִרְצָה אֶת עֹנּוֹ. וְלֹא יָכַל הַפֶּסַח לְהִתְאַפֵּק וַיִּדְקָרְהוּ בְּחִנִּיתוֹ.

מ. קְרִישָׁבֶסְקִי.

באורים: קדום ישן. ביהכ"נ בית הכנסת.

שאלות: איזה מנהג היה בירושלים? מה ראה השמש בחלומו?
מתי זה היה? מה אמר לו הזור? לאיזו אש כון?
מה עשה השמש, בבאו אל בית הכנסת? מי הציג
את במקבוק הדם שם? לאיזה צורך? מה קרה ביום
השבת? מה הענש שנענש המעליל?

חבת ארץ ישראל.

גְּדוּלָה הָאֱהָבָה, שְׁאֵהָבוּ בְּנֵי עַמּוּנוֹ אֶת אֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ. אֵלֶּה,
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בָּהּ, מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בַּעֲדָהּ; וְאֵלֶּה, אֲשֶׁר הָיוּ
רְחוּקִים מִמֶּנָּה, כָּלְתָה נַפְשָׁם לַעֲלוֹת אֵלֶיהָ וְלִשְׁכַּת בָּהּ אוֹ
לְמַצֵּר לְהַקְבֵּר בָּהּ. יַעֲקֹב אָבִינוּ בִּקְשׁ מִיֹּסֵף: "וְשַׁכַּבְתִּי עִם
אֲבוֹתִי וְנִשְׁאַמְנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרַתִּי בְּקִבּוּרְתָם". יוֹסֵף לָפָנַי
מוֹתוֹ בִּקְשׁ מֵאֲחִיו: "פְּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהִעֲלִיתֶם אֶת
עַצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם". מֹשֶׁה אָדוֹן הַנְּבִיאִים הִתְחַנֵּן לָפָנַי ד':
"אֲעַבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר בְּעֵבֶר בְּנִדְדוֹן,
הַהַר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹן". אָמַנְסָם כְּבָר נִגְזְרָה גִּזְרָה עָלֵינוּ, כִּי לֹא
יַעֲבֹר אֶת בְּנִדְדוֹן, וְעַל כֵּן שָׁאֵל מֵאֵת ד', כִּי יִנְבְּהוּ לְמַצֵּר
לְרֹאוֹת מִרְחוֹק אֶת גְּחַלֵּת יִשְׂרָאֵל. וְהוֹ הָרְאָה לוֹ לָפָנַי מוֹתוֹ
אֶת כָּל הָאָרֶץ.

בִּימֵי הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן לֹא הָיוּ רַבִּים הָעוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם,
כִּי מִימֵי רְחֻבָעָם נִחְלְקָה מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְיִם, לִיהוּדָה
וְאֶפְרַיִם, אֲשֶׁר צָרְרוּ אִישׁ אֶת אָחִיו. אוּלַּם בִּימֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי
הָיְתָה הָעֲלִיָּה לִירוּשָׁלַיִם מְסֻדָּרָה, וּמִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ נִגְדְּרוּ
שְׁמֵהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת אֶת מִקְדָּשׁ ד' וְלִשְׁמֹחַ בְּעִיר קְדֻשָּׁם.

חבת ארץ ישראל

כִּלְבֵּי הַמַּפְעֵם בְּקֶרֶב הַסִּי, כֵּן הֵיְתָה יְרוּשָׁלַיִם לְעַמּוּנוּ: כָּה
הֵתְרָכוּ כָּל סִי הָאָמָה, וּמִמֶּנָּה יֵצְאוּ חַיִּים וְאוֹרָה לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל.

בְּיַחַד הֵיְתָה יְרוּשָׁלַיִם מְלֵאָה חַיִּים וְתַנוּעָה בַיָּמֵי הַמוֹעֲדִים.
חוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ מְקֻשָּׁטִים בְּכָל מִינֵי פָאָר וְשׁוֹקֵקִים מִהֶמוֹן
רַב, הַלְבוּשִׁים בְּגָדֵי יוֹם טוֹב, רָבָם מְדַבְּרִים עֵבְרִית צְחָה
וְנֶאֱחָדִים בְּשִׁפְחָה הָאֲרָמִית, הַיּוֹנִית וְשָׂאָר לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם, שְׂבִינֵיהֶם
נָרוּ הָעוֹלָם, מִכָּל עֵבֶר נִשְׁמַע קוֹל שְׂשׂוֹן וְשִׁמְחָה, כִּי פֹה הַכִּיר
אִישׁ אֶת יָרִיד נְעוּרָיו אֲשֶׁר נִפְרַד מֵעָלָיו זֶה כַּמָּה, וְשֵׁם הַתְּנוּדָעוּ
אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר בְּמִקְרָה נִנְדְּמוּ יַחַד, וַיִּכְרְתוּ בִיגֵיהֶם בְּרִית אֲהָבָה
וַיִּדְרֹתוּ.

אוֹלָם גַּם אַחַר חֶרְבֵּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי לֹא חָדְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵעֲלוֹת אֶל הַר הַקֹּדֶשׁ. גַּם בַּיָּמִים אֲשֶׁר אֲדַרְיָנוּס מָלַךְ רוֹמָה
נָזַר עַל הַיְהוּדִים לְבַל תִּדְרֹךְ בְּתֵי רִגְלָם בִּירוּשָׁלַיִם וּסְבִיבָהּ
וְכָל הָעוֹבֵר עַל הַחֹק הַזֶּה יוּמָת, הוֹסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת
שָׂמָּה בְּשׂוֹמֵם נִפְשָׁם בַּבֶּרֶךְ, וְגַם לַעֲלֶיָה כְּזוֹ קָרְאוּ בְּשֵׁם „עֲלִיָּה
לְרִגְלִי“, כַּאֲשֶׁר קָרְאוּ מִלְּפָנִים. אִךְ מָה רַב הָיָה הַהֲבָדֵל בֵּין
הָעֲלִיָּה, שְׁעָלוּ בַיָּמֵי הַבַּיִת, לַעֲלִיָּה שְׁעָלוּ אַחַר חֶרְבֵּן הַבַּיִת!
מִלְּפָנִים הָלְכוּ בְּפָנִים צוֹהֲלִים, בְּגָאוֹן וַיִּדְרָמָה, וְעַתָּה הָלְכוּ

חבת ארץ ישראל

בנתיבות עמלקלות, בפנים עגומים ובנפש מרה. במקום שירי שמחה, קראו עתה בכבי ובקול מר שירי נהי: "ערי הקדש היו מדבר, ציון מדבר היתה, ירושלים שממה, בית קדשנו ותפארתנו הנה לשרפת אש וכל מחמדינו היו לחרבה".

המשורר הגדול ר' יהודה הלוי ישב בארץ ספרד. אהבתו לציון היתה כאש בוערת בקרבו ולא נתנה לו מנוחה; ולעת זקנתו עזב את ארץ מולדתו, את בתו יחידתו ואת כל העיו ונעבר בספינה לבוא לארץ ישראל. בימים ההם היתה הנסיעה בים מסכנה מאד, אך ר' יהודה היה נכון למסר את נפשו, ובלבד שיזכה לראות את הארץ, אשר בה דרכו רגלי נביאינו, גבורינו ונחכמינו. בפעורים שנה אחרי כן עלה שמה רבנו הגדול ר' משה בן מימון (הרמב"ם), אולם הוא לא השתקע שם, כי הנה אגום להתישב במצרים, אך לפני מותו צוה, כי ישאו אותו לקברו בארץ ישראל, ובניו מלאו את צוואת אביהם, וקברו נודע עד היום בעיר הקדש טבריא.

ובשנת 1197 לאחר חרבן הבית השני עלה לארץ ישראל הרב הגדול ר' משה בן נחמן, הרמב"ן. לפני בואו עלו המונגולים על הארץ ונעשו בה שמות נוראות, וכיחוד נתכה חמתם על ירושלים ונחרבו כליל; והיהודים, אשר הם תמיד

חבת ארץ ישראל

הָשָׂה לְעוֹלָה, סָבְלוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר הַתּוֹשָׁבִים; הַרְבֵּה הוֹמְתוּ, וְהַשְׂאֵר נִמְלְטוּ לְעָרִים אַחֲרוֹת, וִירוּשָׁלַיִם נִשְׁאַרָה שׁוֹמְמָה. בָּבוֹא הַרְמֵב"ן וּבְרֵאוֹתוֹ אֶת הַהֵרִם וְהַשְׂמֹמֹן, נִשְׁפַּר לָבוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כַּחוֹ לְהוֹשִׁיב אֶת עִיר הַקִּדְשׁ וַיִּקְרָא לְאַחֲיוֹ הַנִּמְלָטִים לָשׁוּב יְרוּשָׁלַיִם וּלְהִבִּיא עִמָּהֶם סִפְרֵי תוֹרָה, וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁנִית הַתּוֹפְלִי בִירוּשָׁלַיִם בְּצַבּוֹר; וְאַחֲרֵי כֵן יָסַד שָׁם יְשִׁיבָה.

וּמִשְׁנַת 1810 וְהִלָּאָה (לחב"ש) הַחֵל רַעֲיוֹן הַיְשׁוּב לְהַתְפַּשֵּׁט בֵּין אַחֲיוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּים מִצְעִירֵי עַמְּנוּ יָצְאוּ חֲלוּצִים לְעַבֵּד אֶת אֲדַמַּת הַקִּדְשׁ הַנִּשְׁמָה. תִּלְאוֹת רַבּוֹת מִצְאוּ הַגְּבוּרִים הָהֵם עַל דַּרְכָּם. וְכַמָּה מֵהֶם מָתוּ מִרַעָה וַיִּגּוֹן אוֹ מִיַּדֵּי הַגּוֹזִים הַפְּרָאִים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם; בְּכָל זֹאת לֹא רָפְתָה רוּחַ אֲחִיהֶם הַנִּשְׁאַרִים, וְהֵנָּם מוֹסִיפִים לְעַבֵּד וּלְקוֹוֹת כִּי סוֹף סוֹף יָבוֹאוּ אֶל מַטְרַתָּם, לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָרֶץ וּלְהוֹשִׁיב לְעַמְּנוּ כְבוֹדוֹ הַרְאשׁוֹן, כְּבוֹד עַם חַי הַיּוֹשֵׁב עַל אֲדַמַּתוֹ.

א. ז רבינוביץ.

אָבִי וְאֵמִי.

אָבִי הָיָה חֵיט עָנִי. הוּא הָיָה יְהוּדִי פְּשׁוּט, יִרְא־
אֱלֹהִים וְנִהַיֵּר בְּמַצּוֹתָיו, גַּם בִּרְאוּרֵן בְּמִקְצֵת.
זוֹכֵר אָנִי עוֹד הַיּוֹם אֶת נִגּוּנָיו הַמְּלֵאִים תּוֹנָה,
שְׂבָהֶם הָיָה מְזוּמָר בְּשַׁעַת עֲבוּדָתוֹ לְקוֹטִים מִפְּיוֹט
וּמִסְדֵּר תְּפִלוֹת הַשָּׁנָה. בְּיַחּוּד הָיָה אוֹהֵב לְשׁוֹרֵר
"כָּל נְדָרֵי", "וּבְכֵן תֵּן פַּחְדֶּךָ", "וְכָל מַאֲמִינִים". וְהַד
הַנְּגִינָה הָעֲצוּבָה הַזֹּאת יִשְׁמַע בְּאָזְנִי עוֹד עַתָּה, גַּם
בְּשַׁעַת שְׁאֵנִי יוֹשֵׁב בְּבֵית-הַזְּמֶרֶה וּמְאֻזֵּן לְשִׁירֵי
עַם נִכְרֵי.

אָבִי הָיָה חוֹזֵר עַל הַכְּפָרִים וְעַל אֲחֻזּוֹת
הַ"פְּרִיָצִים" לְבִקֵּשׁ שָׁם עֲבוּדָה. וְאִם אֵיךְ מְצָא, הָיָה
עוֹבֵד יוֹמָם וְלַיְלָה, עוֹבֵד עַד פְּלוֹת כַּחוֹ וְעַד פְּחוֹת
אוֹר עֵינָיו. אַף רָנַע לֹא הָיָה מְסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מֵאֲשֶׁתּוֹ
וּמִלְדָּיו. הוּא הָיָה בְּעֵינָיו תְּמִיד הַשְּׂפֵל, וּבְנֵי בֵיתוֹ—
הַעֲקָרִי. בְּכָל הַיָּמִים שֶׁהָיָה עוֹבֵד בְּבֵתֵי נִכְרִים, לֹא

הָיָה מְבִיא אֶל פִּי כָּל אֶכָּל מִלֶּבֶד פֶּת קִיבֹר וּמִיָּם חַמִּים.

אָמִי הָיְתָה אִשָּׁה כְּשָׂרָה, יְהוּדִית פְּשׁוּטָה וְצָנוּעָה. הִיא הָיְתָה בְּנֵעוּרֶיהָ יָפָה מְאֹד.

בֵּית הוֹרֵי הָיָה צָר וְקָטָן, הַיְלָדִים, אֲחֵי וְאֶחָיוֹתַי, הָיוּ רַבִּים, וּבְכָל-זֹאת שָׁרְרוּ נְקִיוֹן וְטָהָר בְּכָל זְבוּלוֹתָיו. בְּגַדֵי הַיְלָדִים הָיוּ תָמִיד שְׁלֵמִים וְנְקִיִּים, לְמִרְוֹת עֲנִיּוּתֵנוּ וּמַחְסוֹרֵנוּ. יְדֵי אָמִי הָיוּ תָמִיד מְלֵאוֹת עֲבוּרָה, אַף רָגַע אֶחָד לֹא נָחוּ.

לְעוֹלָם לֹא אָשַׁפַח אֶת הַשְּׂחוּק הַנְּעִים, שֶׁהָיָה מְרַחֵף עַל שִׁפְתָי אָמִי בְּשָׂעָה שֶׁהָיְתָה מְשַׁתְּעֶשְׁעֶת עִם יְלָדֶיהָ הַקְּטָנִים, אֶת צַפְצוּפֶיהָ, פְּטָפוּטֶיהָ וְשִׁרְיוֹקוֹתֶיהָ הַרְבִּים וְהַנְּעִימִים, אֶת חֲקִינֶיהָ הַמְּלֵאִים וְגִדּוֹת, אֶת עֵינֶיהָ הַמְּאִירוֹת, וְהַמְּפִיקוֹת אֶשֶׁר וְתוֹנָה קָלָה וּמְיוֹחֶדָה כְּמִינָה וְאֶת הַשְּׁלֹחַ הַקָּרוֹשָׁה הַשְּׂפוּכָה עַל פְּנֵיהָ הַחֹזְרִים מֵעַט.

ה. בְּרִינָיו.

אָמָא .

אָמִי, תִּיחַוְדָה בְּתִבֵּל!
אֶת בֵּת־יִשְׂרָאֵל הַכְּשָׁרָה!
אִי חֲרוֹת־פְּנִינִים לִי אֲדֹלָה,
זוֹ אֵל צִוְאָרְךָ אֶקְשׁוּרָה?

אִי אֶבֶן מוֹכָה לִי אֶבְרָה,
הוֹסֵף זֶה תוֹכֵל אֵל זְהָרְךָ?
נִיבֵי־הַפְּלָאִים אִי אֶחְצַב,
אוֹתְךָ בָּם אוֹכֵל אֶבְרָךָ?

לְזַחַר עֵינֶיךָ הַצְּנוּעוֹת
כָּל אֶבְנֵי־חַן הֵן תִּכְהַיְנָה.
נִיבִים נְחֻמָּדִים מִ"אָמָא" —
הַמָּה לֹא נוֹצְרוּ עֲדָנָה!

פֶּסֶח נִינְזֹפּוּרְג.

באורים: אדלה אוציא מתוך קרקע הים. אכרה אחפור. ניבי
הפלאים מבטאים נפלאים.

ר' עקיבא.

רבי עקיבא הנה בימי נעוריו רועה לאיש עשיר ושמו
כלבא שבוש. ולכלבא שבוש בת יפה, ושמה רחל. ויאהב
עקיבא הרועה את בת אדוניו העשיר וגם היא אהבתו. ותאמר
אליו רחל: אם תקבל על עצמך ללמד תורה, והייתי לך
לאשה. ונאות לה רבי עקיבא, וישבע לה על הדבר הזה.
ותהי רחל לו לאשה, למרות רצון אביה. וילך ר' עקיבא ללמד
תורה, כי שם היתה ישיבת ר' אליעזר בן הורקנוס.
בבואו, מצא שם חכמים רבים יושבים ומתנבחים זה עם זה.
ויאזן ויקשב — ולא הבין מאומה. ויצא מבית המדרש ויעמד
בחוץ בפחי נפש. אז נגש אליו איש זקן ויבא עמו בדברים,
וישאלהו, על מה הוא עצב ככה? ויספר לו ר' עקיבא, כי בא
ללמד, אך מכל מה ששמע לא הבין דבר. ויראהו הזקן בצד
הבית אבן הקוקה ויאמר לו: הירדתי מי חנק אבן זו? הלא
המים היו יורדים עליה מעל הגג טפה אחר טפה; ואם אפשר
למים הרבים לחק אבן קשה; דברי תורה, הנמשלים לאש
ולפטיש, כבתוב: הלא דברי כאש, נאם ה', וכפטיש יפוצץ
סלע — לא כל שגן שיוחקו על לב האדם, כשיושקוד עליהם
ימים רבים.

ר' עקיבא

והאיש הוגן הנה מלמד תינוקות. ויאסר האיש את ר' עקיבא אליו וישביהו בתוך פלמידיו הקטנים וילמדו לקרא ספר. ור' עקיבא בשקודתו העצומה עשה חיל עד להפליא. וכעבור שנים אחדות הנה לאחד מן הפלמידים המצוינים של ר' אליעזר בן הרקנוס, ואחרי כן נבחר לחבר הסנהדרין, אשר הנה בימים ההם בגבנה.

ובימים, שלמד ר' עקיבא בבית המדרש, התפרגם מעבודת-כפיים, כי הנה בוקע עצים לקטמים דקים; חלק מהם הנה מוכר לצרכי פרנסתו, והשאר הנה מדליק בלילה ולומר לאורם.

גם רחל אשתו חזתה בצער ולחץ נורא, כי אביה גרשה מביתו על שנשאה לרועה עני, ואז חזתה רחל העגנד והמפגנקה אנוסה לעבוד עבודת פרוץ לבלבל את נפשה. ופעם מקרה גם את שערות ראשה הארכות והתפזות בלחם. אך את כל וסוריה נשאה באהבה, בדעתה כי עקיבא בחירה שוקד על תורת ה', ובכרבות הימים והנה לתלמיד-חכם.

ר' עקיבא שב מבית המדרש מכפר בשם טוב, כאחד מגדולי החכמים, וכשנשמע דבר בואו בעיר, באה שבנתה של רחל ואמרה לה: שאלי לך שמלה יפה ולכי לקהם

ר' עקיבא

את פני אישך. ופען רחל: עקיבא בעלי נכירני גם בשמלתי
הישנה.

בשראתה רחל את ר' עקיבא, נפלה לרגליו ארצה;
ונבקשו תלמידי ר' עקיבא להדפה. ויאמר ר' עקיבא: "הרפו
ממנה, שלי ושלכם*" — שלה היא.

ר' עקיבא שם את משכנו בעיר בני-ברק, ושם נאספו
אליו תלמידים רבים מכל קצווי ארץ.

אמר רבי יצחק: אם יאמר לך אדם: "נגעתי ולא
מצאתי" — אל תאמן; "מצאתי ולא נגעתי" — אל תאמן; "נגעתי
ומצאתי" — תאמין.

II.

בימים ההם עוד זכרו בני ישראל את הימים הטובים,
בהיותם עם חפשי, כי רק בחמשים שנה עברו, מעת שאבדו
להם חרותם ונגדלתם, כאכם הנה עוד תדש עמכם, ונציגי
הרומאים אשר הרבו לעשקם ולהשפילם, עוד הגדילו את
מצוקות לבכם; ועל כן נמרו היהודים אמר לפרק את על
הרומאים מעל צוארם, ובחורי יהודה התקבצו פחת ודגל

(* גם תורתני גם תורתכם.)

ר' עקיבא

שמעון בר כוכבא וילחמו בגבורה נפלגא בצבאות רומא.
וגם ר' עקיבא, אף כי הנה זקן בימים ההם, נלחם אליהם ויהי
נושא כלים לבר כוכבא. אולם אחרי מלחמה ארבה וקשה
התנגדו צבאות רומא הרבים על צבא ישראל המעט, רב
גבורי יהודה נפלו בחרב, והמעט שנשאר לפליטה, נכנע מפני
האויב העצום.

אז באו ימים רעים לישראל. אדרינוס גיסר רומא, גור
אז על היהודים, לבל ילמדו תורה ולא יקמו את מצותיה,
וכל העובר על גזרת המלך יומת. ר' עקיבא לא שם לבו
לפקודת המלך ונקהל את העם וילמדם תורה.

ואיש אחד, פפוס בן יהודה, אמר לו: "עקיבא, האינך
יבא מפני המלכות?" וישן אותו ר' עקיבא: "אמשל לך משל:
השועל התהלך על שפת הנקרה, וירא דגים שטים במים הנח
ונהנה. ויאמר להם: "הגידו נא לי, דגים, למה אתם נעים ונודים
בלי מנוח?" ויענו הדגים: "נראנו מפני הרשתות, שהדגים
פורשים לנו". ויאמר להם השועל: "אם בן, עלו אלי היבשה,
ונשבה יחד בשלום ובאהבה". ויענוהו הדגים: "עליך שועל,
אומרים, כי אתה הפקח שבחיות, ואינך אלא טפש: הן אם
במים, במקום חיותנו, אין שלום לנו, ביבשה על אחת כמה

ר' עקיבא

ובמה" — כן גם אנחנו בני ישראל: אם בזמן שאנו עוסקים בתורה, שעליה נאמר "כי היא חייבם", אנו יראים מפני האמות, העומדות עלינו לכלותנו, אם נעזב את התורה — על אחת כמה וכמה!"

כשנודע לנציב הרומאים, שר' עקיבא מקהיל קהלות ומלמד את העם תורה, צנה את עבדיו ויתפשוהו וישיבוהו בבית הקלא.

כשהוציאו אותו להריגה, סרקו את בשרו במסרקות ברזל. ור' עקיבא עמד אז בתפלה, ופניו היו צוחלים ושטחים. נרא הנציב הרומאי את פני ר' עקיבא המאירים, וישתומם ויתפלא מאד, כי היסורים הקשים והמרים לא שנו את רוחו השמחה ולא החסירו מהוד פניו. ויאמר לו הנציב: אין זאת, כי אם מבשרך אמתה, כי תעצר כח לסבל יסורים כאלה בשמחה. ויאמר ר' עקיבא: כל גמי חשבתני: מי יתן ואזכה למסר את נפשי על קדשת השם. ועתה באה לידי המצנה הגדולה הזאת, ואיך לא אשמח? ויוסף ר' עקיבא להתפלל, ויקראו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר" יצאה נשמתו ב' אחר".

א. ז. רבינוביץ.

אִשֶּׁת רַבִּי עֲקִיבָא.

רֵאשָׁה יִבְרָךְ בְּאֵין אֹנִים מִוֵּל כְּתֻפָּה, וְתִנּוּמָה
אֶת שְׁמוֹרוֹת עֵינֶיהָ עַל כְּרִחַן עוֹצְמָת;
עוֹמֵד גִּלְגֵּל הַפֶּלֶא, וְחֻשְׁבָּה וְעִנּוּמָה
אִתָּה עֲלִיתָה נִרְדָּמָת.

רַק שְׁוֹעֲבֵבֵר עוֹד חוֹרְקָה וְבַעַץ מְנַסֶּרֶת
וְשֶׁאֵר הִגֵּר יָהֵל עוֹד חֶלֶק פִּנְתָּה,
יָהֵל חֶלֶק פִּנְיָה: יִפְעֲתֵן חִנְרֵת
הַפִּיקָה חִן־מְלָכוֹת בְּשִׁנְתָּה.

וְהִיא חוֹלְמַת חֵלוֹם: אִישָׁה שָׁב רַב־תּוֹשִׁיָה,
אֲחֵרִיו קָהֵל מְלָמִידִים וְקָהֵל עִם אֲחֵרִימוֹ,
גַּם אֲבִיָּה בְּבָאִים... וְהִיא רַק בּוֹכִיָה
וּמְחַבֶּקָה אֶת שְׁנֵימוֹ, אֶת שְׁנֵימוֹ.

מִתּוֹךְ בְּבִיָּה תִתְעוֹרֵר; הִגֵּר תָּם וְכָבֵה;
אֵךְ תִּגֵּה בַחֲלוֹן הַסֶּהֶר זוֹרֵחַ;
עוֹד בָּה תּוֹסֵם הַחֵלוֹם, אֵךְ חֵישׁ מִהֵר הִיא שְׂבָה
וְמוֹה לְאוֹר הַיָּרֵחַ.

יַעֲקֹב בְּתוֹ.

בְּלִ"ג בְּעֶמְרָה.

חג לנערים היום, חג ל"ג בעמר. ויצאו כל תלמידי החדרים, אלה לשדה ואלה לחרשה, מקום שצפרים אומרות שירה והצלצל יוצא במחול – והם רוקדים ורצים שם כבני צאן, משתטחים על פני העשב הרך, מתגולגלים מראש הנבכה מטה, מטפסים על העצים וזורקים חצים מקשתותיהם ורובים בקניהם, ומסביב אף שמחה וגיל.

ושם על שפת הנחל יושב "רבי" אחד וסביביו פחמשה עשר נערים קטנים, הוא מספר להם את דבר החג הזה וכלם יושבים ומקשיבים לדבריו. רק גנצי הקטן אינו שומע, הוא נתן עיניו בביצה אשר נתנה לו אמו ונדמה לו כי קטנה היא מן הביצה אשר נתנה לאחיו – ורעיון לא טוב עלה על לבו להחליף את ביצתו בביצת אחיו... גנצי ראה כי פני כל הנערים מוסבים אל הרבי ואיש לא

יָשִׁים אֵלָיו לֵב, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו בְּלֶט אֶת צְרוּר אָחִיו
 וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת הַבִּיצָה, וַיִּשֶׂם פַּחְתִּיָּה אֶת בִּיצָתוֹ.
 אָבֵל אִזְּ נִדְמָה לוֹ כִּי בִּיצָתוֹ הִיא הַגְּדוּלָּה וּבִיצַת
 אָחִיו – הַקְּטָנָה. וַיִּמְהַר לְהָשִׁיב אֶת הַגְּנֻבָּה אֶל מְקוֹמָהּ
 וּלְקַחַת אֶת שָׁלוֹ. וְהִנֵּה עוֹד פַּעַם נִרְאָה לוֹ כִּי הַבִּיצָה
 שֶׁבִּידוֹ הִיא הַקְּטָנָה וְהַבִּיצָה שֶׁבְּצְרוּר אָחִיו הִיא
 הַגְּדוּלָּה, וַיֵּשֶׁב לְהַחֲלִיף בִּיצָה בְּבִיצָה. וַיְהִי הוּא
 עוֹשֶׂה כַּה וְכֵה וְלָבוֹ דַּלְּק בּוֹ כָּלֵב גְּנֻב, וּתְפֹל בִּיצָה
 אַחַת מִיָּדוֹ וּתְשַׁבֵּר וּתְשַׁפֵּד עַל בְּגָדָיו... אִזְּ נִגְלָה
 קְלוֹנוֹ לְעֵינָיו כָּל חֲבָרָיו, וַיִּשְׁחֲקוּ עָלָיו כָּלֵם – וַיִּגְצִי נְתָן
 קוֹלוֹ בְּכִבִּי.

הַרְבֵּי הוֹרָה, כִּי הַבִּיצָה הַשְּׁלֵמָה הִיא לְאָחִיו,
 וַיִּגְצִי נִשְׂאָר כָּלִי בִּיצָה.

וְהִנֵּה יֵשְׁבוּ הַנְּעָרִים אֶל אֲרֻחָתָם בְּגִיל, בְּרֻכּוֹ
 כְּקוֹל וְאָבְלוּ עֲגוֹת וּבִיצִים, חֲרוּבִים וְצִמּוּקִים, אֵד
 נְצִי לֹא בִרְדָּ וְלֹא אָבֵל וְלֹא שָׁתָה. אָחִיו וְחֲבָרָיו
 אָמְנָם נַחְמוּהוּ וַיֵּאָבוּ לְתַתְּלוֹ מִבִּיצֵיהֶם – אֵד נְצִי

מֵאֵן לְהִתְנַחֵם, כִּי לִבּוֹ הִקְהוּ עַל הַמַּעֲשֵׂה הַרָע אֲשֶׁר
 עָשָׂה וְהִצְטָעַר עַל קְלוֹנוֹ אֲשֶׁר נִגְלָה בְּרַבִּים.
 אַחַר הַסְּעוּדָה קָמוּ הַנְּעָרִים וְהִתְהוֹלְלוּ, רָצוּ
 וְרָקְדוּ, וְרָקְדוּ הַצִּיִּים, מִפָּסוּ עַל הָעֵצִים, רָדְפוּ אַחֲרֵי
 צִפְרִים וְרִבּוֹ בִקְנִיָּהֶם — אֵךְ גָּצִי נִפְקַד וְאִינְנוּ הוּא
 הַשְׁתַּמֵּט חָרַשׁ מִבֵּין חֲבֵרָיו הָעֲלִיזִים וַיִּלָּךְ אָבֵל
 הַבֵּיתָה.

י. שטיינברג.

הַכֹּתֵל הַמַּעֲרָבִי.

אֲנִי מִהַלֵּךְ בְּתוֹךְ רְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלַיִם הַחֲשֵׁכוֹת וְהַצָּרוֹת,
 הַלֵּךְ וְנִרְדָּה, הַלֵּךְ וְנִרְדָּה, כֹּל רַגַע מְדַרְגֵת אָבֵן אַחַת בַּמִּזְרָה.
 וְהִרְחוֹבוֹת מָה עֲתִיקוֹת וְרַבּוֹת יָמִים! הַאִין יֵשׁ לְכֹל אָבֵן פֹּה,
 אֲשֶׁר תִּדְרוּךְ עָלֶיךָ כַּף רִגְלִי, תוֹלְדוֹתֶיךָ וְדַבְרֵי יָמֶיךָ? מִי
 יוֹדֵעַ — אוֹלֵי בַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי בּוֹ עַתָּה, עֶבֶר לְפָנַי גַּם
 הִנְבִּיא יִשְׁעִיחוּ, אוֹלֵי פֹה הִתְהַלֵּךְ פַּעַם הַמֶּלֶךְ דָּוִד רִגְלִי, אוֹלֵי
 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה הִתְהַלֵּךְ פֹּה לָשׁוּם לְרוּחַ הַיּוֹם כְּנִמְזוֹת צִלְלֵי עָרֵב,
 כִּי הַדָּרֶךְ חוּא הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר אֵל הַר הַבַּיִת.

הכתל המערבי

ואני עובר את רחוב דוד ואת הרחוב הקטן הראשון
העובר באלכסון ופונה דרומה, ואני עובר על פני בתים
קטנים ודלים, — ופתאום ואנכי עומד לפני „הכתל“.

וכאשר ראיתי אותו, את הכתל, והנה שבה וקמה כל
ילדותי... על פני הספסל הקטן אנכי יושב לפני אמי וקנתי,
ראשי נתון בחיקה לרגעים, והיא מספרת על דבר שבע
האבנים הראשונות אשר לכתל הזה. את הראשונה הניח אדם
הראשון, את השנייה אבדה, את השלישית יצחק, את
הרביעית יעקב, ויוסף הצדיק הניח את האבן החמישית, ואת
הששית הניח דוד המלך, ואת השביעית — שלמה. וזה הדבר
אשר הכתל הזה לא ימוט לעולם. כל הימים אשר תעמוד
הארץ, יעמוד גם הוא. באש אמרו להפילו והוא נשאר עומד,
במחי קבל נסו לנתצו ולא הצליחו. באשר חרב בית המקדש
ושלשת הכתלים אשר לו נפלו, או נגש איש הצבא הראשון
מן הרומים וישתער על הכתל הרביעי הזה, הוא הכתל
המערבי — ויפול מת ארצה. או הגיח אליו שר הצבא — וייבשו
כל אבריו. או עלה עליו טיטוס הרשע בעצמו, ופתאום יצאה
בת-קול: רשע בן רשע, פנה לאחוריה, אל תגש! את כל
הכתלים מסרתי בידך, מלבד הכתל הזה. וכאשר לא שמע
הרשע בקול הזה ונגש אל הכתל ויגרם עליו את פלי מפצו —

הכתל המערבי

ותיבש יד ימינו. ואולם ברגע הזה ירדו מן השמים מלאכים
וישבו על החומה וישאו את קולם ויבכו, והדמעות האלה באו
אל תוך הפתל ותתערבנה בו — ומני אז נקשו האבנים, והפתל
לא ימוש עוד לעולמי עולמים.

ונני עומד לפניו וכל בשרי רועד. לא אדע מדוע — אולם
כל בשרי רועד.

הנה זה הוא המקום היותר קדוש על פני כדור האדמה
כלו! קדוש ממנו אין.

ומן המקום הזה יצא קול בוכים, רועד וממשיך. יהודים
למאות עומדים לפני הפתל, יהודים בעלי יקנים לבנים וארוכים
יהודים ספרדים, יהודים אשכנזים, יהודים לבושים בגדי משי
תכלת — מחנה גדול מאד, וקול נהי, בכי תמרורים רועד בתוך
האוויר, אשר כמוהו לא שמעתי עוד מימי. יש אשר יעמוד
איש ויך בכף ידו על לוח לבו, יש אשר יצעק איש וימרוט
שער ראשו, ויש אשר ילחץ איש יקן את מצחו אל האבן
הקרה אשר בחומה ויש אשר נער קטן יתרפק על אבן ויבכה
בקול גדול.

ומתוך כל היצלה הזאת ומתוך נהי כל המרורים האלה
תשמע רק השאלה האמת הקורעת לב עד היסוד: "מדוע?...?
וגם: "עד מתי עוד?"

הכתל המערבי

ובאשר כָּבַר הַרְסַתִּי מִן הַחוּמָה, בְּלִבִּי לְשׁוֹב, שְׁמַעְתִּי
עוֹד אֶת הַשְּׂאֵלָה הַנִּפְלְאָה: "מדוע", וּבְאֶשֶׁר כָּבַר שְׁכַבְתִּי עַל
מִשְׁכְּבִי בַלַּיְלָה וּבַתּוֹךְ חִלּוּמוֹתַי עוֹד שְׁמַעְתִּי: "אֵהָהּ, אֱלֹהִים,
מדוע?"

דָּוִד פְּרִישְׁמַן.

שאלות: שריד איזה בנין הוא הכתל? באיזה מקום הוא
נמצא? מה הן האגדות המספרות על אודות הכתל
המערבי? מתי יתקבצו שמה יהודי ירושלים?

הכתל המערבי.

עַל הַהַר הָרָם

עִמַּד כְּתֵל יִשָּׁן —

קוֹדֵר מְנִי עֵשָׂן;

הַרְבֵּה נִרְאִים פְּרָצִים בּוֹ;

צִמְחֵי אוֹזֵב צָצִים בּוֹ —

אֵךְ הוּא עִמַּד אֵיתָן.

הכתל המערבי

לפני כתל זה
עמדים וקנים שחוחים,
מפללים ובוכים.
נופלים הם על פניהם שם:
מתנים צרותיהם שם —
צרות אלפי שנים.
ומשמו הרם
על הכתל שפעות
קרני-כסף רופאות;
ברחמי-אל מציצות הן,
ובכל לב מפיצות הן
זהרי נחמה. —

יעקב פהן.

באורים: קודר חשך, שחור. אוזב מין עשב הצומח בין החרבות.
איתן חזק. שחוחים כפופים. מפללים מתפללים. מתנים
מספרים. שופעות יורדות בשפע—הרבה. רופאות מביאות
טרפא. מציצות מביטות.

התינוק שנשבה.

I.

לפני ימים רבים, רבים מאד היה הדבר. בכפרו של „פריץ“ אחד ישב יהודי, רבי יוסף שמו, ירא אלהים ולמדן גדול, והוא היה חוכר המרוח שבכפר, ויהי עני גדול; והפריץ אהבו, גם קראהו אליו לעתים קרובות ויצוהו לשיר לפניו מ„שיר השירים“ ומזמירות של שבת. וכמוכב לב הפריץ ביין צוהו לרקוד לפניו, כמו שרוקדים בשמחת תורה לפני ארון הקודש; ובשביל זה לא היה לו כנושה בתשלומי המכס. כה עברו ימים רבים, רבים מאד. רבי יוסף ישב לו במנוחה בביתו; חנה אשתו היתה אשה יראת אלהים, מוכת לב ומכנסת אורחים, ותהי היא העוסקת בבית המשקה ורבי יוסף ישב בחדרו ועסק בתורה ותפלה. וכל הגוים אשר בכפר ידעו, כי „יוסקה“ איש אלהים קדוש הוא ויכבדוהו מאד.

ויהי היום ויעבור איש עני דרך הכפר ויסר ללון בבית רבי יוסף. שם נתנו לו ארוחת הערב ומקום ללון, כאשר נתנו לכל האורחים. הבקר אור והעני קם ממשכבו ויתפלל, ויחפץ ללכת. — לא תלך מזה — אמרה אליו חנה — עד אשר תאכל אתנו ארוחת הצהרים, ותפצר בו — ויאכל אתם. אחר ארוחת הצהרים לקח העני את מקלו ותרמילו ויפן אל רבי יוסף ואשתו ויאמר: ראה ראיתי כי יראי אלהים אתם, ועתה הגידו נא לי מה חסר לכם ובמה אברככם?

התינוק שנשבה

— אין אנו חסרים דבר, ברוך השם! — ענה רבי יוסף —
הזן את הכל זן ומפרנס גם אותנו; אחת אשאל מאת השם,
יתברך, כי יתן לי בן חכם יודע תורה. בנות יש לנו, ברוך השם,
אך מה הן הבנות? הנה ארוני מלא ספרים קדושים, ומי ילמד
בהם אהרי מותי?

— אם כן, רבי יוסף — אמר העני — כעת היה והנה אשתך
חובקת בן, והוא יהיה בעל נשמה גדולה, אך השטן יתן עיניו
בו, וקשה תהיה המלחמה, קשה מאד... ואתם שמרו את הילד
מכל דבר טמא, כי בנפשו הוא.

והעני פתח מחר את הדלת ויצא ויעלם. והמה לא ידעו,
כי איש אלהים הוא העני הזה, רבי ליב שרה'ס שמו, מגדולי
תלמידיו של רבי ישראל בעל-שם-טוב.

עברה שנה ויולד בן לרבי יוסף; ופני הילד מזהירים כחמה
ועיניו — ככוכבים בלילה. כאשר גודע הדבר להפריץ קרא
לרבי יוסף ויאמר לו: שמע נא, משקה (כך קרא לו הפריץ),
הנה בן יפה נולד לך, וכאשר יגדל יהיה יהודי גבוה כמוך.
רחמי נכמרו על הילד היפה; תנהו אפוא על ידי והיה לי לבן,
והיה אם תשמע בקולי — ייטב לך, ואם תמאן לתתו לי אצוה לך
להביא לי את מס המרוח בעד שמונה שנים, שלא שלמת לי;
ואם לא אשליך אותך ואת אשתך וכניך אל הבור אשר בחצרי!
השמעת, משקה? —

והפריץ היה מכשף גדול ונורא. מה עשה רבי יוסף? עמד
ונסע אל הבעל-שם-טוב, שישב בעיר הסמוכה, לבקש ממנו
קמעי, שיגן על הילד מכשפים. בבואו לפני הבעל-שם-טוב
הכיר שם את העני הזקן, אשר ברכו כי יולד לו בן. רבי יוסף

התינוק שנשבה

הכירו, אך הזקן התנכר אליו. אמר לו הבעל-שם-טוב: ליב, למה תתנכר? ידע נא העולם, כי כחך גדול בשמים ובארץ. לך עם היהודי הזה והחישה לו עזרה, אל תירא. ואתה קח עמך עוד שמונה יהודים, למען יהיו ל"מנין". ושמרתם את הילד בלילה שלפני הברית. ראה הזהרתיך!

באורים: הוכר השוכר בית או שדה. מרווח בית שמוכרים בו יין שרף ומשקאות חריפים אחרים. פריץ בעל אחוזה פולני. לא היה כנושה לא דרש ממנו. תרמיל ילקוט. הזן המפרנס. כי בנפשו הוא סכנה הוא לו. רחמי נכמרו. אני חומל. קמע פסת קלף שעליו כתובים שמות קדושים. התנכר עשה עצמו לזר.

II.

הלילה בא, ו"המנין" התאסף בחדר היולדת והתחילו ללמוד תורה. והזהר הזהירים הבעל-שם-טוב לאמר: אם ידפוק איש על הדלת — אל תפתחו, ואם יקרא לכם מי — אל תענו דבר! ויהי הם יושבים ועוסקים בתורה והגה קול דופק: "פתחו! בשם הפריץ, פתחו מהר!" — אין פותח... "פתחו! אני עבד הפריץ. הפריץ ייסרכם קשה, יהודים נבזים, אם לא תפתחו!" אבל אין עונה ואין פותח... דומיה. עברה שעה וקול דופק שוב: — פתח, משקה, פתח הדלת! האם לא תכירני, משקה? הלא אני הוא הפריץ! משקה, פתח! מהר איסרך בשבטים לחים, אם לא תפתח, משקה!... משקה דבר לי אליך, פתח! מהר אשליכך מפה, אם לא תפתח! — אבל אין פותח.

התינוק שנשבה

עברה עוד שעה אחת, והנה קול המון גדול נשמע מרחוק;
קול המון אנשים הולכים הלוך וקרוב אל הבית ברעש... הנה
קול דופק בחזקה על הדלת: „יוסקה, פתח מהר, רוצים אנו
לשתות יין-שרף! מה לך, יוסקה? מדוע לא תפתח? תן יין-שרף!
יין שרף תן, יוסקה! ואם לא נקרקר קירות הבית ולא נשאיר
אבן על אבן!“... הנה הם מתדפקים על הדלת בכח גדול, עוד
מעט ותשבר; הם קורעים את תריסי החלונות, זורקים בהם
אבנים... הרעש גדול, עוד מעט ויפול הבית על יושביו — אבל
אין פותח!

עברה עוד שעה, והנה קול מנגנים נשמע מרחוק, והמנגינה
נפלאה ומלאה קסמים... היא מושכת את הרגלים לרוץ בחזקה
לקראת המנגנים... והמנגינה הולכת וקרבה. הנאספים מתאמצים
לשבת על מקומותיהם ולהגות בתורה, אבל המנגינה מושכת
אותם אליה... המה מתחזקים ומתאמצים לשבת על מקומם,
והמנגינה מושכת ומושכת... העינים תאכות לנום, גם המה
נרדם, הוא מבקש מנוחה, והלב מתרגש, מתמלא תשוקת החיים
עד להתפוצץ... והמנגינה הולכת וקרבה; הנה היא נשמעת
כמו מאחורי הדלת והחלונות; רגע תשמע מנגינת עצב, והמה
הוגים בתורה ועיניהם יורדות דמע; פתאם תפרוץ מנגינה
עליזה — והם קוראים בתורה ומשחקים ורוקדים איש תחתיו...
והקולות מושכים ומושכים... הלבבות מתמלאים נעימות
געגועים... משתוקקים הם לצאת אך רגע ולראות את המנגנים
הנפלאים! אבל אסור! ורכי ליב עומד עליהם שפתיו נעות וקולו
לא ישמע — הוא עושה „השבעות“...

התינוק שנשבה

המנגינה חדלה... פתאם נשמע קול דופק על הדלת: „בשם רבי ישראל בעל שם טוב, פתחו!”

„הנני” — ענה אחד מן המנין.

פני רבי ליב נעוו פתאם ויתחלחלו... אבל כבר עבר המועד: כלב שחור פרץ כרגע אל תוך הבית וירץ עד מפת היולדת ויחטוף את הילד — ויעלם.

— השמן נצח — קרא רבי ליב ויתעלף.

בפקר בא רבי יוסף אל החצר ויבקש, כי יתנוחו לראות את הפריץ.

— הפריץ צוה להלקותך חמשים מלקות בשבטים לחים.

ביום המחרת מת רבי יוסף מרב יסורים ומשפחתו גרשה מן הכפר.

באור ים: ייסרכם יענוש אתכם. נקרקר נהרום. עושה השבטות הוא משביע את הרוחות והשדים לבל יזיקו לילך. להלקותך להכותך.

III.

והילד אפרים — כן קרא לו אביו — הלך הלוך וגדול בבית הפריץ, ויהי יפי-עינים וטוב רואי, חכם לב, מבין ומקשיב; והפריץ אהבהו מאד וילמדוהו את „שבע החכמות”, והנער עשה היל עד להפליא.

ובטרם מלאו לנער שלש עשרה שנה והוא חורם הנה איש שבה עומד עליו, פניו פצועים ומפיקים עני ומכאובים, והפנים פני יהודי חולה: „אביך אני! — קרא אליי הזקן המענה —

התינוק שנשבה

הפריץ האכזר גזל אותך מחיק אמך היולדת ואותי, אביך, הרג...
ואתה, בני, יהודי אתה, ועליך להיות יהודי... בעוד ימים
תמלאנה לך שלש עשרה שנה, ויהודי בן שלש עשרה שנה
מחויב לעבוד את אלהי ישראל ולעסוק בתורתו הקדושה. קומה
בני ולך אחרי..."

הנער התחלחל וצעק בקול גדול — וייקץ.

— מדוע צעקת, בני, כלילה! — שאלהו הפריץ בבקר
בקומו ממשכבו.

— הלום נורא הלמתי, אבי, — ענה הנער ועיניו מלאו דמעות.

— מה לך, בני? ספר לי, הן החלומות שוא ידברו!

— הוי, אבי! ירא אני לספר... הוי, נורא הדבר עד מאד...

בחלומי בא אלי יהודי אחד קרוע ופצוע ויאמר לי, כי אבי הוא
וכי יהודי אני, גם קרא לי ללכת אחריו... הוי, אבי, האמת
הדבר, כי יהודי הנני, הן גם נערי תחצר אומרים כדברים האלה.
— שקר דבריהם! גם החלום שוא הוא — אמר הפריץ

בחרדה...

— הוי, אבי, אמר הנער ממחרת היום בדמעות על עיניו —

כלילה הזה נראה לי עוד הפעם היהודי בחלומי... הן, לו ראית
את פניו האיומים, ואת עיניו המלאות דם ואת מצחו המלא
קמטים, המפיעים דאגה עמוקה ויסורי הנפש... לו שמעת את
קולו הקורא אלי: "יהודי אתה ואני אביך! קומה נלכה אחרי!
פן... הוי, אבי, אבי, אבי!..."

וכיום השלישי בבקר, בהקיצו משנתו, ויפקח את עיניו, —

והנה הוא שוכב ערום ברחוב העיר על מפתן בית הכנסת.

התינוק שנשבה

ובלילה ההוא ורב העיר חולם, והנה איש שיבה עומד עליו; תארו כתאר מלאך אלהים, וקולו רך ונעים כקול הכנור, והוא מתחנן אליו לאמר: רבי, מחר בבקר ימצאו השמשים על מפתן בית הכנסת נער ערום, טוב תאר ויפה עינים. הנער הזה בני הוא, הפריץ גולו ממני ואותי המית, ואת אשתי וילדי גרש מן הכפר... מחר תמלאנה לנער שלש עשרה שנה והוא — אוי לוי — גם את האלף בית אינו יודע עדיין. לכן היה נא אתה, רבי, אב לנער הזה, הנכחו במצות ולמדהו תורת אלהים... וידוע תדע, כי גשמה גדולה לנער, אך השמן אורב; ואתה השמר נא לבלי תת להאויב לקחת את נשמת בני... באותו יום אסף הרב את הנער אל ביתו.

באורים: אכזר רעיל, חסר רחמים. התחלחל נכחל מאד. האיומים הנוראים.

IV.

ביום הראשון למד אפרים את האלף בית, ביום השני ידע כבר את הנקודות, ביום השלישי קרא ב"סדור", ביום הרביעי ידע כבר להתפלל וביום החמישי החל אפרים ללמוד "חומש"; ולא ארכו הימים ואפרים ידע את התורה והתחיל ללמוד משנה וגמרא. הרב אהב את הנער אהבת אב לבנו והרפנית גדלתו כאם, ויהי הנער בכל דרכיו משכיל, ויעש חיל בתורת אלהים עד להפליא.

— בני! — אמר הרב אל אפרים פעם בבקר — אראה מצרת

התינוק שנשבה

להיות רב וגאון בישראל, ואני לא אוכל עוד להיות רבך; ועתה
הא לך מכתב ולך לאמסטרדם ולמדת שם ב"ישיבה הגדולה".
אך זכור תזכור את אביך המת, זכרני גם אני וזכר את אלהי
ישראל... וידוע תדע, בני, כי השמן אורב לך לקחת את נפשך...
ועליך בני, לעמוד בנסיון... ועתה הא לך הקמע הזה, גם את
מקלי אני נותן לך; והיה בכל פעם שתשכב לישן תעוג עוגה
מסביב לך במקלי, ולא תצא ממנה עד אור הבקר; ואת הקמע
תחזיק בידך, עד אשר תקום משנתך; ראה, בני, הזהרתיך,
חזק ואמץ!

והרב נפל על צואר אפרים, ויבך גם אפרים, ותבך גם
הרבנית מרחוק.

ואפרים לקח צורו על שכמו — וילך. והדרך רחוקה...
עליו לעבור ערים וכפרים, יערים ונהרות, עד באו אל הישיבה
הגדולה שבאמסטרדם... והנער המפונק מנוער חולך לו רגלי
לבדו וילקוטו על שכמו... והנה הוא עובר בתוך יער גדול;
משני עברי הדרך מתנשאים אלונים רמי הקומה, וענפיהם
הגדולים מסובכים ומפתלים יחד, והדרך ארוכה עד בלי קץ...
והיער עמוק, עמוק עד לבלי קץ... השמש נטה לערוב... רגליו
עיפות מאד. הוא עמד להתפלל מנחה... החשך כסה ארץ...
הוא מתפלל מעריב. אחר התפלה הוציא פת לחם מילקוטו
וחפץ לאכול, אך מים אין לו. נמילת ידים, ואיך יאכל?... ועיף
הוא ויגע מאד, אשמורות עיניו נסגרות בעל כרחן... הוא קרא
"שמע" ועג עוגה מסביב למשכבו, את הקמע לקח בידו ואת
ילקוטו הניח מראשותיו — ויישן.

התינוק שנשבה

אשמורות עניו אך רגע נסגרו, והנה קול שאון העירהו...
אפרים פקח את עיניו, והנה מחנה זאבים רצים אליו מתוך
היער, ועיניהם נוצצות כאש, פיותיהם פעורים וְשִׁנֵיהֶם החדות
מפיצות אימה... הנה הם באים עד העוגה... רוצים הם להתפריץ
לתוך העוגה פנימה, ואינם יכולים; נדחקים הם בכל כחם,
רוקדים ומשתגעים מרוב כעס, אבל לתוך העוגה אינם יכולים
לבוא... המחנה הלך לך, לו, — והנה חזיר יער רץ לנגדו!
הוא בא עד לפני העוגה ויעמוד, כי לא יכול לבוא אל תוכו...
חזיר היער עבר; והנה מתוך היער נשמעה מנגינה נפלאה מאד,
והמנגינה נשואה על כנפי הרוח המנשב בלאט בין העפאים.
ונפשו נמשכת אחרי המנגינה הנפלאים... זוכר הוא את הפריץ
ואת כנורו... הפריץ ידע לנגן בכנור עד להפליא וגם אותו למד
לנגן בכנור, וכמה אהב אז את כנורו הקטן!.. מתאוה הוא
לצאת מתוך העוגה, מתאוה — ומתאפק... לבו נמוג בקרבו
מרוב תענוגות ותאוה... ידיו רועדות, הקמע נשמט מידו ונפל
לארץ... והוא יוצא בעל כרחו מן העוגה, ועל כנפי רוח הוא
נשא הלאה, הלאה אחר קולות המנגנים... עובר הוא פלגים
ונהרים, שדות ויערים, ערים וכפרים, והמנגנים מנגנים לפניו...
הנה הם — אך כארבע אמות בינו וביניהם, ואינו יכול להשיגם...
והנה כפר מולדתו... הנה גם בית הפריץ... והוא עומד כבר
לפני הדלת... הדלת נפתחה, והנה... — — — ויד חזקה וגדולה
מושכת אותו לאחור בכח... מלחמה גדולה התעוררה... כח אחד
חזק מושכו אל הבית, אל הפריץ, וכח אחד חזק מושכו לאחור:
„אביך אני, אפרים, אני יוסף אביך, ואתה — בני, האם לא

התינוק שנשבה

תכירני? קראה אליו תמונה נוראה, כתמונה שראה אז בחלום — יהודי אתה, בני; אל תבוא אל הבית! פה תהיה לגוי, לאכזר, לשכור... אל תלך אחר המנגינה, אחר הכנור... השטן הוא המנגן לפניך בכנור, בני... אמסטרדמה לך, אל הישיבה! שם תלמד תורה, תורת אלהים, תורת אל הי!... ראה, בני, בשרי קרוע, גוי פצוע, הפריץ האכזר קרע את בשרי לגזרים... אם תהיה לפריץ תהיה גם אתה לאכזר... אמסטרדמה לך, בני! אל תשמע אל המנגינה, אל הכנור... הא לך הקמע שאבד לך זינור... שובה, בני, שובה?..."

ואך לקח את הקמע בידו, והנה עוד הפעם הוא נשא על כנפי הרוח הלאה, הלאה, הרחק, הרחק, כל מיסה ששים פרסא, כל מיסה ששים פרסא, עד שהגיע לאמסטרדם ונכנס אל הישיבה הגדולה.

וראש הישיבה קבל את אפרים בשמחה רבה, כי ראה כי היה יתיה הנער הקטן הזה לגדול בישראל.

ואפרים ישב והגה בתורה יומם ולילה, ויצא לו שם כאחד הגאונים הגדולים בישראל. ובקרב הימים מנתה אותו קהלת פרג לרב ולראש הישיבה, וינתרו אליו תלמידים רבים לשמוע תורתו וחכמתו הרבה, ויחי שמו לברכה בישראל עד היום הזה.

עפ"י מ. ז. פייאָרפּרג.

באורים: תעוג עוגה תעשה עגול. המפונק הענוג, אשר הוריו פנקוהו בכל טוב. פעורים פתוחים. עפאים ענפי העץ.

הצדיק מנמירוב.

א.

בְּכֹל יוֹם הַסְּלִיחוֹת, בִּבְקָר בִּבְקָר, נִעְלַם הַרְבֵּי מְנַמִּירוֹב.
בְּנֵי בֵיתוֹ מִשְׂכִּימִים לְסְלִיחוֹת, יוֹצְאִים וְעוֹזְבִים אֶת הַדָּלֶת
פְּתוּחָה אַחֲרֵיהֶם; בְּלִי סֶפֶק יוֹצֵא הוּא אַחֲרֵי כֵן בְּעֶצְמוֹ,
וּמַעוֹלָם לֹא רָאָה אוֹתוֹ אִישׁ, לֹא בַחוּץ וְלֹא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא
בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ.

אֵיךְ הַרְבֵּי?

וְאוֹמְרִים: בְּלִי סֶפֶק בְּמָרוֹם! הִיָּמוֹם — יָמִים נוֹרְאִים,
צָרָבֵי עִם יִשְׂרָאֵל מְרָבִים, הֵם צָרִיכִים לְפַרְנֶסָה, לְשָׁלוֹם,
לְבְרִיאוֹת, וְהוֹלֵךְ וְקָרֵב יוֹם הַדִּין, וְהַשָּׁטָן מְשׁוֹמֵט בְּכֹל הָאָרֶץ,
וּמִי יַעֲמֵד בְּיוֹם צָר אִם לֹא קְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מְנַמִּירוֹב?

מִבְּלִי סֶפֶק הוּא עוֹלָה לְמָרוֹם וּמְשַׁתְּחַח לְפָנָיו כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ
וּמִתְפַּלֵּל עַל עַם יִשְׂרָאֵל...

וְזוֹנָה בָּא לְנַמִּירוֹב לִיִּטְאִי, וַיִּמְלֵא פִּיו צְחוּק.

בְּיָדוֹעַ, גְּדוֹל כַּח הַלִּיטְאִים בַּתּוֹרָה, אָבָל נִפְשָׁם יִבְשָׁה בְּלִי
שׁוֹם לְחִלּוּחִית שֶׁל אֱמוּנַת צַדִּיקִים, וְהַלִּיטְאִי לֹא הֶאֱמִין בְּעֵלּוֹת
הַרְבֵּי לְמָרוֹם.

אָבָל אֵיפֹה הוּא הַרְבֵּי בְּשַׁעַת הַסְּלִיחוֹת?

הצדיק מנמירוב

ובאותו הזרנע החליט הליטאי בלבו לחקור שרש דבר.
ועוד באותו היום, בין מנחה למערב, התנגב הליטאי אל
חדר משכבו של הצדיק וישכב תחת משתו...

כשקראו לסליחות, שמע הליטאי והנה רבקה התנועה
בתדרים הסמוכים, בני הבית יורדים ממטותיהם, מעלים הם
גרות ונוטלים את ידיהם, ומתלבשים, והולכים, ופותחים את
הדלתות... ואחרי כן שב הכל למנוחתו, והאור שגנרע תחת
משתו של הצדיק מן התדרים הסמוכים, נדעף. והוא נשאר
לבהו עם הרבי בבית.

אחרי כן הודה ולא בוש, שבאותו הרגע נפלה עליו
אימה חשכה. כי לא דבר רק הוא, להתבודד עם הצדיק
בשעת הסליחות! אבל הליטאי עקשן הוא! רועד הוא בכל
גופו ושוכב!...

בינתים גם הצדיק ממשכבו.

וקם, ועשה מה שעשה, וננש אל ארון הבגדים, והוציא
משם חבילת בגדים שונים: מכנסי בד לבנים, רחבים וקצרים,
מגפיים גדולים ומשוחים בנפת. אדרת שער עבה ומצנפת
שער גבוהה, וחגורת עור מצפה מסמרי נחשת - בגדי אקר!
ובאותם הבגדים התלבש הצדיק, ומצלחת אדרתו יוצא
קצה חבל עב...

הצדיק מנמירוב

והליטאי אינו מאמין למראה עיניו, והוא חושב שנגרדם
בלילה ורואה חלום... אף לא חלמא תזא...
והרבי יוצא מחדרו, והליטאי קם בלאט והולך אחריו
באותו הצל ההולך לאחורי האדם.
והרבי עובר מתדר לתדר ובא לתדר הפשול, וכופף
ראשו לתחת מפת המבשלת, ומניח גרון לחטוב עצים, ותוקע
אותו לתוך אזורו, ויוצא את הבית.
והליטאי אחריו, אף כי כבר עלה על לבו דבר בליעל,
כי הרבי צדיק הוא ביום וגולן בלילה...

ב.

והולך הרבי בלאט ובצדי הרחובות ואימת הימים
הנוראים מרחפת בחוץ, וכפעם בפעם בוקעת ויוצאת מאיזה
בית אנחת חולה או פומון של סליחות. והרבי צולל בצגלי
הבתים ויוצא לאור הקבנה בין בית לבית, והליטאי אחריו...
ולבו דופק כהד לכל פסיעה ופסיעה של הצדיק.
והנה הרבי יצא את העיר.
וסמוך לעיר—יער. והצדיק נכנס לתוך היער, ופסע
בשלים או ארבעים פסיעות בתוך היער, ויגש אל אלון רך,

הצדיק מנמירוב

והוציא את הגרון מאזורו, והניפו, ויך בעץ — פעם פעמים
ושלש, עד כי נפל העץ...

והליטאי עומד מרחוק ורואה, איך שהצדיק חוטב את
העץ לבקעים ואת הבקעים לגורים, ושהוא מוציא מצלחת
אדמתו חבל ארץ, ועושה מהם חבילה, ותוחב את הגרון
באזורו, ומעמיס את החבילה על כתפיו ויצא את היער ושב
העירה.

כפוף הולך הרבי תחת משאו והליטאי אתריו. —

“האם לא יצא הגון מדעתו?”

והצדיק אוחז את דרכו בלאט, וקא לאיזה סימטא חשכה,
ונגש אל בית קטן רעוע, ויעמד מאחורי החלון וידפוק
בשמשותיו בלאט...

והליטאי שומע, שמתוך הבית קורא קול אשה חולנית:

— מי נשם?

ושהצדיק עונה בלשון הנכרים:

אני.

והאשה שואלת:

מי זה אני?

והצדיק עונה:

— וסיל.

הצדיק מנמירוב

— וסיל, איינז וסיל? ומה אמה רוצה וסיל?
והצדיק אומר לה והכל בלשון האברים, שיש לו חבילת
עצים למכירה, שימכור לה בזול.
ואינו מחכה למענה האשה, ועובר אל הדלת, ופותח
אותה, ונכנס לבית. והליטאי מתנגב אחריו.
לאור הלכנה רואה הוא דרך קטן ונמוך, שברי כלי-בית,
ובמטה — אשה חולנית מכסה בלויי-סחבות.
והחולנית שואלת באנחה:

— אכל במה אקנה, וסיל? אין כסף לאלמנה עניה!
והצדיק המתנבך עונה, שיתן לה בהקפה; ושכסף הכל
מבקש הוא שש אגורות!
אכל האשה אומרת, שאינה יכולה לקבל בהקפה, שאין
לה שום תקנה להשיג מעות ולשלם.
— מאין יבוא עורי? נאנחה האשה.

והצדיק, שהניח כבר את החבילה לארץ, מתקצה עליה:
— הוי, יהודיה פתיה! את אשה דלה וחולנית, ונמוך
ספורים, ואני בוטח בך, ונותן לך בהקפה שש אגורות! ולך
אל גדול ורחמן, שגיא כח וחי לעולמים; ואיך בוטחת בו,
שימציא לך שש אגורות?

הצדיק מנמירוב

— ומי יסיק לי בתנור? נאנקה האשה, מי יגדע מתי ישוב

בני מעבודתו בקליל.

והצדיק ענה, שהוא יסיק לה...

והוא אומר ועושה...

ובשעה שהכנים העצים לתוך התנור, זמר בלחש את

הפזמון הראשון מסליחות היום...

ובהבעירו את העצים, אמר את הפזמון השני...

ואת הפזמון השלישי אמר, באשר סתם את התנור...

והליטאי נהפך לקבו לאהוב את הצדיק ולהאמין בו,

ומאז היה נוסע אליו פעמים מדי שנה בשנה...

י. ל. פּרין.

באורים: משטתח משתרע, מתנפל. לחלוחית רעננות, רכות. שרש דבר סבת הדבר, לחקור את הענין היטב. הסמוכים הקרובים. נוטלים את ידיהם ווחצים את ידיהם. גרעין. כנה. להתבודד להיות לבדו. מגפים נעלים גבוהים עד חברים, שאכרי רוסיה נועלים. חלמא חלום. הוא ראה. פסיעה צעד. סימטא רחוב צר. בהקפה בתנאי שלם אחר כך. מעות כסף. שגיא חזק.

תכנית לכתיבה

(א) העלם הרכי בלילות הסליחות. האגדות על דבר העלמו.

(ב) הליטאי הכופר בצדיקים. החלמתו לחקור שרש דבר.

התגנבותו. המראה אשר ראה בחדר הצדיק. חשדיו.

(ג) מעשה הצדיק ביער. עזרתו לאלמנה עניה. הרשם

שעשה על הליטאי.

חג הבכורים

ראשית בכורי אדמתך תביא

בית ה' אלהיך (שמות כ"ג, י"ט).

יָפִים וְנָעִימִים הָיוּ חַיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל בְּיָמֵי מָנָסֶה, בְּעַת שְׁבִתוֹ
בְּאֶרְצוֹ הַפְּרוּכָה וְעוֹבֵד אֶת אֲדֹמְתוֹ הַפּוֹרִיָּה. הַיּוֹרֵה וְהַמְּלָקוֹשׁ,
גִּשְׁמֵי הַסֶּתֶם וְהָאֵבִיב, הִשְׁקוּ אֶת הָאֲדָמָה וְשִׁמְשׁוּיָו שְׁלַחַה אֶת
מִרְיָתָה הַחֲמוּת, וּבְהִנְיַע חֲדָשׁ סִינֵן הָיְתָה כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
כְּשֶׁדָּה אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה'. הַפְּרָתִים נָתַנוּ אֶת רִיחָם הַטּוֹב, הַשְּׂדוֹת
מְלֵאוּ בָר וְעֲצֵי הַגָּנִים שִׁחוּ תַחַת כְּבֹד הַפְּרוֹת. אֲזַי יֵצֵא כָּל
אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל שְׂדֵהוּ וְאֶל גֵּנוֹ, מִבֵּיט אֶל כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלִבּוֹ
טוֹב וְשִׂמְחָה, וּבְרֵאוֹתוֹ תִּאֲנֶה אֲשֶׁר בְּכָרָה רֵאשׁוֹנָה, אִזּוֹ רֵמוֹן אִזּוֹ
כָּל פְּרִי טוֹב לְמֵאֲכָל, אָמַר: מִיַּד ה' בָּא לִי כָּל הַטּוֹב הַזֶּה,
וְלָכֵן אֶתֵּן אֶת הַבְּכוֹרִים הָרֵאשׁוֹנִים לוֹ.

וַיָּמִים אַחֲרָיִם לִפְנֵי הַחַג שָׁם אֶת הַבְּכוֹרִים בְּמִנְיָא וַיֵּצֵא
אֶל הָעִיר הַגְּדוּלָּה הַקְּרוּכָה. מֵאוֹת וְאַלְפִים נֶאֱסָפוּ שָׁם מִכָּל
הַבְּפָרִים מִסְּבִיב, כָּלֵם עוֹלֵי רֶגֶל הַחֲפָצִים לְהִרְאוֹת אֶת פְּנֵי
ה' בְּבֵיתוֹ.

חג הבכורים

שָׁקַעַה הַשָּׁמֶשׁ, נָטוּ הַצְּלָלִים וְכָל הַקָּהָל שָׁכַב עַל הָעֵשֶׂב
הַרְעֵנָן לִישׁוֹן, וּבִבְקָר, בַּעֲלוֹת הַשֶּׁמֶר, נִשְׁמַע קוֹל הַשׁוֹמֵר
הַקּוֹרֵא בְּכֹחַ:

— קוֹמוּ וְנַעֲלֵה צִיּוֹן, אֵל בַּיִת ה' אֱלֹהֵינוּ!

קָם כָּל הַקָּהָל עַל רִגְלָיו, אִישׁ אִישׁ מִקְלוֹ בְּיָדוֹ וְסֹלוֹ עַל
כַּתְפוֹ, וְלִפְנֵיהֶם הוֹלֵךְ הַשׁוֹר, קָרְבַן הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ
בְּבַיִת הַמִּקְדָּשׁ, קָרְנָיו מִצָּפוֹת זָהָב וְעַל רֵאשׁוֹ עֲמֻרַת עֲנָפֵי
זֵיתִים, וְאִישׁ מִחֲלָל בְּחֵלֶל הוֹלֵךְ בְּרֵאשׁוֹ.

בָּאוּ עוֹלֵי הַרְגֵל אֵל יְרוּשָׁלַיִם. עַל יַד הַשַּׁעַר יֵשְׁבוּ הַמְלָךְ
וְשָׂרָיו, וְכָל אֲנָשֵׁי הָעִיר עוֹמְדִים וְקוֹרְאִים: — בְּאַכֶם לְשָׁלוֹם,
אֲחֵינוּ!

וּבְאֲשֶׁר הִגִּיעוּ אֵל הַר בַּיִת ה' פָּתְחוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר, וְכָל
אֶחָד נִבְנֵם אֵל הַעֲוָרָה, וְהִכְהִין לְקַח אֶת הַמִּנְחָה מִיָּדוֹ וְהִנִּיף אוֹתוֹ
וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. אִזּוֹ הִחֵל הָאִישׁ לְהַלֵּל אֶת ה' אֲשֶׁר
הוֹצִיאוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִבִּיאוֹ אֵל אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדָבָשׁ,
וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיִּצְא אֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, וְלִבּוֹ טוֹב וְשִׁמְחָה, כִּי נָתַן
לָהּ מִרְאשִׁית פְּרֵי אֲדָמָתוֹ.

בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם

א

הַרְחֵק, הַרְחֵק שָׁם בְּקִצָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הָרִים, הֵם
הָרֵי הַלְבָנוֹן. וּבְקִצָּה הַלְבָנוֹן יֵשׁ בְּקִעָה, וּבְבִקְעָה יֵשׁ כְּפָר.
בְּכָפָר הַהוּא יוֹשֵׁב אֶפְרַיִם וְאֶשְׁתוֹ; וְהָאֶפְרַיִם בֶּן תְּשָׁעִים שָׁנָה,
וְאֶשְׁתּוֹ בַת שְׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם.

אָהֵל יִשָּׁן עוֹמֵד שָׁם, וּבְאֵהֵל הַהוּא יוֹשֵׁב הָאֶפְרַיִם הַזֶּה
וְאֶשְׁתּוֹ; וְעַל יַד הָאֵהֵל אֲרֻנָּה יֵשׁ, וּבְאֲרֻנָּה הַהִיא עוֹמֵדֶת אֶתוֹן
צְחוּרָה. וְעַל יַד הָאֲרֻנָּה מַחְרְשָׁה יֵשׁ, מַחְרְשֵׁת בְּרוּל מִתְּנוּצָצֹת;
וּבמַחְרְשָׁה הַזֹּאת הַזֶּה חוֹרֵשׁ אֶת שְׂדֵהוּ.

בְּבִקְרַת בְּבִקְרַת קָם הַזֶּה וַיּוֹצֵא לַעֲבוּדָתוֹ; לֹקֵחַ אֶת אֶתוֹנוֹ
הַצְּחוּרָה וְאֶת מַחְרְשֵׁתוֹ הַמִּתְנוּצָצֹת, וַיּוֹצֵא אֶל הַשְּׂדֵה. וְחוֹרֵשׁ
הַזֶּה מִן הַבִּקְרַת עַד הָעֶרֶב, חוֹרֵשׁ וְזוֹרֵעַ; וּמִסְבִּיב—הֵם! אֵין כָּל
בְּלִיתֵי אִם הַשְּׂדֵה וְהַשְּׁמֶשׁ. וְצוֹעֵד הַזֶּה אַחֲרֵי מַחְרְשֵׁתוֹ, צוֹעֵד
וְחוֹשֵׁב.

וְחוֹשֵׁב הַזֶּה עַל הַשְּׂדֵה שֶׁעָבְרָה, עַת עָלָה יְרוּשָׁלַיִם;

בשערי ירושלים

ובנידו סל הבפורים, מנחה לה' הפהנים והשורים, גדולי
ירושלים, יצאו לקראתו ולקראת כל העם; המלך בכבודו,
מלך ישראל, השתחוה לו, לאפר הזקן... וחורש האפר,
חורש וחושב: "הנה זקנתי, בן תשעים אנכי היום; ואני
מה אחפוץ לשוב ולראות את ירושלים הקדושה, בטרם
אמות"!!

ב

ערב חג השבועות. ירושלים עיר הקדש שמחה, ויושביה
צוהלים. אנשים לאלפים רצים ברחובות ובשוקים, אלה
בהגל ואלה בסוסים; וילדים וילדות נדחקים ביניהם...
ועל יד שערי העיר, שמה פסאות למלך ולגדולי
ירושלים; המלך והשורים מקבלים פני האורחים, והאורחים—
מה רבים הם! מכל ארץ ישראל הם באים, נמשכים ובאים
ברנה. סלי הבפורים על כתפם, והסלים מקשטים בגורי
פרחים; והפרחים נוהנים ריח נוחם.

כל האורחים כבר באו העירה, וגדולי ירושלים הנה זה

בשערי ירושלים

קמו לְלֶכֶת; אֵךְ מִי הוּא הַהוֹלֵךְ וּבֵא שָׁם מֵרְחוֹק? זָקֵן בֶּן
תְּשׁוּעִים הוּא הַהוֹלֵךְ וְקָרֵב; וְאַחֲרָיו נִמְשָׁכֶת אֶתוֹנוּ הַצְּחוּרָה,
נוֹשֵׂאת מִכָּל טוֹב, מֵרֵאשִׁית פְּרֵי שָׂדֶהוּ... .

רְאוּהוּ גְדוּלֵי יְרוּשָׁלַיִם, וַיִּמְהָרוּ לְקַרְאתוֹ; וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ
אֲרָצָה.

"שָׁלוֹם לָךְ זָקֵן!" קָרָא הַמֶּלֶךְ, "שָׁלוֹם לְאִשְׁתְּךָ, לְאֶחָיִךְ
וְלִבְהֶמְתְּךָ!" וְהַזָּקֵן הִשְׁתַּחֲוָה אֲרָצָה, וְאַחַר נָשָׂא אֶת עֵינָיו
יְרוּשָׁלַיִמָּה וַיֹּאמֶר: "שָׁלוֹם לָךְ, אֲמִי יְרוּשָׁלַיִם! שָׁלוֹם לָךְ, אֲבִי
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל! שָׁלוֹם לָכֶם, אֲחֵי הַכְּהֻנִּים וְהַשָּׂרִים! רַב לִי,
אֲמוּתָהּ הַפַּעַם, אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוּשָׁה"...

וְאֵךְ כִּלְהַ לְדַבֵּר – שָׁכַב לָנוֹת, כִּי עֲזָבָהּ בָּחוּ; וַיִּגְוַע
הָאֶבֶר הַזָּקֵן, וַיִּאָּסֶף אֶל עַמּוּי בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם.

עפ"י נ. לוי.

באורים: אתון חמורה. צחורה לבנה. מחרשה plough. מנחה
מתנה.

נָשִׁים קָיִץ

נְשֻׁבָה רוּחַ, כָּאוּ עֵבִים.
הַכֹּל כְּפֶסֶה בְּעֵלְמָה!
צִיץ אֶל רְעוּ לְחַשׁ דּוּמָם:
הַכּוֹן, נְשִׁים יִרְדּוּ עִתָּה!
נַחַל הַזֵּעִם; וּכְמוֹ עֵדָה,
כְּבָשִׁים חֲרָדִים וְנִבְהָלִים,
שׁוֹרְה־שׁוֹרָה עַל חֲבֵרְתָהּ,
דִּם הַתְּרַחֲקוּ הַשְּׁבָלִים.
פְּתֹאם רְנִיחַ קִצַּת הָרוּחַ,
בְּמִרְחָקִים נִשְׁמַע רַעַם,
צִיץ אֶל רְעוּ פָּרֵשׁ כַּפְּיוֹ:
נָא סִתְּרֵנִי עַד חֲלֹף זָעַם;
אֵד כְּבָר עוֹלָה שְׂאוֹן הַנְּשִׁים,
טַפּוֹת דּוֹפְקוֹת עַל הָעֵלִים,
וּבְעִבּוּעִים קָלִים רוֹקְדִים
רַקוּד עֲלֵיו עַל הַנְּחָלִים.

י. פִּיכְמוֹ.

באורים: עלטה חשך. ציץ פרח. דומם ברממה, בלחש. הכון היה נכון. זעם אסון. הזעם צבעו נעשח כהה, שחור. בעבועים כשמכים במים, יעלו כעין כדורים קטנים ולהם קוראים בעבועים. עליו שמח.

אָדִיל בֵּת ר' מֹשֶׁה

אָדִיל נוֹדָעָה בְּעִיר לְכוּב לְתַהֲלָה, כִּי הִיא הָיְתָה עֲשִׂירָה,
טוֹבַת-לֵב וְרַבַּת חֶסֶד מֵאִין כְּמוֹתָ. אִם הָיְתָה לְכָל יְתוֹם גָּעוּב,
כָּל אִמְלָל וְקִשְׁה־יוֹם מֵצֵא בְּבֵיתָהּ מִחֶסֶד וְנַחוּמִים, וּבְדַבְרֶיהָ
הַטּוֹבִים חוֹקָה יְדֵי כָּל אִישׁ נִדְפָא וְסוֹבֵל.

גַּם מְרַגְרְתָהּ הַזְּקֵנָה, הַמְשַׁרְתָּת בְּבֵית אָדִיל שְׁנַיִם רַבּוֹת,
אֶהְבָּה אֶת גְּבֻרָתָהּ וְתַכְבֵּד אוֹתָהּ בְּכָל לְבָהּ. וְאַף כִּי הָיְתָה
מְרַגְרְתָהּ בֵּת גְּאֻמְנָה לְהַדִּת הַקְּפוּלִית, אֶהְבָּה בְּכָל זֹאת אֶת
אָדִיל הַיְהוּדִיָּה, כִּי אִשָּׁה טוֹבָה כְּמוֹתָ לֹא מֵצֵאָהּ.

הַכְּהֵן הַקְּפוּלִי אֲשֶׁר בְּעִיר דְּבָר תְּמִיד עַל לֵב מְרַגְרְתָהּ,
כִּי לְחַטָּא גְדוֹל תַּחֲשֵׁב לָהּ אֶהְבָּתָהּ אֶת "הַיְהוּדִיָּה הָאֲרוּרָה",
וּבְגִלְל הַעֲזוֹן הַזֶּה תִּרְדּוּ לְגִיהֲנֹם, וְנִשְׁמָתָהּ תֵּאָבֵד לְנֶצַח. וְכֵן
אִם תִּשְׁיֹג יָדָהּ לְהַבְיֹא רְעָה עַל הַיְהוּדִים, אִזּוּ תִּכְפַּר חַטָּאתָהּ,
וְתִהְיֶה גְּאֻלָּה לְנִשְׁמָתָהּ.

כֵּן דְּבַר אֵלֶיהָ הַכְּהֵן בְּמִשְׁדֵּי זְמַן רַב, וּמְרַגְרְתָהּ הָיְתָה
אִשָּׁה פְּשׁוּטָה וְלֹא יָבִילָה לְהַבְחִין בֵּין אֵמֶת לְשֶׁקֶר, וּמֵאַמֵּן בְּכָל
דְּבָרֵי הַכְּהֵן. לְבָהּ הָיְתָה עֲלֵיהָ בְּנֵי עַל נִשְׁמָתָהּ הַ"חַטָּאת", אֲשֶׁר
לֹא תִדַּע מְנוּסָה אַחֲרֵי מוֹתָהּ, וּבְכָל זֹאת לֹא תִדְלָה מֵאַהֲבָה אֶת

אדיל בת ר' משה

גברתה היהודיה, אבל ספקן לא הרפה ממנה. יום יום הרפה לפתותה, עד כי נתפתתה סוף סוף לקרות שוחה לרגלי אדיל השוכה ותישרה ולרגלי כל היהודים היושבים בעיר לבוב.

באחד הימים הביא ספקן למרגרתה ילד מת, אשר הוציא מקברי בני העם, ויגזר את צנארו במאכלת, ומרגרתה שמה את הילד, בעצת ספקן, תחת מטת גברתה, ותכסהו בשמיכה.

בחצות לילה התפרצו פתאם אל הבית פקידים ואנשי צבא, בהגים ונזירים, ויחפשו וימצאו תחת מטת אדיל גוית ילד מת, אשר צנארו חתוף.

ומרגרתה העידה, כי יהודים רבים נאספו בבית אדיל: רבנים ושוחטים וכל נכבדי העדה, וישחטו את הילד ויוציאו את דמו לצורך חג הפסח.

והשמועה עברה בעיר, כי היהודים שוחטים את ילדי הנוצרים, ותבער בהם חמת הקמזן ויאמר להשמידם, והרבנים והשוחטים וכל נכבדי העדה הובאו במאסר.

אדיל הובאה לפני השופטים לחקר ולדרש מפיה, איך נעשתה התועבה, ומרגרתה עמדה להעיד רשעתה בפניה.

או פנתה אדיל אל השופטים במנוחת לב ותאמר: אכן

אדיל בת ר' משה

מֵצֵא אֱלֹהִים אֶת עֲוֹנֵי; אֲנֹכִי שְׁחַמְתִּי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה, אֲנֹכִי
לְבַדִּי, וְאִישׁ לֹא הָיָה עִמִּי.

וְהַשׁוֹפְטִים הַתְּנַעֲצוּ, וְחָרְצוּ מִשְׁפָּטָם לְהַמִּית אֶת אֲדִיל,
וְאֶת שְׂאֵר הַיְהוּדִים צִוּוּ לְהוֹצִיא חֲפָשִׁי.

בַּעַת הַהִיא הִתְחַרְטָה מְרַגְרַתָּה עַל כָּל אֲשֶׁר עָשִׂתָּה,
וַתִּתְנַפֵּל לִפְנֵי הַשׁוֹפְטִים וַתּוֹדֶה עַל אֲשַׁמְתָּה, כִּי אֲדִיל נִקְיָה
מֵעוֹן, וְכִי רַק הִכְהִין פִּתְּהָ אוֹתָהּ לְשׁוֹם יֶלֶד מֵת, אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ
מִקְבְּרֵי, פִּתַח מִטַּת גְּבֻרָתָהּ.

אָפֶס הַשׁוֹפְטִים אָמְרוּ, כִּי גַם אִם הִכְחִישָׁה מְרַגְרַתָּה אֶת
עֲדוּתָהּ, אֵינן לְהָשִׁיב אֶת גְּבוּרַת הַמִּשְׁפָּט. וְרַק תִּחְבֹּלָה אַחַת
יֵשׁ לְאֲדִיל, אִם חֵיָא חֲפָצָה בְּחַיִּים, — לְהַמִּיר אֶת דָּתָהּ, וְאִזּוּ יִתְּנוּ
לָהּ שֵׁם אַחֵר, אֲשֶׁר עָלָיו לֹא יִחֹל גְּוֹרְדִינָם.

אָךְ אֲדִיל לֹא אָבְתָה לְשִׁמְעַ לְעֲצָתָם. "עֲבֹרְיָה נוֹלְדָתִי
וְעֲבֹרְיָה אָמוֹת!" — קָרָאָה בְּאִמְךָ רוּחַ.

הַשׁוֹפְטִים וְהַכֹּהֲנִים הִרְבּוּ לְדַבֵּר עַל לְבָבָהּ, כִּי תִמִּיר אֶת
דָּתָהּ, אָךְ הִיא כָּסֵלַע אֵינָן עֲמֻדָה עַל רַעְתָּהּ, וּבְשִׁמְחָה רַבָּה
הִלְכָה אֶל בְּמַת הַמִּטְבָּח לְהַקְרִיב אֶת נַפְשָׁהּ בְּעַד אֱלֹהֶיהָ
וַתּוֹרַת עֲמָהּ, וַתָּמַת מוֹת גְּבוּרִים־קְדוּשִׁים. הִיא נִקְבְּרָה בְּעִיר
לְכוֹב וְעַל מִצְבֵּתָהּ חֲרוּתִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

אדיל בת ר' משה

„פֹּה נִקְבְּרָה הָאִשָּׁה אָדִיל, בֵּת הַפְּרָנִים ר' מֹשֶׁה, שְׁקֵדָשָׁה
אֶת הַשֵּׁם וּמִסְרָה אֶת נַפְשָׁהּ בְּעֵדוֹ וּבְעֵד יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. מֵתָה
בְּעָרֵב שֶׁבֶת קֹדֶשׁ כ"ו אֱלוֹל שְׁנַת ה' ת"ז.

א. ז. רבינוביץ.

באורים: להבחין להבדיל. דוי כואב. שוחה בור. לכרות שוחה
להביא אסון. תועבה מעשה רע. איתן חזק. פרנס אחד
מראשי הקהל.

מְלַמְדֵי

(מזכרונות ימי-הילדות)

בְּהַעֲבִירִי לְפָנֶי מַחֲזוֹת יְמֵי-עֲלוּמִי כְּמוֹ חַי
תַּעֲמַד לְפָנֶי הַמּוֹנֵת רַבִּי אֵלֶיּהוּ מְלַמְדֵי: פָּנָיו הַדְּלִים
וְהַרְזִים, לְחַיָּו הַצְּנוּמוֹת, פְּאוֹתָיו הָאֲרָבוֹת וּזְקָנוֹ
הַמְּגֻדָּל – וְלִי מַה-יִּקְרָה הַתְּמוּנָה הַזֹּאת! מְבַעַד
לְהַמְעֵטָה הַבְּהָה הַמְּעַלְפָה אוֹתָהּ נִשְׁקָף לֵב מְלֵא
חֵם, אֶהְבֶּה, רְגֵשׁ, חַיִּים וְטַהַר.

שָׁנֵי עוֹלָמוֹת לְרַבִּי אֵלֶיּהוּ – הַבֵּית וְהַ"חֶדֶר".
בְּרֵאשׁוֹן – עָנִי וְלַחֵץ וְכָל נִגְעֵי בְּגֵי-אָדָם, וּבִשְׁנֵי-אֹר, תּוֹרָה, אֶהְבֶּה, עֲנֵג...

מלמדי

וְהָהָעֵנִי, אֲשֶׁר תַּעֲנוּגוֹת הַחַיִּים וְרוּ לֹה, כַּמָּה
 אֹר וְחֵם יִפְיֵץ בְּלִבּוֹת תַּלְמִידֵי הַרְבִּים, הָעוֹמְרִים
 אוֹתוֹ מִסְבִּיב; סוּרוּ-נָא אֵלָיו הַתְּדָרָה בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁי,
 בְּשִׁבְתוֹ בְּמִסְבֵּת תַּלְמִידָיו, הַשּׁוֹנִים אֶת מִשְׁנֵתָם,
 שְׁלֹמֹה בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁבוּעַ. הִנֵּה שָׁם בְּקִצָּה הַשְּׁלֶחֶן
 יוֹשֵׁב יְלֵד קָטָן; פָּנָיו כְּרוֹב, לְבָנִים וְרַבִּים
 וְטָהוּרִים בְּעֵצָם הַשָּׁמַיִם, עֵינָיו יוֹנִים, קִנְצוֹת פְּאוֹתָיו
 תִּלְתְּלִים, מִצָּחוֹ צַח בְּשִׁלְג; הִנֵּהוּ יוֹשֵׁב שְׁקוּעַ
 בְּנִמְרָא הַגְּדוּלָּה, הַמוֹנַחַת פְּרוּשָׁה לְפָנָיו, וּמְזוּמָר
 בְּקוּלוֹ הַדִּק וְהַנְּעִים אֶת פְּלִפּוּלֵי הַתְּלָמוֹד. וּמְנַגֵּד
 לַתְּלָמִיד יוֹשֵׁב הַרְבִּי וּמְבִיט אֶל עֵבֶר פָּנָיו, שׁוֹמֵעַ
 וּמְקַשֵּׁב בְּשִׁלְנוֹת-הַשִּׁקָּט לְכָל הַגָּה הַיּוֹצֵא מִפִּיו. עַל
 פָּנָיו תּוֹפֵעַ נִהְרָה וְשִׁבִיבֵי גִיל מַעֲיָנוֹ וְתַמְלָטוֹ;
 בְּמִבְטוֹ נִשְׁקָף אוֹצֵר מְלֵא נֵעַם וְאַהֲבָה, חֵם וְרִנָּשׁ.
 בְּמִבְט פְּנֵה תְּבִיט אִם מְאֹשֶׁרֶת אֶל בְּנֵה, בְּאַחֲזוֹ
 בַּפֶּעַם הָרֵאשׁוֹנָה בְּעָרִיסָתוֹ וּמְחֻזֵּיק מַעֲמָה, לְבַל יִפּוֹל.
 אִךְ הִנֵּה הַ"שְּׁעוֹר" נִגְמָר, וּפְנֵי הַיְלֵד פָּנֵי-לְהַבִּים
 מִשְׁמָחָה וּמְהִתְרַנְּשׁוֹת, הַרְבִּי צָבֵט בְּחֻבָּה בְּלָחֵי

הַיָּלֵד וּשְׁנֵיהֶם שְׂמֵחִים. יִשְׂמַח הַיָּלֵד, כִּי עַל פְּנֵי כָּל
 חֲבֵרָיו יִכְבֵּד; יִשְׂמַח גַּם הַרְבִּי בְּרֵאוֹתָיו אֶת פְּרֵי
 עֲמָלוֹ, שָׂכַח יִשְׁכַּח הַמֶּסֶכֶן הַזֶּה בְּהִנֵּעַ אֶת עֵינָיו וְאֶת
 רִישׁוֹ, וּמֵאֲשֶׁר הוּא בְּתִלְמִידוֹ הַרְבֵּי, אֲשֶׁר יִחְנֶה לוֹ
 גְּדוֹלוֹת, כִּי הִיהָ יִהְיֶה לְ"רַב" בְּיִשְׂרָאֵל.

ז. עֲפֹשְׁטִיין.

יְרוּשָׁלַיִם

יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּנוּיָה עַל אֲרֻבְעָה הָרִים: הַר
 הַמִּזְרֵיָה בְּמוֹרְתָהּ, הַר צִיּוֹן בְּמַעְרְבָהּ, אֶקְרָא בְּצַפּוֹנִית מַעְרְבִית,
 בְּצַעֲיִתָא בְּצַפּוֹנִית מְזֻרְחִית, וּשְׁנֵי עֲמָקִים יִפְרִידוּ בֵּין הָהָרִים
 הָאֵלֶּה. וּמְחוּץ לָהּ עֲמָקִים מְשֻׁלְשֵׁת רֹחוֹתֶיהָ, וּמֵאֲחֵרֵיהֶם
 מֵתְנַשְּׂאִים הָרִים גְּדוֹלִים, כְּהַר הַנִּיזִתִים וְעוֹד. רְחֹבוֹת הָעִיר
 וְחוֹצוֹתֶיהָ צָרִים מְאֹד. וְלִכְּן לֹא לְעֵתִים רְחוֹקוֹת יִכְרְחוּ
 הַהוֹלְכִים לְעֲמֹד עַל עֲמָדָם וּלְחַבּוֹת עַד אֲשֶׁר יַעֲבְרוּ גְּמָלִים
 וְחִמּוּרִים טְעוּנִים, אוֹ לְהַחֲבֹא תוֹךְ אַחַת הַחֲנוּיּוֹת אוֹ הַחֲצֵרוֹת,
 אוֹ לְהַטּוֹת רֵאשִׁים מִתַּחַת לְמִשְׁאֵ הַגְּמָל. אֲחֵרִים מֵהַחוּצוֹת
 מְקוּרִים לְמַעְלָה בְּתַקְרַת אֶבֶן לְהִגֵּן עַל יוֹשְׁבֵי הַחֲנוּיּוֹת מִשְׁמֵשׁ

ירושלים

וְגַשְׁם, וְרַק דְּרִדְךָ אֲרָבוֹת קַטְנוֹת יַחְדָּר בָּהֶם אֹר בָּהֶה. וְשׁ
שְׁהַתְקַרְה נְמוֹכָה כָּל בָּה, עַד כִּי גָמַל לֹא יוּכַל לַעֲבֹר תַּחְתֶּיהָ.
הָעִיר מְקַבֶּת חוֹמָה, וְלָהּ אֲרָבָעִים וּשְׁלֹשָׁה מִגְדָּלִים. בַּחוּמָה
יֵשׁ שְׁבַעַת שְׁעָרִים; מֵהֶם הַפְּתוּחִים תָּמִיד, וּמֵהֶם אֲשֶׁר בְּלִילָה
יִסְגְּרוּ, וְלֹא יִפְתְּחוּ רַק עַל פִּי בַקְשַׁת הַנִּכְנָסִים וְהַיוֹצְאִים.

אֲבָן בְּיָמִים הָאֲחֵרוֹנִים, כַּאֲשֶׁר רַבּוּ הָעוֹלָיִם מִכָּל אוֹמָה
וְלִשׁוֹן לְהֵאָחוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְלֹא יָכֹלוּ לְשַׁבֵּת עוֹד בְּעִיר מֵאָפֶס
מְקוֹם, בָּנוּ לָהֶם פְּרָוְרִים וּשְׂכוֹנוֹת מַחוּץ לַחוֹמָה, וְהֵם נִקְרָאִים
בְּשֵׁם "הָעִיר הַחֲדָשָׁה". שֵׁם הָרְחוֹבוֹת רַחְבִּים, וּמִרְפָּבוֹת
תַּעֲבֹרְנָה בָּהֶם רִצּוֹא וְשׁוֹב. הַבָּתִּים בְּעִיר הַחֲדָשָׁה בְּנוּיִם בְּטַעַם
יָפָה, וְעַל יַד רַבִּים מֵהֶם נִמְצְאִים גְּנִיּוֹם וּפְרָדֵסִים יָפִים.

בְּבִגְנֵן חֶלֶק הָעִיר הַזֶּה עָמְלוּ הַרְבֵּה אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
כִּי הֵם הָיוּ הָרֵאשׁוֹנִים, אֲשֶׁר הִחֲלוּ לְהִתְיַשֵּׁב בְּמְקוֹם הַזֶּה,
וּבְמִשְׁךְ עֶשְׂרִים שָׁנָה הָאֲחֵרוֹנוֹת בָּנוּ לָהֶם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׂכוֹנוֹת.
הָרֵאשׁוֹנִים שְׁעָרְבוּ אֶת לֶבָם לְהִתְיַשֵּׁב מַחוּץ לַחוֹמָה, הָיוּ
שְׁבַעַת מֵאַחֵינוּ הַמַּעֲרָבִיִּים, וְנִקְרָאוּ לְשִׁכּוֹנֵתָם "נַחֲלַת שְׁבַעַת".
בְּיָמִים הָהֵם הָיְתָה סִבְנָה צְפוּנָה לְמִתְיַשְׁבִּים שָׁם, כִּי רַבּוּ אִז
הַשׁוֹדְדִים וְהַרוֹצְחִים בְּאֶרֶץ; אִךְ מְעַט מְעַט אָחֳזוּ גַם אַחֲרֵים
בְּדַרְכָּם, וְהִישׁוּב גָּדַל שָׁם מִשְׁנָה לְשָׁנָה. בַּחֶלֶק הָעִיר הַזֶּה

ירושלים

יושבים עִתָּה גַם כָּל צִירֵי הַמְּשָׁלוֹת וְרַב בְּנֵי אֵירָפָה וְגַם
הַיּוֹשְׁבִים בְּפָנִים הָעִיר שׁוֹכְרִים לָהֶם בַּיָּמֵי הַפְּנוּץ שֵׁם כְּתִים
לְמַעֲוֹן.

א. ז. רבינוביץ.

רבי יהודה הלוי

בַּיָּמֵי מְמִשְׁלַת הָעֲרַבִּיָּים עַל סִפְרָד בָּאוּ יָמִים מֵזִכִּים
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי לֵב הָעֲרַבִּיָּים הָיָה מֵזִב עַל הַיְּהוּדִים, וְרַבִּים
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ לְגִדְלָה וַיְהִיו לְשָׂרִים בְּחִצְרוֹת מַלְכֵי סִפְרָד
הָעֲרַבִּיָּים. בַּיָּמִים הַמְּזִכִּים הָהֵם שָׁבָה שְׁפָתֵנוּ לְתַחֲיָה בְּאַרְצָה
סִפְרָד וַיִּרְבוּ שֵׁם הַסּוֹפְרִים וְהַמְּשׁוֹרְרִים בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אִזּוֹ
נִשְׁמָעוּ שִׁירֵי צִיּוֹן עַל אֲדַמַּת סִפְרָד, אֲשֶׁר לֹא נִכְתְּבוּ כְּמִתָּהֶם
מֵיָמֵי הַנְּבִיאִים. בֵּין הַמְּשׁוֹרְרִים הַרְבִּים אֲשֶׁר קָמוּ אִזּוֹ הָכֵי
נִכְבָּד הוּא הַמְּשׁוֹרֵר הַגָּדוֹל רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי.

רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי נוֹלַד בְּטוּלִינָה אֲשֶׁר בְּאַרְצָה סִפְרָד.
בְּיָמָיו נִלְדוּתוֹ הַלֵּוִי לְיוֹסֵפָה לְלָמֵד תּוֹרָה מִפִּי הַחֲכָם הַגָּדוֹל
רַבִּי יִצְחָק אֶלְפָסִי, רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה בְּעִיר הַהִיא, וְשֵׁם שָׁם אֶת
לְבוּגָם לְחֻקַּת הַרְפוּאָה וּלְשׁוֹנוֹת עֲרַב וּסִפְרָד. בְּעוֹדָנוּ נַעַר

רבי יהודה הלוי

נחה עליו רוח השירה וכל מביני דבר התפלאו על נעם שיריו
ניתנו כבוד לשמו ונהללוהו. אחרי שנים אחדות שב אל עיר
מולדתו ויהי שם לרופא, ובעת קצרה יצא שמו לתהלה, וכל
גדולי העיר שאלו לעצתו בחלום. אך נפש הלוי לא שאפה
להון ולכן עזב את עירו, אשר חכמיה היו מעטים מאד, וילך
לשבת בעיר קורדובה, שהיתה מלאה בעת ההיא חכמים
וסופרים. בעיר הזאת כתב את ספרו המהלל "הפזורים" על
תורת היהודים, אמונתם, מדותיהם ושפתם. בספר הנפלא
הזה הראה הלוי מה רמה ונעלה היא תורת היהודים ומה
נכונים משפטיה וחקייה.

המשורר הגדול הזה העלה על לבו את זכר הארץ
הטובה, אשר בה ישבו בני עמו בימי קדם, והיה אומר תמיד
כי בני ישראל צריכים להתאמץ לשוב אל ארצם ואף שם
ידעו מנוחה מכל צרותיהם בארצות הגולה. בקרב הימים
התעוררה תשוקה חזקה בלב המשורר לראות את ארץ
ישראל. הרעיון הזה מלא את כל לבו ובו הגה כל הימים.

בהיותו כבן ששים שנה, נמר אמר לעזוב את עירו ואת
מולדתו ואת בתו היחידה ואת בנה, אשר אהב כנפשו,
ולעלות אל הארץ, אשר אליה נשא את נפשו זה ימים רבים.

רבי יהודה הלוי

ובימים ההם היתה הדרך מספרד לארץ ישראל מספנה
מאד, כי צריך הנה לעבור את הים התיכון לארבו, ואניות
התקן, שהיו אז, שהיו ימים רבים בדרך ורבות ירדו תהומות,
בקום רוח סערה בים, גם שודדי ים היו מתנפלים לפעמים
על הנוסעים, ולכן דברו כל ידיו המשורר ובני ביתו על
לבו כי ישוב מחפצו זה; אך הוא לא שמע בקולם ויעזב את
כל אשר לו וישב באננה ללכת ארצה ישראל. בדרך סבל
המשורר תלאות רבות מאד ולא פעם ראה את המנת בעיניו,
כאשר התנשאה סופת ים והאננה חשכה להשבר; אך וכרון
הארץ הקדושה חוק את רוחו, ובעת שכל יושבי האננה בכו
ויילילו ישב הוא במנוחה ויכתב את שיריו המלאים אהבה
אין קץ לציון. לסוף באה האננה בשלום מצרימה, ורבי יהודה
הלוי סר שם לנוח מעמל הדרך הרב, שם קדמו פניו גדולי
היהודים בכבוד גדול, ורבים מהם בקשו ממנו כי ישאר
אתם; אך הוא לא הטח און לדבריהם ויגר שנית באננה
לעלות אל הארץ הקדושה.

ואבותינו מספרים, כי בבוא המשורר ירושלימה וראה
את העיר, והנה היא עזובה ושוממה, נשבר לבו בקרבו ויקרב
עד הכתל המערבי ויקרע שם את בגדיו ויקונן את קינתו על
ציון ויקרא:

רבי יהודה הלוי

אָבְחַר לְנַפְשִׁי לְהִשְׁתַּפֵּךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים שְׂפוּכָה עַל בְּחִירְךָ...
אָפֵל לְאִפִּי עָלֶי אֶרְצֶךָ וְאֶרְצָה
אֶבְנֶיךָ מְאֹד וְאֶחַוְנֶנּוּ אֶת עֲפָרְךָ...
וְנַעַם לְנַפְשִׁי הֵלֶךְ עָרוֹם וְנִחַף עָלֶי
חֲרָבוֹת שְׂמֵמָה אֲשֶׁר הָיוּ דְבִירְךָ...

וּבְמָקוֹם כִּלְהַה מְשֻׁוֹרֵר לְשִׁפְךָ אֶת כָּל לְבוֹ עֶבֶר בְּמָקוֹם
הַהוּא פָּרַשׁ עֲרָבֵי רוֹכֵב עַל סוּסוֹ, וּבְקִרְאוֹתוֹ אֶת הַלְוִי מִשְׁתַּמֵּחַ
עַל יַד הַבֵּתָל הַמְעַרְבִי, תִּקַּע אֶת חֲנִיתוֹ בַּלְבָּבוֹ, וַיִּמָּת
הַמְשֻׁוֹרֵר, וְהַמְלָחָה הָאֶחְרוֹנָה שֶׁלּוֹ הִיְתָה "צִיּוֹן".

י. גְּרוֹזְבֶּסְקִי.

באורים: שאף חפץ, משתדל להשיג. לא שאף להזון לא רדף אחר
הכסף. תשוקה חשק. רעיון מחשבה. תלאות צרות,
יסורים מיגעים. סופה סערה. דביר היכל, בית המקדש.

שאלות: איפה נולד רבי יהודה הלוי? מה היה אז מצב היהודים
בספרד? מי היו המושלים על ספרד? מה היה מצב
השפה העברית? מה הוא גדלו של רבי יהודה הלוי?
אל מה נשא את נפשו כל הימים? מתי הוציא את
מחשבתו אל הפעל? מה מספרים על דבר מותו?

לְכַבּוֹד אֲדַמְתִּי הַקֶּדֶשׁ

נָכִי בְּסוּף מַעְרָב –	לִבִּי בְּמִזְרַח וְאֶ–
אֲכַל וְאֵיךְ יַעֲרָב?	אֵיךְ אֶמְעָמָה אֶת אֲשֶׁר
רִי וְאַסְרֵי, בְּעוֹד	אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָ–
וְאֲנִי בְּכַבֵּל עָרָב?	צִיּוֹן בְּחֶבֶל אֲדוֹם
אֶרְץ סְפָרָד, בְּמוֹ	יִקַּל בְּעֵינַי כָּל טוֹב
עֲפָרוֹת דְּבִיר נְחָרָב!..	יִקַּר בְּעֵינַי רְאוֹת
יְהוּדָה תְּלֹוִי.	

תִּקּוּן הַצּוֹת

אֲנָדָה

בימי הַמְּקַבֵּל הרב שלום שְׁרַעְפִּי היו הגוים מציקים הרבה לתושבי ירושלים. ורשעת בני מערב אפריקה היושבים מסביב לכותל המערבי גברה לאין שעור. הם היו מעפרים בעפר וזורקים אבנים על כל יהודי שעבר שם, וצער היהודים היה גדול מנשא, על אשר לא יתנו להם לבוא לפני שריד תפארתם מימי קדם ולשפך שם שיחם ומרי נפשם.

תקון חצות

והמקבל הרב שלום היה יוצא מפתח ביתו עם חצות לילה ללכת בְּהַתְּבָא אל הכותל. וכשהיה מגיע לשם היה כובש פניו בין האבנים הגדולות והשוממות, ודמעות טהורות נגרות מעיניו על הרבן הבית, שרפת הצדיקים וגלות השכינה. והיה אומר תקון חצות.

בכה היה עושה ימים רבים ואיש לא ידע.

פעם, בהיות הרב שלום עומד לפני הכותל, התחיל בוכה על אריכות הַשְּׁעָבוֹד ושוממות הארץ ומלבו התפרצו אנקות מרות כאנקות רוב שכול, ויללה נוראה החרידה אז את הַחֶלֶל מסביב.

למחרת נודע דבר בואו של הרב שלום אל הכותל לכל השכנים הרעים וזממו רק רע עליו. וחמתו של "המוֹפְתִי" בערה בו עד להשחית, על אשר הפריעהו הרב משנתו המתוקה, כי ביתו היה בתוך הכותל. והמוֹפְתִי, ראש הדת של הישמעאלים, היה בימים ההם השליט והתקיף על כל ירושלים והכל רעדו וחלו מפניו.

בלילה השני שלח המופתי את עבדיו השחורים ונוספו עליהם אחדים מהשכנים לְאַרְבֵּי לרב שלום בדרך ולהכותו נפש. ישבו כלם לשני עברי המדרגות המוליכות אל הכותל ומקלות בידיהם, והיו נכונים לקראת בואו.

בחצות הלילה הלך הרב אל הכותל המערבי כדרכו. הַשֶּׁמֶשׁ צועד לפניו והפנס בידו. נבהל השמש ממראה עיניו. אמר לו הרב: "אל תירא ואל תחת, לך!" הם עברו בין כל האורבים ואיש לא הרים יד נגדם, ואיש לא הוציא הגה מפיו. והרב תקן "חצות" כמנהגו וחזר לבית הכנסת של המקבלים. וכאשר האיר הבקר ואנשי הרחוב עברו על יד הכותל אחז אותם חיל ורעדה מפני המראה הנורא אשר ראו. עבדי המופתי עומדים קבועים כמסמרים על מקומם מבלי נוע

תקון הצות

והדבור אין בפיהם, והמקלות תלויים בידיהם המורמות באויר השמים, מבלי יכלת להורידם. מיד הודיעו את הדבר למופתי וירד בבהלה מעל מטתו. ותהום כל העיר ותמהר למקום המעשה הנורא.

הלך המופתי וכל גדולי הישמעאלים לבית הרב שלום ויפלו לרגליו ובקשו סליחה ומחילה מלפניו. אחרי רב הפצרות ותחנונים הסכים הרב להתפלל בעדם ולבטל את רע הגזרה. בתנאי שיקבלו עליהם הישמעאלים, לתת מהיום ולהבא ליהודים צאת ובוא בשערי הכותל בכל עת וזמן, הן ביום והן בלילה.

וקבלו עליהם הישמעאלים את הדבר הזה וכתבוהו מפורש על פנקס העדה הישן שלהם המונח למשמרת בבית המשפט אשר על הר המוריה.

והרב שלום התפלל בעד שלום הנענשים ונתרפאו. ומאז היהודים באים בנעריהם ובזקניהם בימי אבל וכימי מועד לשפך שיחם ויגון לבם בחיק הכותל המערבי, ואיש מהגוים לא יגע בהם לרעה.

א. בן ישראל.

באורים: מקבל איש העוסק בקבלה. קבלה היא חכמה נסתרה שרק צדיקים עסקו בה, בחפצם לדעת סודות האלהים, איך נברא העולם וכו'. לאין שעור בלי מדה. שכינה כבוד ה', רוח הקדש. משגלו ישראל מארצם גלתה השכינה עמם. זממו חשבו. תקיף המושל, בעל הכח והשלטון.

עָרַב תִּשְׁעָה בָּאָב

פָּנֵי אָבִי הַגָּזוֹן מִפִּיקִים עֲצָבוֹן וְיֹאוֹשׁ. קוֹמְתוּ
כְּפוֹפָה, עֵינָיו נִטְוִיּוֹת לְאָרֶץ, הוּא מִתְחַלֵּף בְּבֵית
אָנָּה וְאָנָּה תִּפּוּשׁ בְּרוֹב מִחֲשָׁבוֹתָיו. עַל הַשְּׁלֶחֶן
בְּבָר מוֹכְנִים כָּל הַסְּפָרִים, שְׁמֹתָר לְקֹרָא בָּהֶם
בְּתִשְׁעָה בָּאָב: "מִדְּרָשׁ רַבָּה", "אִיּוֹב", "יִרְמְיָהוּ",
וְעוֹד בְּאֵלֶּה. בְּבֵית שׁוֹרְרֶת דְּמָמָה, וּבְמוֹ רוּחַ עֲצָב
מְיוֹחָד שְׁפוּד עַל הַדְּמִיָּה הַזֹּאת. הָאֲנָשִׁים, הַיּוֹצְאִים
וְנִבְנָסִים, הוֹלְכִים בְּכֶבֶד רֹאשׁ, בְּמוֹ בְּבֵית הָאָבֶל
וְאִינָם מְבָרְכִים בְּבִרְפַת הַיּוֹם לֹא בְּכִנְיֻסָתָם וְלֹא
בִּיצִיאָתָם. הַרְחוֹב הַנִּשְׁקָף אֵלַי מִבְּעַד הַחֲלוֹן קָבֵל
הַיּוֹם צִוְרָה אַחֲרֶת. בְּפִנֵּת הַרְחוֹב נִתְקַבְּצוּ יְלָדִים
רַבִּים בְּמַעֲנָל, מְסֻפְרִים הֵם זֶה לָזֶה עַל יְדִבֵּר
הַשְּׂמִמִּיּוֹת שֶׁשָּׂרְפוּ אֶת "בֵּית הַמְּקַדָּשׁ"...

הַנִּנִּי בָּא אֶל בֵּית הַכְּנִסֶּת בֵּין הָעֲרָבִים. הַבֵּית

מלא אנשים כביום מועד, אך כלם לבושים בגדי חול. האצטבאות הפוכות, ה"עמודים" מונחים על הארץ, הארון עומד ערום מבלי "פרוכת" על ה"עמוד" לפני החזן בווער גר חלב ומפיץ אור ביה על האנשים הרבים היושבים יחפים על הארץ. החזן מתפלל ערבית בנגון "איכה" והנגון הקודר משתפך בעצב נורא על פני הבית האפל.

התפלה ננמרה. כל הקהל הגדול יושב על הארץ, איש איש גר חלב בידו, וספר הקינות פתוח לפניו. החזן יושב על אבן לפני ה"עמוד" וקורא מגלת "איכה" בקול נמוך ובנגון מעציב עד מאד. כל האנשים שקועים בספריהם; אנחות נשמעות מרנע לרנע.

הנני יושב לא הרחק מן אבי. עיניו שקועות בתוך ספרו, אך הוא אינו קורא; דמעה אחר דמעה מטפטפת על "הקינה" הנושנה, הפלאה

ערב תשעה באב

בְּתַמֵּי חֶבֶב וּדְמָעוֹת... וְקוֹל הַחֲזוֹן – יָם נְדוּר שֶׁל
דְּמָעוֹת, שֶׁל צָרוֹת, מִתְפַּרֵץ עֲתָה מְנֻרוֹנוֹ שֶׁל הָאִישׁ
הַזֶּה. כָּל מַלְאָה הִיא זָרָם שֶׁל מְכֹאֲבִים וְיֹסוּרִים.

על פי מ. ז. פיאָרפּרָג.

באורים: מפיקים מביעים. אצטבאות ספסלים. קודר שחור,
עצב.

תכנית לחבור ע"ד תשעה באב

(א) הסבות שקבעו את היום התשיעי לירח אב ליום אבל:
חרבן בית המקדש הראשון על י י נבוכדנצר, חרבן בית
המקדש השני וגלות ישראל.

(ב) ערב תשעה באב: העצב, הכנת ספרי הקינות, הסעודה
המפסקת.

(ג) העגויים: צום, אסור נעילת הסנדל ואסור רחיצה. הסדרים
בבית הכנסת: הפיכת הספסלים, קריאת הקינות.

בום הַדְמָעוֹת

— הַגִּידִי לִי אֲמִי, הַאֲמַנְטָה־הֵם בְּנִים
דְּבָרֵי הַזְקֵן יוֹם יוֹם לִי יִבִיעַ,
כִּי שָׁם לִפְנֵי כִס־יְהוָה בְּמַעוֹן הַרְקוּעַ
עוֹמֵד נִבְיַע מִיָּמִים קְדָמוֹנִים,
וְעַל כָּל צָרָה וְצָרָה הַבָּאָה עָלֵינוּ
מִיַּד הָאֲכַזְרִים, מִיַּד כָּל אוֹיְבֵינוּ —
אֵל זֶה הַנִּבְיַע דְמַעָה נִגְרַת
מֵעֵינֵי אֱלֹהִים לְעַד לְמִשְׁמֶרֶת.
וְעוֹז דְמַעוֹת תִּמְלֵא זֶה בּוֹם שָׁמַיִם
יָבֹא אֵלֵינוּ מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ,
הוּא הַמְשִׁיחַ, לוֹ כָּלוּ עֵינֵינוּ
זֶה יָמִים כְּבִירִים, זֶה שָׁנִים אֶלְפָּיִם?

— בְּנִים, בֶּן יָקִיר, אַף בְּנִים הַדְּבָרִים —
בְּעֶצֶב הָאֵם לוֹ הַשִּׁיבָה אָמְרִים.
נִידִם הַיְלָד, וּתְהַמָּה לְבַתּוֹ,
אַף חֵישׁ עוֹד הַפַּעַם צְלָלָה אִמְרָתּוֹ:

כּוּם הַדְּמָעוֹת

— עַד מָתִי, הוֹרָתִי, עַד מָתִי, עַד אָנָּה
לֹא תִשְׁבֵּר צְמֵאוֹנָה זֶה כּוּם הַפְּלָאוֹת?...
הִתְחַמֵּית לָהּ אִין לְהַכִּיל הַדְּמָעוֹת?
אוּ חֶרֶב תִּחַרְבְּנָה שָׁם יָמִים עַל שָׁנָה!?!...
וְעֵינֵי הַיֶּלֶד בְּעוֹרֵב שְׁחוֹרוֹת,
הַמְּלָאוֹת תִּחְנַנּוּנִים וּמְאִירוֹת בְּנֵרוֹת,
עַל אִמּוֹ הַבִּיטוֹ, הַבְּרִיקוֹ בְּבָרְקִים...
וּבְפוּפָה בְּאֵמּוֹן הָאֵם דִּם עוֹמְדָת
מִבֵּין עַפְעָפִיָּה דְמָעָה יוֹרֶרֶת,
וּבְאֵגֶל הַמַּל עַל שׁוֹשְׁנֵת עֲמָקִים
עַל קִרְקֵה הַיֶּלֶד הַדְּמָעָה נוֹפֶלֶת,
רוֹחֶצֶת תִּלְתְּלֵיוֹ, עַל מִצְחוֹ נוֹפֶלֶת...
תּוֹל הַדְּמָעָה נָא, אֱלֹהִי, אֵל צְבָאוֹת,
אֵל זֶה הַגְּבִיעַ, זֶה כּוּם הַדְּמָעוֹת!

ש. פְּרִיג.

(תְּרַגּוּם י. קַפְּלוֹן)

ראש ישיבה

בבית מדרשנו הישן היה שמש זקן. קומתו כפפה וְהָ וְעֵינָיו מְזוּרָה פָּחַד, וּמָה גַם עָלַי וְעַל בְּנֵי גֵילִי, וְיָלְדִים בְּנֵי שְׂמוּנָה-תִּשְׁעֵי שָׁנִים. עָלִינוּ הָיָה מִמּוֹיֵל אִימָה, וּבְעֵצָם הִשְׁעָה שָׁבָה הָיִינוּ עֲסוּקִים בְּשַׁעֲשׂוּעִים בְּהַתְּלַהּבוֹת עֲצוּמָה, הָיָה הַזֶּקֶן הָיָה בָּא וּרְצוּעָתוֹ בְּיָדוֹ וַיִּגַּם אוֹתָנוּ מִגֶּזֶר-עֲדֻגְנוֹ וַיִּפְיֹצְנוּ לְכָל רוּחַ... אֵךְ לֹא אָנַחְנוּ לְבַד הָיִינוּ יִרְאִים מִפְּנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי אִם גַּם הַזֶּקֶנִים הַבָּאִים שָׁמָּה לְהַתְּפַלֵּל, כִּי הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה זֶקֶן מִכָּלֵם, וּבְהִיּוֹתוֹ קִשְׁדָן עַד מְאֹד לֹא שָׁמַר אֶת לְשׁוֹנוֹ וַיִּגְעַר בְּכָל מִי שֶׁשָּׁעָה גַם דָּבָר קָל לְמִזְרוֹת רְצוֹנוֹ.

וְהַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּקֶן וְהַקִּשְׁדָן הָיָה הָיָה נוֹשֵׂא פָּנִים לְאַחַד הַבְּחוּרִים הָעֵנִיִּים שֶׁלְמַד בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ. אָמְנָם הַבְּחוּר הָעֵנִי הַהוּא הָיָה דוֹלָה מִיָּם מִן הַבָּאָר וּמִבֵּיא לְבֵית הַמְּדֻרָשׁ, גַּם הָיָה מִשִּׁיק אֶת הַתְּנוּרָה וּמִכְבֵּד אֶת הַרְצָפָה, וְלִשְׁמֵשׁ בְּמַעַט לֹא הִשְׁאִיר כָּל עֲבוּדָה, אֵךְ בְּכָל זֹאת הָיָה הַדָּבָר לְפִלְאָ, כִּי הַשֶּׁמֶשׁ לֹא נָעַר מִעוּדוֹ בְּבְחוּרֵי הָעֵנִי וְלֹא הִכְלִימוּ גַם בְּדַבּוּר קָל, וְלִפְעָמִים נָתַן לוֹ מִפְּתוֹ וּמִמְאֲכָלוֹ. וְגַם אֶת מִפְּתַח הַגְּרוֹת מָסַר בְּיָדוֹ, לְהוֹצִיא לְעֵצְמוֹ גַּר בְּכָל עֵת שְׂוִרְצָה.

ראש ישיבה

אנכי ידעתי, כי הבחור הזה "עם-הארץ" גמור. הוא ישוב תמיד על "החומש" ויחזור על כל מלה ועל כל פסוק פעמים אין מספר. ואנכי בניתיו בלבי, בראותי כי הוא יתקשה בדבר, שאני כבד יודע על פה.

ואולם פעם אחת, בימי התנקה, בשעה שהייתי משתעשע עם חברי בבית המדרש, נגש אלי הבחור העני — חיים הירש שמו — ויבקשני ללמד עמו פירק תנ"ך.

צר הנה לי לעזוב את משחקי, אך גם נעים הנה לי לכהן בתור "רבי". ועל כן נעתרתי לבקשת אותו הבחור — ונשב ללמד.

שנים, שלשה ימים עשיתי מלאכתי באמונה, אבל אחרי כן ראיתי, כי אמנם לא עבודה קלה היא להיות "רבי" ומה גם לתלמיד בתיים-הירש. יש אשר חזרתי על פירק אחד פעמים רבות וביום השני והנה עלי ללמדו את זה מחדש, ועל כן התרגזתי והתקצפתי מאד עליו ואמר: אנכי לא אלמדך עוד...

— מדוע? — שאלני בתמימות.

— "גוי" אתה, לו למדת אצל רבי, כי אז מתתך על הספקל, ועוד צריך היות להביא בעצמך את השבטים.

ראש ישיבה

— אם זוהי תרופה, הנני לקבל את הענש עלי, — אמר
הבחור ברוח שוקטת.

— אם כן נכון אתה להשתרע על הספסל? שאלתי
בצחוק.

— כן, אם רק תצוה.

הדבר הנה הנה לי לשחוק ולשעשועים: אנכי הרבי
הקטן אהבט בשבט את תלמידי הגדול.

— הנה הנה את השבט, — אמרתי אליו.

הבחור גם ממקומו וילך, ויוציא שבטים אחדים
מהמטאמא, ונגש אלי.

— שכב על הספסל, — צויתי אותו.

והבחור לא סרב. עד מהרה השתרע על הספסל.

ידי רפו כרגע. תחת שהייתי שמח עד הנה במחנה
החדש הנה, באתי פתאם במבוכה, איזה רעיון חדש עבר
בדעתי במוחי הקטן. השבטים נפלו מידי, דמעות התפרצו
מעיני, ואתן את קולי בבכי...

הבחור נבהל וימהר לקום נקחני על זרועותיו, ויגפפני
ויחדיקני וישאלני מדוע פתאם החלתי לבכות? ואני כבשתי
את פני בורעות תלמידי ואבך...

— סלח נא לי כי בוי... בוי-תי-ה! קראתי אליו בבכי.

ראש ישיבה

אנכי הכינותי, כי גדולה היא נפש הבחור הנכון גם
להתבונות בעד התורה.

בשנה וחצי שעה הבחור בעיר מולדתי, ובמשך הזמן
ההוא הספיק לעבור על חלק גדול מהתנ"ך ומהמשנה; וכל
מה שלמד הנה במונח בקופסה, כי בזעת אפים קנה לו את
ידיעתו. לפעמים ישב כל היום בתענית, כי לא מצא במה
להשביע את רעבונו, ובכל זאת לא חדל מלמודיו ולא נרע
משעוריו מאומה.

* *

*

בעבור שבע שנים נפגשנו יחד בישיבת ולוזין.
הוא הנה אז בן עשרים וחמש, וכבר ידע לרדת גם
לעמקו של כל מקום קשה בתלמוד. שם חדשתי עמו את
ברית אהבתנו הישנה וגם למדנו יחד. אהבתו לתורה הייתה
עמקה ואמתית; הוא, לפי הנראה, לא נתן תשבון לנפשו
מדוע ולמה הוא לומד. עליו אפשר לאמר, כי למד תורה
לשמה; ידיעת התורה הייתה בעיניו המטרה היחידה גדולה
והיותר נשאה.

ראש הישיבה בבר אותו מאד. מקפת הישיבה נתן לו
הפרס היחיד גדול – שבעים וחמש פרוטות לשבוע. מלבד

ראשי-שיבה

וזאת הנה לחיים הירש תלמיד להכין עמו את שעורו בשיבה
ובער זה קבל רבל בחדש, ומזה התפרנס ועוד חשף לבגד.
נפלא הדבר, במה הנה אוהב את היופי והנקיון. הוא לא הנה
מדקדק במאכלו, אבל דקדק שתהנה כסותו שלמה ונקיה
וגם תפוררה כהוגן.

* *

*

עוד עשר שנים עברו מהעת ההיא.

פעמים רבות זכרתי את תלמידי וחברי ההוא. נעים הנה
לי לזכור את נגונו שנהיה מנגן בלמדו את הגמרא, את ברק
עיניו המפיקות שמחת עולם, באשר עלה בידו לפרש איזה
ענין חמור, או בראותו כי תלמידו שפנה אליו בשאלה הבין
למחשבתו בהסבירו לו בסבלנות רבה את האנין שנתקשה בו.
— אנכי לא חפצתי בעד כל שקר להסביר לערל-לב

זה דבר אחד אלה פעמים — אמר אליו אחד מחברינו.

— לו היו כל בני האדם קפדנים כמותי, כי אז לא ידעתי

להסביר — אמר חיים הירש בשחוק.

ובזכרי את דבריו אלה עלה תמיד על לבי, כי טוב
הנה לו קבלו אותו באחת הישיבות הגדולות לראשי-שיבה,
כי הוא, באשר נראה לי, נוצר להרביץ תורה ברבים; אך

ראש ישיבה

נבואתי לא נתקיימה, כי שמעתי שחיים-הירש נתקבל לרב
בְּעִיר אַחַת הַסְּמוּכָה לְעִירֵנוּ.

ועל לב בני קהלתנו עלה דבר טוב: ליסד בבית-
מדרשם הַיָּשׁוּן ישיבה הגוּנְנָה; נחוצ תִּהְיֶה לְבַקֵּשׁ רֹאשׁ-יְשִׁיבָה
הַגּוּנָן.

— לו הוֹאִיל ר' חיים הירש הרב מעיר... להיות אצלנו
ראש-ישיבה, — אִמְרָתִי אֶל נִכְבְּדֵי בֵּית מִדְרָשֵׁנוּ בְּשָׂחַק, בְּרַעְיָתִי
בְּעֶצְמִי כִּי הַדָּבָר הַזֶּה לֹא יִתְמַן.

— "מעלין בקדש ולא מורידין", — עָנָה אוֹתִי ר' זְלוֹיִג
הַגַּבְּאִי. — רב לא יחפץ להיות מורה בישיבה.

— אָבֵל יִפְּחֵה תִּהְיֶה הַדָּבָר לוֹ הוֹאִיל לְהִיּוֹת לְרֹאשׁ יְשִׁיבָה
בְּאוֹתוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּנִעְרוֹתָו הַחֵל לְלִמּוֹד בּוֹ תוֹרָה —
אִמְרָתִי אָנִי.

— נִנְסַח נָא אֶת מוֹלְנוֹ — אָמַר הַגַּבְּאִי — כָּתַב אֵלָיו, אוֹלֵי
יִתְרָאָה.

כְּתַבְתִּי — וְלִשְׁמַחַת לְכָבִי קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ מִכְּתָב שְׁבוּ
כָּתַב; "תמיד הייתי חפץ לשבת בישיבת חברים ותלמידים
וללמד אתם תורה, ורק במקרה הייתי לרב".

* * *

*

ראש ישיבה

בְּעוֹד שְׁבוּעוֹת אַחֲרַיִם הַיּוֹד הָרַב ר' חַיִּים הַיְרֵשׁ אֶת
הַשְּׁעוֹר הָרֵאשׁוֹן בְּבֵית מִדְרָשְׁנוּ הַיֵּשֶׁן לְפָנַי קָהֵל גָּדוֹל.
מִמּוֹלֵי עַל הַסְּפֶסֶל הַשְּׁנַי יָשַׁב אִישׁ זָקֵן וַיִּשְׁמַע וַיִּקְשָׁב
לְכָל דְּבָרֵי הַדוֹרֵשׁ, וַיַּעֲיִנֵנו נְטֹפֵי דְמָעוֹת.
יְדֵי הָאִישׁ הַגִּידוּ כִּי אִישׁ נִהְיֶה מוֹיָע בְּפִיו הוּא, וּמִרְשָׁמִי
כָּנְיוּ נִכְרַ הָיָה, כִּי לֹא בֵּין תַּלְמִידֵי־חֻכְמַיִם יִתְחַשָּׁב, וְנִפְלָא הָיָה
בְּעֵינַי מַדּוּעַ הוּא בּוֹכָה וְרֵאש־הַיְשִׁיבָה לֹא דְבָרֵי מוֹסֵר הַטּוֹרָה,
כִּי אִם דְּבָרֵי פִלְפּוֹל.

— מִי הוּא הָאִישׁ הַבּוֹכָה? — לְחֻשְׁתִּי בְּאֵזֶן הַיּוֹשֵׁב אֶצְלִי.
— אָבִי רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה, בְּנָאִי פָּשׁוּט הָיָה כָּל יָמָיו, וְעַתָּה
לָעַת וּקְנָתוֹ הוּא סְמוּךְ עַל שְׁלַחַן בְּנֵו.

הַבְּטָתִי אֶל פְּנֵי הַזָּקֵן הַבּוֹכָה וְהַתְּבוֹנְנָתִי בָהֶם, וְאֶרְאֶה כִּי
אֲמָנָם אֹרֶז שְׂמֻחָה נְסוּךְ עֲלֵיהֶם, כִּי נִכְחַ לְרֵאוֹת אֶת בְּנֵו יוֹשֵׁב
בְּרֵאשׁ תַּלְמִידִים מְקַשְׁיָבִים וְדוֹרֵשׁ לְפָנֵיהֶם בְּעֵינָיִם נִשְׁגָּבִים,
שְׂמוּחֵו לֹא יָבִין בָּהֶם דְּבָר.

א. ז. רַבֵּינוּבֵּיין.

באורים: מוֹדוֹת מַפִּיצוֹת. מִטִּיל אֵימָה מִפִּיל פַּחַד. לַמְרוֹת רְצוֹנוּ
לֹא לְפִי חֲפְצוֹ. עִם הָאָרֶץ בִּלְתִּי מְלוֹמֵד, חֶסֶד כָּל יִדְעָה.
אֲחַבְטָ אֶכְהָ. כְּמוֹנַח בְּקוֹפֶסָא שְׂמוֹר הֵיטֵב בּוֹכְרוֹנוּ כַּדְּבַר
הַשְּׂמוֹר בַּתּוֹךְ תְּבַה. כְּסוּתוֹ בְּגָדוֹ. חֲמוּד קֶשֶׁה. עַרְלֵל־לֵב
חֶסֶד הַבְּנָה. לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה לְהַפְיֵץ תּוֹרָה. לֹא יִתְכַן אֵינוֹ
אֲפֹשֶׁר. נִהְיֶה מוֹיָע כְּפִיו מִתְּפָרְנֵס מַעְבּוּדָה. סְמוּךְ עַל
שְׁלַחַן בְּנֵו בְּנֵו מְכַלְכֵל אוֹתוֹ. נְסוּךְ שְׂפוּד.

סְלִיחוֹת

בַּשָּׁבֶת שְׁלַפְנֵי סְלִיחוֹת הִתְחַנְנָתִי לְאִמִּי כָּל
הַיּוֹם, כִּי תַעִיר גַּם אוֹתִי בְּאִשְׁמֹרֶת הַבֶּקֶר וְאַלְדֹּד
עִם אָבִי לְסְלִיחוֹת; אָבֵל אִמִּי בֶּקֶר שָׁחָקָה עָלַי
וְאָמְרָה: הֲלֹא עוֹרֵד קָטָן, בְּנִי! — וְהִבְטִיחָה לֹא הִבְטִיחָה
לִי לְהַעִירֵנִי.

בְּעֶרְבֹ, בְּשֶׁהֲלָכוּ לִישׁוֹן, עֲמַדְתִּי עִנָּם עַל יַד
מִטָּתִי וְלֹא פָּשַׁטְתִּי אֶת בְּגָדֵי וְלֹא רָצִיתִי לְשָׁכַב,
כִּי רָאִיתִי שְׁהוֹרֵי לֹא יַעִירוּנִי וְלֹא יִקְחוּנִי לְסְלִיחוֹת.
אִז אָמְרָה לִי אִמִּי: "וּבִבֶן הַנְּנִי מִבְּטִיחָה אוֹתְךָ, כִּי
נָעַר אֲנִיעֶרְךָ בְּקוֹמִי, אִם תִּשְׁמַע וְתִקְוִים — וְהִלְכָתְךָ
עִמָּנוּ; וְאִם לֹא — אֵל תִּתְּלוּנָן עָלַי!"

— טוֹב, יְהִי כֵן! — אָמַרְתִּי וְאָשָׁכַב, כִּי כְּמוֹת
הָיִיתִי, שֶׁאֲשַׁמַּע תִּתְּרָה בְּנִי יְעָה, שֶׁתִּנְעַע בִּי אִמִּי.
וְכֵן הָיָה, מִתּוֹד גְּשִׁיקָה קִלְחָה רֵאשׁוֹנָה, שֶׁנִּשְׁשָׁקָה
לִי אִמִּי, הִקְיִצְתִּי — וְהִנֵּה הַמְּנוּחָה הוֹלֶקֶת, וְאָבִי
וְאִמִּי עוֹמְדִים לְבוֹשִׁים.

— בן חיל! — עָנָה אָבִיא, בְּשָׂרָא אוֹתִי מִתְעוּרָר
תִּבְרַךְ לְלִבְשׁ אֶת בְּגָדֵי. אִמִּי הִלְבִּישָׁה עָלַי אֶת אֲבֵרֹתַי
הַחֲמָה, וּנְצֵא.

וְהִנֵּה לַיְלָה עַל הָאָרֶץ. קְרִירָה בַחוּץ וּדְמָמָה.
כָּל הַכְּתִימִים סְגוּרִים וּמְסֻגָּרִים. הִנֵּה נִפְנֵשׁ לָנוּ יְהוּדֵי
אֲחָר וְקָן בַּעַל וְקָן לְבָנָה, הַיְלָד עִם וְקָנִיתוּ. הִנֵּה
עָבַר עָלֵינוּ אֲבֵרָתָם אָבִיא הַשֶּׁמֶשׁ, בְּיָדוֹ הָאֲחַת פָּנִים
וּבְשֵׁנִית פְּטִישׁ עֵץ; הוּא נִגַּשׁ אֶל אֲחַת הַדִּלְתוֹת
וַיִּדְ עָלֶיהָ בְּפִטְיֹשׁוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְקָרָא בְּקוֹל נְגִינָה:
קוּמוּ, קוּמוּ, לְסִלְיָחוֹת! — וַיִּלְךְ לוֹ.

אֲחָד הַשְּׁעָרִים נִפְתַּח וּבֵית אָב אֲחָד, שְׁתֵּי
נָשִׁים וְאַרְבָּעָה גְבָרִים, יָצְאוּ; קוֹל שְׂיִחָתָם וְצַעֲדֵי
הַגְּלִיחָם נִשְׁמַע בְּרָחוֹב הַדְּיוּמָם.

וְשֵׁם מִן הַשָּׁמַיִם נִפְטִים הַבּוֹכָבִים וּמְזֵהֵרִים
לְהוֹלִיכֵם וְעוֹבְרֵם בְּדַמְמַת הַלָּיִל.

הִנֵּה בֵּית הַתְּפִלָּה, כָּל חֲלוֹנוֹתָיו מְאֹרִים בְּאוֹר
גְּדוֹל, וּמִשָּׁם יִנְשֵׂא קוֹל, בְּהִמּוֹת יַעַר לִפְנֵי רוּחַ.

סליחות

קִרְבָּנוּ – וְהִנֵּה נִשְׁמַע קוֹל הַחֲנוּן בְּנִגּוֹן שֶׁל "יָמִים
נוֹרָאִים", וְאַחֲרָיו קוֹל יְלָדִים מְנַגְּנִים בְּנִעְיָמָה:

וַיִּתְנַבֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמִיָּה רַבָּא!

אָמִי עֲלֵתָה בַמַּעֲלוֹת אֶל עֲזֹרַת הַנָּשִׁים – וְאָנִי
וְאַפָּא נִכְנָסְנוּ אֶל עֲזֹרַת הַנְּבָרִים. וּבֵית הַבְּנִסָּת מְלֵא
אָנָּשִׁים וַנְּעָרִים, מִן הַצִּיָּע נִשְׁמַע קוֹל בְּכוֹיֹת
הַנָּשִׁים... .

הִנֵּה גַם פָּנִים חֲדָשִׁים בְּבֵית הַבְּנִסָּת. אַרְבָּעָה
חֲמִשָּׁה בְּפָרְיִים מִן הַבְּפָרִים הַסְּמוּכִים בָּאוּ גַם הֵם
לְסִלְיָחוֹת, – אֵךְ קָטַן בְּמוֹנֵי אֵין בְּכָל בֵּית הַבְּנִסָּת.
עֲמַדְתִּי בֵּין בְּרַבִּי אָבִי לְהַתְּפַלֵּל עִמּוֹ מֵתוֹךְ סְדוּר
סְלִיחָתוֹ. וּבִקְרָאֵי – יִתְרוּמֵם כָּל הַתְּקַל כְּפַעַם
כְּפַעַם וְקוֹרָא פֶּה אֶחָד בְּקוֹל רָם:

וַיַּעֲבֹר ד' עַל פָּנָיו – וַיִּקְרָא: ד', ד', אֵל
רְחוּם וְחַנוּן! –

נָאִנִי עוֹנָה וְצוּעַק אַתֶּם בְּיַחַד בְּכָל פֶּה: ד', ד',
אֵל רְחוּם וְחַנוּן! ...

סליחות

וְהִנֵּה זֶה נִשְׁקָף הַבִּקְרָה מִבְּעַד הַחַלּוֹנוֹת. כָּל הָעַם
מִתְעַשְׂפִּים בְּטִלְיוֹתֵיהֶם וּמִתְעַשְּׂרִים בְּתַפְלוֹתֵיהֶם
וְעוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַשְּׁחָרִית. גַּם אֲנִי מִתְפַּלֵּל
בְּצַבִּיור.

יָצָאנוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהִבְהִיקָה
אֶת הָאָרֶץ הָרַטְבָּה מִטָּל. הַחֲנוּיֹת נִפְתָּחוּ.
הַמְשָׁרְתִים הַקְּטָנִים מְכַבְּדִים לִפְנֵי הַחֲנוּיֹת. אֲכָרִים
בָּאִים וּמִתְאַסְּפִים אֶל הַשּׁוֹק. יוֹם שֶׁל חוֹל הַיּוֹם, אֶדְ
בְּלִבִּי חֵג! — הֵן עוֹד מְעַט וְאֶתְפָּאֵר לִפְנֵי חֲבֵרֵי כִּי
הַשְּׂפִמְתִּי לְסִלְיָחוֹת פְּגוּל, וְרֵאִיתִי אֶת הַכֹּל. וְהֵם
כָּלֵם, הָעֵצִלִים, יִשְׁנוּ בְּבֵיתָם...

בְּזוֹ צִיּוֹן.

בְּאוֹרִים: עֵגֶם עֵצֶב. קְרִירָה קָר. סְמוּךְ קְרוֹב. מְכַבְּדִים מְטַאטְאִים

בְּשִׁדְמוֹת בֵּית-לָחֶם

בְּשִׁדְמוֹת בֵּית-לָחֶם, בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה,
עָלִי קִבֵּר קְדוּמִים תִּאָּבֵל מֵאַבֶּת;
וּבְבוֹא חֲצוֹת לַיְלָה, מֵאַרְץ עֵיפָתָה,
תִּעֲלֶה יִפֹּת מְרֹאָה, בֵּית קִבְרָה עוֹזֶבֶת.

אֵל יִרְדֵּן מוֹרְחָה דוּמָם צוֹעֶדֶת
אֵל גְּלִי מִי קֹדֶשׁ דוּמָם צוֹפִיָּה,
מֵעֵינָה הַיְפָה דִמְעָה יוֹרֶדֶת,
אֵל גְּלִי מִי קֹדֶשׁ מְפַכִּים דוּמָיָה.

וְדִמְעָה אַחַר דִמְעָה חֲרָשׁ נוֹזֶלֶת,
אֵין בְּכִי וְאַנְחָה — וְדִמְעוֹת נִגְרֹו;
וְדִמְעָה אַחַר דִמְעָה לִיִרְדֵּן נוֹפֶלֶת
וּבִסְתֵר מִים יִשְׁטָפוּ, יִנְהָרוּ...

א. שפירא

על קבר רחל

בין הרושלים ובית-לחם. כל אשר מסביב לי צומח
נירוק וצוהל, ושמש הבקר הצעירה צחה ככה ומתוקה
להפליא. בינות לעצי נית עוברת ענלתי, על פני דרדו-אבנים
עם גבנונים. חמרים צעירים עוברים על פני, ואחריהם גמלים
נושאי משא. ארחות שלמות. ערבית יחפה עם שנים לבנות
ונוצצות נושאת על ראשה כד מים אשר שאבה מאחת
הבארות. ויש אשר אנחנו עוברים על עיים וחרבות, ויש על
בתים חדשים אשר נבנו וזה-עתה. בענלתי יושב השמש הזקן,
אשר נסע עמי מירושלים והוא נושא עמו את המפתח. נוסעים
אנחנו אל האהל אשר לקבר רחל...

ואלפי מעשיות נפלאות עולות על לבי: – הגה יוסף
במצרים. זליכה אשת פוטיפר מציקה לו לענותו, ואז תקום
אמו מקברה ובאה אליו ופרשה עליו כפיה וסוככה עליו.
ואחר-יכן: בבית-הסדר יושב יוסף, והגה אמו יורדת אליו
ומלמדת אותו לפתור חלומות, והוא פותר גם את חלום שר-
המשקים וגם את חלום שר-האופים וגם את חלום פרעה.
וגם זאת: על פני קברה עובר שאול הצעיר והוא נושא שלשת

על קבר רחל

בְּכִרּוֹת לָחֶם, וּבְכוֹאוֹ עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם קְבוּרָתָהּ, אִזּוֹ
תְּאוֹרֶנָה פֶּתָאם שְׁתֵּי עֵינָיו, וְהוּא מַחֵל לְהִתְנַבֵּא. וְעוֹד גַּם זֹאת:
הִנֵּה נְבוֹנֵרְאָדָן שֶׁר־הַשְּׂבָחִים מִגְּלָה אֶת הַיְהוּדִים בְּבִלְהָ.
בְּכַבְּלִים הֵם הוֹלְכִים, וּמִן הַפְּצָעִים מְטַפֵּטֵף הַדָּם עַל פְּנֵי הַחוֹל
הַצָּהוּב. וְאוֹלָם הִיא, הָאֵם, עוֹמֶדֶת עַל־יַד קְבֻרָהּ וּמְחַבֶּה לָהֶם.
נוֹגֶה וְנִבְכָּאָה הִיא מִבְּטָת אֲלֵיהֶם וּבוֹכָה וּמְנַחֶמֶת — אֲכֵן נִפְלָא
הוּא: עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הִיא מְבִיטָה וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְרַגֵּישׁ
אֶת מַבְטַ עֵינֶיהָ, וּכְאֲשֶׁר רַק יִרְגֵּישׁ אֶת מַבְטַ עֵינֶיהָ, וְהוֹקֵל לֹא
פֶּתָאם...

קוֹל טְלִטְלַת־פֶּתָאם אֲשֶׁר לְאוֹפְנִים הָעִירְנֵי מַחְלוּמוֹתֵי.
הָעִנְלָה עֹמֶדֶה לְפָנֵי הַבְּנִיָן אֲשֶׁר עִם קְבוּרַת רַחֵל. לְבִי הִתְפָּעַם
בִּי וְלֹא יָדַעְתִּי מָה.

דִּרְךָ מְסֻדָּרוֹן פֶּתַח נִכְנָסְנִי, וּמִשָּׁם בָּאוּ בְּפֶתַח דִּלְת
בְּרִזָּל קִטְנָה אֵל תוֹךְ חֲדָר רְבוּעַ אֲשֶׁר הוּא רַק מְעַט. בְּחֲדָר
בְּתוֹךְ, קְרוֹב לְפֶתַח מְעַרְבִית, עוֹמֶדֶת הַמַּצָּבָה, וְהִיא גְבוּחָה
מְעַט מִקוֹמַת־אִישׁ וְהוֹלְכַת הַלֹּוֹךְ וְצָרָה לַמַּעְלָה, כְּמִטֵּר וְחִצֵּי
רַחֲבָה וְחִצֵּי מִטֵּר עֲבִיָה. וְהַמַּצָּבָה שׁוֹדָה בְּשִׂיד, וְעַל הָאֲגָן
כְּתוּבִים וְחֲרוּתִים אֲלֵפֵי שְׁמוֹת אֲנָשִׁים מִן הַבָּאִים הַלּוֹם. עַל
פְּנֵי הַקִּירוֹת תְּלוּיּוֹת פְּרָכוֹת רַבּוֹת. הַשְּׂמִשׁ מְכִין אֶת מְנוֹרוֹת
הַשָּׁמֶן. הַגְּרוֹת עוֹלִים בָּאֵשׁ. גֵּר לְאִישׁ, גֵּר לְאִישׁ. קְרוֹשָׁה

על קבר רחל

תְּרִישִׁית וְנוֹגָה תּוֹקֶפֶת אֶת כָּל אֲשֶׁר מִסְבִּיב. הַשְּׁפָתִים נְעוּת.
תִּפְלַת־הָאִוְכָרָה נִשְׁמַעַת.

וּכְאֲשֶׁר יֵצְאֵתִי אֶת הַמִּסְדָּרוֹן וְשִׁבְתִּי הַחוּצָה, כְּבָר בְּעֶרְהָ
הַשֶּׁמֶשׁ בְּעֵצָם גְּבוּרָתָהּ. כָּל אֲשֶׁר מִסְבִּיב לִי פָּרַח וְצָהַל גִּיְהִי
יְרוּק. וְאוּלָם אוֹתִי שִׁלְחָה רוּחַ רַחֵל אָמִי.

ד. פְּרִישְׁמוֹן.

באורים: חמרים מנהלי חמורים. עיים תלים, גלי אבנים ועפר של
חרבות. וסוככה והגינה. נוגה ונכאה עצבה. שלחה לותה.

בר בוכבא

שְׁשִׁים שָׁנָה עָבְרוּ מִיּוֹם אֲשֶׁר לָקְדוּ הָרוֹמָיִים אֶת
יְרוּשָׁלַיִם וַיַּחֲרִיבוּ אוֹתָהּ וַיִּשְׂרְפוּ אֶת בַּיִת מִקְדָּשָׁה וַיֹּרִידוּ
לְטַבַּח רַבָּבוֹת יְהוּדִים. שְׁשִׁים שָׁנוֹת רָעָה הָיוּ הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה
לְיִשְׂרָאֵל, כִּי הִכָּבֵד הִכְבִּידוּ מוֹשְׁלֵי רוֹמָא אֶת יָדָם עַל
הַיְהוּדִים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בְּאַרְצָם וַיִּקְשׂוּ אֶת עַלְמָם מֵעֲלֵיהֶם מְאֹד.
אֲךָ לְאַחֲרוֹנָה כָּשָׁל כַּחַסְכָּל וְרוּחַ מְרֹד עָבַר בֵּין כָּל הַיְהוּדִים
וַיִּשְׁבִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְעוֹרְרוּ כָּאִישׁ אֶחָד לְהִלָּחֵם בְּרוֹמָאִים
מִחֲרִיבֵי אַרְצָם וּלְהַסִּיר אֶת עַלְמָם הַכָּבֵד מֵעֲלֵיהֶם. בְּרֹאשׁ
הַמּוֹרְדִים קָם הַגִּבּוֹר שְׁמַעוֹן בֶּר כּוֹזִיבָא (מַעִיר כּוֹזִיב).

בר פוכבא

שמעון בר פוּיבָא הָיָה אֶחָד הַגְּבוּרִים הַגְּדוּלִים, אֲשֶׁר יוֹפִיעוּ רַק לְעֵתִים רְחוּקוֹת מְאֹד בְּקֶרֶב עָם. כִּי מִלְבַּד גְּבוּרַת זָרְעוֹ וְכַח יָדוֹ הָיָה רוּחוֹ עֲשׂוּי לְכָלִי חַת וְלָבוֹ מְלֵא אֵשׁ קִנְיָא וְנִקְמָה לְעַמּוֹ אֲשֶׁר אָהַב מְאֹד. וַתְּהִי רֵאשִׁית מַעֲשָׂהוּ לְחֵכִין כְּלֵי נֶשֶׁק לָרֹב וּלְאַסְף אֲכָל לְמַכְבִּיר לְהִיּוֹת לְמַחֲנֶה לְצַבָּא הַמוֹרְדִים בְּעֵת קֶרֶב.

וְהַחֲכָם הַגְּדוֹל רַבִּי עֲקִיבָא בֶן יוֹסֵף עָמַד לִימִין בַּר פּוּיבָא וַיִּשְׁנֶה אֶת שְׁמוֹ וַיִּקְרָא לוֹ בַר פּוּכְבָּא. לְאִמּוֹ: "דְּרַבּוּ פּוּכְבּ מִיַּעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיְהוּדָה", כִּי הָיָה בַר פּוּיבָא מִשִּׁבְט יְהוּדָה.

וַיְהִי כְּאֲשֶׁר חֵכִין בַּר פּוּכְבָּא הִפִּיל לְמַלְחָמָה הַרִים אֶת הַגָּל הַמְּרַד עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו מִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף נֶפֶשׁ, וְגַם פְּקִידֵי צָבָא גְבוּרֵי כַח וְאַמְיָצֵי לֵב וְרוּחַ הָיוּ לוֹ, אֲשֶׁר עָמְדוּ עַל יָדוֹ וַיַּעֲזְרוּ לוֹ. חֵיל בַר פּוּכְבָּא הִשְׁתַּעֵר עַל פְּקִידֵי הַרוֹמָיִים אֲשֶׁר הָיָה עִם מַחְנֵהוּ בְּגִלְגַּל וַיִּבְהוּ מִכּוֹת רַבּוֹת עַד כִּי הִכְנִיעוּ. וַיִּקַּח בַּר פּוּכְבָּא מִיַּד הַרוֹמָיִים חֲמִשִּׁים מִכְצָרִים תְּזוּקִים, מִלְבַּד מֵאוֹת עָרֵי הַפְּרָזִי וּכְפָרִים לָרֹב. וַיִּלְבַּד גַּם אֶת יְרוּשָׁלַיִם וַיַּגְרֵשׁ אֶת חֵיל הַמַּצָּב אֲשֶׁר שְׁמוֹ הַרוֹמָאִים בְּאָרֶץ. אִזְ צִוָּה בַר פּוּכְבָּא לְהַתִּיבּ

מטבעות פספא עבריות, אשר אחדות מהן נמצאות עוד בבתי אספא לדברים עתיקים.

נתתי יהודה לממלכה עומדת ברשות עצמה, ומרכז חיל בר כוכבא היה בביתר העיר הבצורה, ובר כוכבא בצר עוד ערים אחדות בצפון ארץ ישראל ונתן בהן חיל חזק כי יוכל לעמד בפני חיל רומא אם ישוב להלחם ביהודה. וקיסר רומא שלח את שר צבאו המהלל, את יוליוס סיורוס, בראש חיל עצום ורב לכבש את יהודה ולהשמידה. וחיל רומא היו כלם גבורים מלמדי מלחמה וחמשים בגשק מכה רגלם ועד קדקדם. סיורוס בא לארץ ישראל ונרא, כי במערכה לא יוכל לחיל בר כוכבא, ויאמר להחליש לאט לאט את פח המורדים וגבורתם בתגרות קטנות ולקחת מידם את מבצריהם אחד אחד. ובחיל בר כוכבא היו גם אנשי צבא מקרב השמרונים אשר התאחדו עם היהודים למרד ברומאים, ובין אלה נמצאו בוגדים אשר גלו לסיורוס את מסתרי המבצרים ואת המקומות אשר שם טמנו היהודים את אוצרות התבואה, ובקצורת הבוגדים האלה הצליח חיל רומא לכבש את המבצרים בצפון הארץ. לאחרונה נקרב חיל רומא הרב והעצום עד ביתר ויצר עליה. שלש שנים לא יכול להבקיע את המבצר הזה, כי הנצורים הגינו עליו

בר כוכבא

בְּנִבְרָה נְפֻלָּאָה. אַךְ בּוֹגֵד אֶחָד שׁוֹמְרוֹנֵי גְלָה לְהֵרוֹמִיִּים
מְבוֹא נִסְתָּר אֶל הַמְּבַצֵּר. וַיָּבֹאוּ הֵרוֹמִיִּים פְּתָאִים אֶל תּוֹךְ
הָעִיר וַיַּעֲשׂוּ בָּהּ הֶרֶג רַב וְנוֹרָא מְאֹד. פְּחֻמְשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי נַפְשׁ
נִהְרְגוּ שָׁם, וְגַם הַגְּבוּר בַּר בּוֹכְבָּא נָפַל אִזּוּ בְּחֶרֶב הָאוֹיֵב יַחַד
עִם חֲלָלֵי עַמּוֹ.

י. גְּרוֹבְסָקִי.

רבי אמנון

צָדִיק תָּמִים וְחָכֵם מוֹפְלֵג הָיָה רַבִּי אֲמֵנוֹן רַבָּה שֶׁל עִיר
מְנַנְצָה. וְשֶׁר צַעִיר אֶחָד מִיוֹעֲצֵי הַמֶּלֶךְ יָדַע עַל דְּבַר חֲכַמַּת
הָרַב הַזֶּה, וְהָיָה בֹא אֵלָיו כַּפְעַם בַּפְעַם בְּחֻשָּׁאֵי לְשֹׂאֵל בַּעֲצַתוֹ
בְּעֵינָיו מַלְכוּת, וְלִכְשָׁבֵא הַשֵּׁר אֶל הַקִּיסָר, הָיָה מִשְׁמִיעַ לוֹ אֶת
כָּל הַדְּבָרִים הַמְּחַכְמִים וְהַעֲצוֹת הַטּוֹבוֹת, אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי רַבִּי
אֲמֵנוֹן. וְהַקִּיסָר מְלֵא אַחֲרָיו דְּבָרָיו וְהַצְלִיחַ תְּמִיד. וַיֵּאֱהָב
הַקִּיסָר אֶת הַשֵּׁר הַצַּעִיר הַזֶּה וַיִּגְדֵּלְהוּ וַיִּשְׁאַהֲלוּ עַל כָּל שְׂרֵי, וְכָל הַשְּׂרִים קָנְאוּ בַּגְּדוּלָתוֹ.

בְּאֶחָד הַיָּמִים עָשָׂה הַקִּיסָר מִשְׁתָּה גְדוֹל וַיִּקְרָא לְכָל
חֲכָמָיו וַיּוֹעֲצֵיו. וַיִּתְּבוֹן הַקִּיסָר אֶל שְׂרֵי הַצַּעִיר וְהַחֲבִיב עֲלָיו,
וְהִנֵּה הוּא סָר וְזַעַף, וַיִּשְׁאַלְהוּ:

— לְמָה נִפְלוּ פָנֶיךָ, חֲבִיבִי? הַמַּעַט לְךָ הַכְּבוֹד וְהַגְּדוּלָה
אֲשֶׁר הָרֵאִיתִי לְךָ, הַגִּידָה, וְאוֹסִיף כִּהְנָה וְכִהְנָה!

רבי אמנון

— לא, מלך רחמן! — ענה השר — קמנתי מכל החסדים שעשית עם עבדך עד הנה! אולם לבי נִפְנֵי, כי נִהְיֵיתִי מרוב טובך שלא בזכותי, וכדי להשיב לי מנוחת נפשי, מוקְרָח אני להודות להוד מלכותך, שכל העצות הטובות שהשמעתי לך מעודי, לא מלבי יצאו — על כל ענין נכבד הנני מתייעץ מקודם עם הרב היהודי, רבי אמנון, ורק דבריו היו לי לעינים, ולכן לא לי יאה כל הכבוד הזה, כי אם להרב הַיְשִׁישׁ, אשר שתיתי את מימיו! ...

ויכעס הקיסר ויקרא: אויה! מי זה אפוא היה לי ליועץ, יהודי פושע, ששפך את דם אלי?! ...

ויקראו גם כל השרים אחריו: אוי ואבוי! הקשבנו לדברי יהודי, שונא הנוצרי! ועתה עָזָן גדול ונורא רובץ עלינו! — הוד מלכותך! — ענה יְקָן הכוֹמְרִים — הֶרְךָ מִפְעֵם! אפשר לְתַקֵּן את הַמְעֻנָּת! צוה נא על הרב הזה שְׁיִמִּיר את דתו וחטאתו תִּכְפֹּר, והיה לך ליועץ.

וַתִּישַׁר עֵצַת הכומר בעיני הנסיך, ויצו להביא את רבי אמנון אליו בעוד לילה.

ויביאו השוטרים את רבי אמנון אל אולם המשתה בחצות הלילה, ויציגוהו לפני הנסיך. אז הודיע אותו הנסיד, כי גָּזַר עליו שימיר את דתו, וַיִּתְּנֵהוּ לשר וליועץ.

פני רבי אמנון תָּרוּ, כל עצמותיו רָעְדוּ מפחד פתאם, ובהיותו נבוך, בקש מאת פני הנסיך לתת לו מועד שלשת ימים לחשב על דבר הצעתו זו. וַיֵּאֹת הנסיך לחכות שלשה ימים, ורבי אמנון יצא מעל פניו.

רבי אמנון

ויהי אך יצא יצא מחצר הנסיך, ויזכר את דבריו, ויחַדְדָהּ גדולה נפלה עליו!

— איך?... הוא, הרב בעדתו, אמר להשיב בעוד שלשה ימים!... היש תשובה אחרת מלבד התשובה הקצרה: „לא!“?...

בבואו לביתו, נפל על הארץ ויִמָּרַר בְּכַי: אהה! האלהים רצה לְנַסּוֹת אותי ולראות אם אֶקְדֵּשׁ את שמו ברבים, ולא עמדתי בנסיוני! — כל שלשת הימים עברו עליו בצום ומספד ובכי.

ויהי ביום השלישי, ויקהל אליו רבי אמנון את כל אנשי עדתו ויִתְנַדְּהוּ לפניהם על חטאתו. הוא עודנו עומד ומתודה, ושליחי הנסיך באו אל ביתו לקרא לו אל חצר הנסיך. ורבי אמנון לא ענה להם דבר ולא הלך. שוב באו אליו שליחי הנסיך, ולא הלך.

אז חרה אף הנסיך וישלח אנשי צבא להובילו בחזקה. הנסיך עומד בחדרו, מוקף כמרים וצִלְבֵּימֵי בידיהם, ורבי אמנון הובא.

— מדוע לא באת, כאשר שלחתי לקרא לך? — קרא הנסיך בועם.

— הוד מלכות! — ענה היָשִׁישׁ תחננני — הט אונך לדברי עבדך; הִרְשִׁינִי נא לְהִשָּׁאֵר באמונתי, יהודי נולדתי, ויהודי אמות! רק לשוני הִקְשִׁילָתְנִי, באמרי להשיב להוד מלכותך בעוד שלשת ימים. ועתה הנני חורץ עלִי בעצמי את משפטי; לשוני זו, שדברה רְמִיָה תִּכְרַתְנִי וְהִיא יִשְׁמַע

רבי אמנון

— האתה תִּשְׁפָּטָהּ?... — קרא הַנָּסִיךְ בְּחֵרוֹן אָף — אין לי חֶפֶץ בלשונך! לי דרושות רגליך, שִׁמְאָנוּ להובילך אל הַיְכָלִי!... גם את ידיך אכרות, יהודי נְבֻזָה!...

וירזם אל רב הַמְּטָחִים, והלז מהר וְקָצַץ את רגלי רבי אמנון ואת ידיו... אחרי כן השכיבוהו במטה וישלחוהו לביתו. כל אותו הלילה התענה רבי אמנון ביסורים קשים וענויים נוראים, ובכל זאת לא חדל מלהתודות ומלהתחנן לפני האלהים, כי יסלח לו על חטאתו.

למחרת בבקר בקש רבי אמנון את בני עדתו כי ישאוהו לבית הכנסת, כי היה היום ההוא יום צום הכפורים. בקשתו מלאו תכף ויביאוהו אל בית הכנסת ויניחוהו לפני הַתִּיבָה. אז החל האמלל בקול מר ואיום את תפלתו "וַיִּתְּנָה תוֹקֶף" נִישְׁנָה נִישְׁלָשָׁה, עד כי נִפְתָּח נִפְשׁוֹ בתפלה ותחנונים, בקדושה וטהרה.

מ. קריינסקי.

באורים: סר וזעף עצוב. שלא בזכותי לא לפי מעשי הטובים. שתיתי את מימיו שאבתי ממנו חכמה. אולם חדר גדול. נבוך מחשבותי נתבלבלו. רמיה שקר. רב הטבחים תלין. איום נורא.

תכנית לחבור על ראש השנה

ראש השנה בתור יום הדין. החכנות לראש השנה. סליחות ותקיעת שופר בחדש אלול. משלח כרטיסי ברכה. בבית הכנסת. הברכות לאתר התפלה. מנהג התשליך.

הַרְבַּ הַתְּקוּן

בֵּית־הַבְּנֵי־הַבְּנֵי־הַבְּנֵי מְלֵא אֲנָשִׁים מִפֶּה לִפֶּה. כָּל־שֶׁלֶם לְבוּשִׁים
לְבָנִים וְעִטּוּפִים טְלִיּוֹת. כָּל־שֶׁלֶם עוֹמְדִים וְקוֹרְאִים בְּרֹאשׁ כְּפוּף
אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּפְנֵי "כָּל נְדָרֵי" בְּכִי וּבְתַחֲנוּנִים. וְהִנֵּה כְּכֹר
כֶּלֶה הָעַם תְּפִלָּתוֹ הַקּוֹלוֹת חֲדָלוּ, גְּרוֹת־הַשְּׁעָנָה דוֹלְקִים
לְמֵאוֹת וּמִתְיֻזִּים נִיצוּצוֹת, הַחֲזוֹן וּמִקְהֵלֶת מְשׁוֹרְרָיו עוֹמְדִים
לִפְנֵי הַ"עֲמוּד". הַגִּיעַ זְמַן לְהַתְּחִיל "כָּל נְדָרֵי", אִךְ הַרְבַּ הַתְּקוּן
לֹא בָא עוֹד. מַה־זֶּה וְעַל מַה־זֶּה? הַגְּבָאִי שֶׁלַח אֶת הַשְּׂמֵשׁ
לְבַקֵּשׁ אֶת הַרְבַּ בְּבֵיתוֹ, וַיִּמָּצֵא הַבֵּית סָגוּר וְהַרְבַּ אֵינְנוּ.

וְהַרְבַּ הַתְּקוּן כְּכֹר יֵצֵא מִבֵּיתוֹ לְלֶכֶת לְבֵית־הַבְּנֵי־הַבְּנֵי, אִךְ
בְּעֵבְרוֹ לִפְנֵי בֵּית אֶחָד קָטָן וְדָל, הָעוֹמֵד יְחִידִי בְּקִצֵּה הַרְחוֹב,
שָׁמַע קוֹל יֶלֶד קָטָן בּוֹכֵה, וְנִעְרָה אַחַת בּוֹכֵה גַם הִיא וְקוֹרְאָה:
"אֹי, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מָה אֲעֲשֶׂה?". נִכְנַס הַתְּקוּן אֶל הַבֵּית
וַיִּמָּצֵא שָׁם נִעְרָה בַּת עֶשֶׂר יוֹשֶׁבֶת וּמְנַעֲנַעַת אֶת אַחִיתָּהּ הַקָּטָן,
וְזֶה בּוֹכֵה וְצוֹרֵחַ בְּכָל כַּחוֹ.

— מַה לָּךְ, נִעְרָה? — שָׁאֵל הַתְּקוּן.

— אָבִי וְאִמִּי הִלְכוּ לְבֵית־הַבְּנֵי־הַבְּנֵי וְנִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי עִם
אַחִי הַקָּטָן, וְעַתָּה הַיֶּלֶד בּוֹכֵה וְאֲנִי אֵינִי יוֹדַעַת מָה אֲעֲשֶׂה לוֹ.

הרב הזקן

— לכו יערה, וקראי לאמוך — אמר הרב — ואני אשב
פה עם הילד.

הנערה יצאה וכחצי שעה עבר עד אשר מצאה הילד

את אמה בין הנשים הרבות בבית הכנסת.

ומה-נבדלה האם בבואה אל ביתה ובראותה, כי הרב

הזקן בכבודו ובצעמו עומד לבוש בקיטל לזן ועטוף בטלית,

מחזיק את ילדה על ורעותיו, מטלטלו ומשורר לו בנחת:

— ונסלח לך על עדת בני ישראל...

והילד שוחק מתוך דמעות למול פני הישיש הטוב,

ומורט את זקנו הלבן.

הרב מסר את הילד לאמו ויצא ובא לבית-הכנסת.

ובבואו, חדרו מן הקהל לקראתו וישאלוהו:

— רבנו, מה קרה איתך?

אמר להם:

— אני יש לנו לבבות על השאתינו שחטאנו לפני

אבינו שבשמים, אבל שם פכו תינוק ותינוקת, שלא נטא —

ואשתיקם.

על פי בן עמי.

נְעִילָה

הַגִּיעָה הַשָּׁעָה! בְּגֵאוֹן הַדְּמִיָּה
אִם יִקְרַב הַנְּשָׁף וּבְלִוְיַת הַצְּלָלִים;
וְחַם עַד לְמַחְנֵק בְּבֵית הַכְּנִסְיָה;
וּבְכָר בַּחוּץ אִישׁ וְאִישׁ הוֹלְכִים וְכָלִים.
מֵאֲזוֹ עַת הַבְּקָר הֵם עוֹמְדִים כֹּה צְפוּפִים,
חֲלוּצֵי נְעָלִים וְלִבְנִים עֲטוּפִים,
וְגֵרוֹנִם כְּבָר נֶחַר וְלִשׁוֹנָם נִשְׁתָּה
מִקְרָא אֶת הַתְּפִלוֹת עַד-עֲתָה, עַד-עֲתָה!
וְעֲתָה הַתְּעוֹדְדוּ פִתְאֵם לַתְּחִיָּה,
וּפְתַח הַיּוֹם פִּתְאֵם גְּדֹל בְּכָלִים,
וְאִישׁ אִישׁ יוֹדֵעַ: הַשָּׁעָה הַגִּיעָה,
כֹּה יַחֲתֵם גְּזֵר־דִּינוֹ הָאֵל בְּשָׁמַיִם!
וְשִׁפְק וְשִׁבֵר נְאֻכִּים בּוֹ יַחַד,
וּבְלִוְיֵים בּוֹ יַעֲלוּ בְּטָחוֹן וּפְתַח;
אֲזוּ יַחוּשׁ מְנַת תִּיּוֹ—מָה רַבָּה הִיא שְׂמֵמָה,
אֲזוּ יַחוּשׁ מוֹצְאוֹ — מִעֵפֶר הָאֲדָמָה...
יַעֲקֹב בְּתוֹ.

נעילה

באורים: נשף ערב. בלוית בחברת. צפופים גדחקים. נחר יבש.
נשתה יבשה. התעורדרו התחזקו. שפק doubt. שבר תקוה.
נאבקים נלחמים. בלולים מעורבים. מנת חלק, גורל.
יחוש ירגיש.

תכנית לחבור על דבר יום הכפורים

(א) ערב יום הכפורים: מנהג הכפרות, מנהג בקשת סליחה,
הסעודה המפסקת.

(ב) בבית הכנסת: הקיטל, כל גדרי, ההתלהבות בעת התפלה.

בִּסְכָּה

(מזכרונות הילדות)

חג הספות — חביב הנה עלי חג זה מאד. חג
האסיף — כל מיני פירות טובים יש בו. ימי האסיף —
כמה חביבים הם הנמים האלו. ימי הפיוץ האחרונים...
וכמה מנהגים נאים נוהגים בחג זה. אהבתי לנענע
את הלולב אפילו שלא בשעת ברכה, להריח
בריחו הנעים של האתרוג המונח בקופסה של
כסף. אהבתי לשמע את נגוני התזן בבית הכנסת
בשעת הנענועים. אהבתי לראות את ההקפות.

שְׁעוֹשִׁים שָׁם בְּתַפְּלַת „הוֹשַׁעֲנָא“. וְעַל הַכֹּל נִעְמָה
 לִי הַיְשִׁיבָה בַּסְּכָה.

יּוֹשְׁבִים אָנוּ בְּשַׁעַת הַסְּעוּדָה בַּסְּכָה הַקְּטַנָּה
 בְּתוֹךְ יְרִיעוֹת מְצִירוֹת. אָבָא וְאִמָּא יּוֹשְׁבִים אֲצֵל
 הַשְּׁלֶחֶן מִצַּד זֶה, וְאֲנִי וְאוֹרַח עָנִי יְהוּדֵי שְׂבָא מֵאַרְץ
 רְחוֹקָה, מִצַּד זֶה. הָאוֹרַח מְסַפֵּר מִכָּל מַה שֶּׁרָאָה
 בְּעָרִים שׁוֹנוֹת שֶׁעָבַר בָּהֶן. וְאֲנִי שׁוֹמֵעַ וְגוֹמֵר בְּלִבִּי,
 לְכִשְׁאֲנֻדֵּל אֶהְיֶה תֵּיזֵר נוֹסֵעַ וְאַקְיֹף אֶת הָאָרֶץ בְּלֵה,
 לְרֹאוֹת אֶת כָּל הַמְּדִינּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְכָל מִינֵי הָאֲנָשִׁים
 שֶׁבָּהֶן...

בְּחִיקָה שֶׁל אִמִּי יּוֹשֶׁבֶת לָהּ אֲחוֹתִי הַקְּטַנָּה,
 יּוֹשֶׁבֶת הִיא וּמְבִיטָהּ, מְחַרֵּיטָהּ וּמְשַׁתָּאָה לְמָקוֹם זֶה
 וּלְדִירָה זוֹ. פֶּתְאִם תִּתְעוֹרֵר וְהִיא פּוֹשֶׁטֶת יְדֶיהָ
 הַרְבּוֹת אֶל הַתְּפוּחִים הָאֲדָמִים וְאַשְׁפְּלוֹת הָעֵנָבִים
 הַתְּלוּיִם בַּסְּכָךְ מְלַמְעָלָה. אֲחוֹתִי הַחֲבִיבָה! פֶּה
 בְּמָקוֹם זֶה הִיא נִרְאִית לִי נְעִימָה וְנֹאָה בְּיוֹתֵר...

הַסְּכָךְ מִתְּלַחֵשׁ עָלֵינוּ מִפְּנֵי רוּחַ קָלָה בְּעֵלְיוֹ
 הַיְרוּקִים... וְאִזּוֹ יֵשׁ אֲשֶׁר נִדְמָה לִי כִּי יּוֹשְׁבִים אָנוּ

בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, בְּסִפְּהָ הָעוֹמֶתָת עַל רֹאשׁ הַר תְּבוּר,
 בֵּין עַצֵּי תְּמָרִים – וְטוֹב לִי, וְנָעִים לִי לְשִׁבְתָּת בְּךָ
 בְּיַחַד עִם אָבִי וְאִמִּי וְאֶחָוִיתִי הַקְּטַנָּה... אֵךְ הִנֵּה
 נִשְׁמַע לִי מִן הַחֲצֵר הַסְּמוּכָה קוֹל חֲבֵרִי, שֶׁנֶּאֱסָפוּ
 לְשִׂחַק בְּאַגְוִזִים – וּבְכָר קְצָרָה רוּחִי בִישִׁיבָה, וְרוּחָהּ
 אֲנִי שָׁלֵא יֵאָרִיכוּ עוֹד בְּפַעֲוֶדָהּ. נְכַרְךָ – וְאַצֵּא נָא
 מִהַר אֶל קַהֲל הַנְּעָרִים הַמְּצַחֲקִים!

ש. בְּרִצְיוֹן.

הַקְּפוּת

בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ רַב הַדְּחֻקִּי,
 תַּחַם מָה רַב וְהִנְקָרָה.
 וּמְלֵא הוּא מִפֶּה אֶל פֶּה
 וּמְלֵאָה הָעֵזְרָה.
 הַשְּׂאוֹן הוֹלֵךְ הַלֵּךְ וְרַב,
 כַּנְּעַר נְדָח וְזָמֵן, שׁוֹב –
 נְדָחִים גַּם בְּמִזְרָה!

הקפות

וצפופות עומדות נשים, טף

על ספסלים וחלונים,

מטפחות, צניפים ערב רב

ובגרי יום טוב שונים...

קול יוצא: "קום, התנו, קראו"

והבר נערים הגה בא —

יהודים קטנים נאים.

הם פוסעים ברנה, הולכים לאש —

החלצים הראשונים,

בידיהם נרות, דגל, גם

עם תפוחים אדמונים.

אל על ירימו נר וגם

ואחות אלי אח קוראת

ואח אלי האחות.

התנו בא ואהריו טור

"בעלי בתים" באים,

בספרי תורה על היד

העטופים רקמתים,

הקפות

ועל כתיב כֶּסֶף פִּעְמוֹנֵי פֹו
בְּצִלְצֵל עָלוּ, צִלְצֵל עֹו
יִצְלְצֵלוּ, יִפְזוּוּ.

הַתְּזוֹן בָּא, הַתְּזוֹן שָׂר,
הַעוֹזְרִים נְשָׂאוּ קוֹלָם,
הַגִּבְּאֵי שָׂר, וְהַגִּזְבֵּר שָׂר,
אֲחֲרֵיהֶם כָּל "הָעוֹלָם":
טֶרֶה-רֶרֶה וְכִים-כָּם-כָּם —
כָּל זָקֵן, נֶעַר בְּאֲשֶׁר שָׂם,
אֶף גַּם הָרַב בְּעֶצְמוֹ.

הַנּוֹשְׂאִים הוֹלְכִים לְאֵט לְאֵט
נִרְחָקִים בֵּין רַב אָדָם,
וְאֶחָזוּ בָם וְנִשְׁקוּ בָחֵם
לְסִפְרֵי תוֹרָה בְּיָדָם:
— "לְשָׁנָה הַבָּאָה — כֹּה לְחֵי!"
— "גַּם אַתֶּם — יִתֵּן אֲרֹנִי!"
אֶף קוֹל הַבְּתוּלוֹת עוֹלָה.

הקפות

וְהַבֵּית מְלֵא אֹרֶךְ וְחָם

וְגִיל וְשִׂחוּק וְרִנָּנִים

וְזֶה שָׂת, וְזֶה שָׂר, וְזֶה מִכָּה: "הֵם!"

וְצִהָלִים כָּל פְּנִים.

וְהַחֲזִין בָּא, הַחֲזִין שָׂר:

— "הוּא, עוֹזֵר דְּלִים, הוֹשִׁיעָה נָא!"

וְכָל הַקְּהָל עוֹנֶה.

ש. מִשְׁרַנִּיחֻבְסָקִי.

באורים: נהרה אור. שאון רעש. צניף כובע־אשה. ערב רב אנשים
שונים מעורבים. פוסעים הולכים פסיעות מדורות. החלוצים
העוברים לפני המחנה. מור שורה מסודרת. עלו שמח.
גובר תחת ידו שמור כסף בית חכנסת. "העולם הקהל.
שח מדבר. צוהלים שמחים.

י פ ו

עַל חוֹף יַם הַתִּיכוֹן, בֵּין גְּבְעוֹת־חֹל גְּבוֹהוֹת, מִשְׁמַרְעַת
הָעִיר הָעֵתִיקָה יָפוֹ.

לְפָנִים, בְּעֵת אֲשֶׁר אָבוֹתֵינוּ יָשְׁבוּ עַל אֲדָמָתָם, הִיְתָה
הָעִיר הַזֹּאת יְדוּעָה בְּחֶפְזָה הַגָּדוֹל; מִשָּׁם הִפְלִיגוּ הָאֲנִיּוֹת
מִרְשֵׁי־שָׁה, מְקוֹם מוֹצֵא הַנְּהָב, בְּיָמִים הָהֵם. הָעִיר יָפוֹ נִפְקְרָת

בְּכַתְבֵי הַקֶּדֶשׁ בְּסֵפֶר יוֹנָה: „וַיִּבְרַד יָפוֹ וַיִּמָּצָא אֶנְיָה יִרְדָּת
מִרְשִׁישָׁה“...

כַּעַת אֵין וְכֵר לְתַפְאֲרָתָהּ מִקֶּדֶם. נִשְׁאָרוּ בַּק שְׂרִידֵי
הַמְּבַצֵּר הָעֵתִיק עַל חוֹף הַיָּם, הַיּוֹמָם עוֹמְדוֹת הָאֲבָנִים הַגְּדוֹלוֹת,
וְעוֹרְכוֹת מִלְחָמָה עִם גְּלֵי הַיָּם הַזּוֹעֲפִים. הַדּוֹמָה, כְּאֵלוֹ מִתְאַמְּצוֹת
הָאֲבָנִים לְהִגֵּן עַל שְׂרִידֵי הַזְּכוֹנוֹת שֶׁל יָמֵי קֶדֶם...
בְּבוֹאָהּ הָעִירָה, רוֹאוֹת עֵינֶיהָ רְחוּבוֹת צָרִים וְעֻקְמוּמִים,
וְהַשְּׂמֵשׁ חוֹדֵר אֲלֵיהֶם בְּעֵמֶל רָב; הַבְּתִים – גְּבוּהִים וּמוֹקְפִים
שׁוֹכְכוֹת שֶׁל בְּרוֹזל.

לַחֵץ וְדַחֲקִי, שְׂאוֹן וְרַעַשׁ מִמְּלָאִים תָּמִיד אֶת הָרְחוֹב.
הִנֵּה: אוֹרְחוֹת גְּמָלִים מְעוּגֵי סְחוֹרוֹת שׁוֹנוֹת עַל דְּבִשׁוֹתֵיהֶם;
מִחֲנוֹת מִחֲנוֹת שֶׁל חֲמוּזִים, עֲמוּסִים מִשָּׂא לַעֲיָפָה וְהֵם נִרְדָּפִים
מִחַת לִשְׂבַט הַחֲמָרִים. נוֹשְׂאֵי-סֶבֶל עִם צְרוּרוֹת כְּבִדִּים עַל
רֵאשֵׁיהֶם נִחְפָּזִים, נִדְחָקִים, מְעֵלִים עֲמוּדֵי-אֲבָק וּמִמְּלָאִים אֶת
הָאֲוִיר קוֹלוֹת שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים.

מְשֻׁנֵי צִדֵי הָרְחוֹב הוֹלְכוֹת וְנִמְשָׁכוֹת הַחֲנִיּוֹת, לָרוֹב כְּלֵי
חֲלוֹנוֹת. לִפְנֵי הַפְּסַח, עַל מִרְבֵּד פָּרוּשׁ, יוֹשֵׁב לוֹ הַחֲנֻנִי, רִגְלָיו
מְקַפְּלוֹת תַּחְתּוֹ, וְהוּא מְעֵשֵׂן אֶת הַנְּרִגְלָהּ וּמְבִיט בְּמִנוּחָה עַל
תְּמָרוֹת הָעֵשֶׂן הָעוֹלוֹת וּמִתְאַבְּכוֹת סְבִיבָיו. מִזְּמַן לְזְמַן עוֹבֵר
בְּמִרוּצָה עֲרָבֵי יַחַף, עַל רֵאשׁוֹ הוּא נוֹשֵׂא טֵם שֶׁל נְחוּשֶׁת

מבְּהִיק, וּבֹו מִמְּתַקִּים וּמְגִדְנֹות. כָּא הוּא עַד לְאַמְצַע הַרְחֹוב
וּמִתְחִיל לְשִׁיר בְּקוֹל מְשֻׁנָּה: אֵת סְחֹרְתוֹ הוּא מְהַלֵּל
בְּשִׁעָרִים...

כְּפוּף תַּחַת מִשְׂאוֹ, מִתְנַהֵל לוֹ לְאַשׁוֹ עֲרֵבֵי זָקֵן, נֹאד־
כְּבָשִׁים עַל גְּבוֹ, וְהוּא מְקַשְׁקֵשׁ בְּשִׁנֵּי פְתִים וּמְכַרִּיו עַל סְחֹרְתוֹ:
מִי־קָרַח קָרִים הוּא מוֹכֵר.

אֵךְ לֹא בֵן הוּא הַפְּרֹזֵר הָאִירוּפִי.

בְּמִשְׁךְ שְׁנוֹת הַיּוֹבֵל הָאֲחֵרוֹן, מִן הַעֵת שֶׁבָּאוּ בְּנֵי אִירוּפָּה
לְהַשְׁתַּמֵּק בְּיָפֹ הוֹלְכֵת הַשְּׂכֹנָה וּפּוֹרְחַת מִיּוֹם לְיוֹם. הַרְחֹובוֹת
יְשָׁרִים, רְחֵבִים וּמְרוּצְפִים, לְצַדֵּי הַבָּתִּים – מְדַרְכּוֹת תְּחֻלָּקוֹת.
הַבָּתִּים גְּבוּהִים, יְשָׁרִים, וּבְנוּיִים בְּטַעַם. מְלֻמְעָלָה מִתְנוֹסְסוֹת
הַגְּזוּטְרוֹת הַיְפּוֹת הַמְקֻשָּׁטוֹת בְּעֲצֵי־פְרָחִים שׁוֹנִים, וּמְלֻמְשָׁה—
חֲלוֹנוֹת הַתַּעְרוּכָה הַגְּדוֹלִים הַמְּלֵאִים סְחֹרוֹת שׁוֹנוֹת. רוֹב בְּתֵי
הַמְּסַחֵר הֵם שֶׁל יְהוּדֵי סַפְרָר, שֶׁהַשְׁתַּמְקֵעוּ פֹּה זֶה זְמַן רַב, אֲכָל
קָשָׁה לְהַבְדִּיל בֵּין בֵּית מְסַחֵר יְהוּדִי לְזֶה שֶׁל נְכָרִי, כִּי גַם
הַנְּכָרִים קָבְעוּ עַל פְּתַחֵי חֲנִיּוֹתֵיהֶם אֵת הַמוֹדְעָה הַגְּדוֹלָה:
”עֲבָרִים, דַּבְּרוּ עֲבָרִית!”...

שְׁמַחַת תַּקְנָה מִמְּלֶאכָה אֵת לְבָדָה, בְּמִילָדָה בְּרָחוּב. עֵינֶיהָ
רוֹאוֹת וְהִנֵּה חַיִּים תְּדָשִׁים צוֹמְחִים וּמִתְפַּתְחִים, וְחֵן עֲבָרֵי
מְרַחֵף עַל הַכּוֹל. הִנֵּה בֵּית־הַבֶּנֶק הָעֲבָרִי ”אַנְגְּלו־פֶּלְשְׁתִּינָה”.

"מלון קמניץ", בית-הקהל "לכנון", הנה גם בית עקר הספרים
העירוני הגדול—ועל גבי השלטים נוצצות האותיות העבריות...
ובעברך את הרחוב ובאת אל השכונה היהודית
המיוחדת: "נוה-שלום".

בקרן שקטה ומלאה שירה בנויה השכונה: מן העבר
האחד מגיע שאון גלי תים הזעפים. ומן העבר השני — ריח
הניחות של פרדסי תפוחי הזהב והלימונים המשתרעים
מסביב. צרים הם הרחובות גם בשכונה זו. אבל נקיים הם
ומלאים חיים.

נכנס אתה אל "נוה-שלום", ואתה רואה את עצמך כמו
בעיר-מולדתך, בעיר יהודית, שהכל בה קרוב ללבך וחיב
עליך.

מימין אתה רואה את בית-החרשת העברי הראשון.
הומים הגלגלים, רועשים האופנים, הולמים הפטישים:
מתפתחים ומתחזקים השרירים של דור פועלים עברים,
בוני הארץ.

ומשמאל לשכונה, לצד ים, עומדים גני-הילדים, אשר
שם משחקים התינוקות העברים, וקולטים אל תוך לבם הרך
את צלצול הלשון העברית, לשון עמם.

בערב, בעת אשר שכונות הערבים כבר סגורות על

מסגרת, מתמלאה השכונה העברית שאון וחיים. הרחובות על
 יד הים מלאים טיילים. כל אחד הולך לבלות את הערב, זה
 אל התיאטרון, זה אל גושף הנגינה של "בנור ציון" וזה אל
 שערי הערב.

ומהלאה ל"גוה-שלום", בין הפרדסים, נמשכת השכונה
 העברית השנית השוקמה "גוה-צדק". בתיה קטנים ומוקפים
 גני-פרחים. בעד החלונות נשקפים מן העבר האחד – הים,
 ומן העבר השני – גני העדן של תפוחי-הזהב.

באמצע השכונה מתנוסס הבנין החדש הגדול "בית
 הספר לבנות", ושם בנות יפוי מתחנכות להיות עבריות נאמנות
 לעמן ולארצן.

ולאחרונה אנו מגיעים עד הפרור היפה החדש "תל-
 אביב". שלוה נעימה שוררת במקום הזה. הבתים בנויים
 בטוב טעם ומוקפים עצים ופרחים; הרחובות מרוצפים ונקיים.
 במרפזה של השכונה עומדת הגימנסיה העברית
 "הרצליה" והיא מוקפת גן גדול.

גם השכונה גם הגימנסיה צעירות הן, אבל הרבה תקות
 עצורות בהן. פה הנך רואה בעיניך את העיר עולה ופורחת,
 ועמה הולך וגדל דור חדש, דור רענן.

באורים: שבכות גרות. חמר, חמרים מנהלי חמורים. נחפזים
ממהרים. נרגילה מין קנה לעשון טבק. מקשקש מרעיש,
מכה זה בזה. יובל חמשים שנה. מדרכה side-walk.
גזמרות מעקות. חלונות תערוכה show windows.
ריח ניחוח ריח נעים. שרירים muscles. טילים ההולכים
לטייל.

אָבָא נֹסֵעַ לְאַמְרִיקָה

מתחלה הָיָה הַדָּבָר בְּסוּד: אָבָא וְאִמָּא הָיוּ מִתְלַחֲשִׁים
בְּהַסְבָּא, בְּחֶדֶר הַקָּטָן, שְׁמֵמְנוּ הָיוּ יוֹצְאִים עֲצוּבִים וְעַל פְּנֵיהֶם
הָיְתָה שׁוֹרָה אֶפְלַת דְּאָגָה; אַחֲרַיִךְ הִתְחִילוּ מְדַבְּרִים בְּעִנְיַן
זֶה בְּשִׁבְתָּ בְּשִׁעַת הַסְּעוּדָה, וְאֵת הַיְלָדִים הַזֵּהִירוּ: אָסוּר לְיֵלֵד
לְהוֹצִיא סוּד הַחוּצָה; וְכִי יִשְׁאַלוּ אוֹתָם דְּבָר, עֲלֵיהֶם לַעֲנוֹת:
אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כָּלוּם... וְאוּלָם לֹא הָיוּ יָמִים מוֹעָטִים וְהַדָּבָר
נֹדַע בְּעִיר, הַכֹּל סָחוּ בָּזָה וְהַתְּפִלָּאוּ וְלֹא יָכְלוּ לְהֶאֱמִין, כִּי
יְהוּדֵי כְּאַבָּא שְׁלִי, אֲשֶׁר מְלַבֵּד תְּפִלָּתוֹ וְ"חֹק לְיִשְׂרָאֵל" וּ"פֶרֶק
מִשְׁנֵיזוֹת" לֹא יָדַע דְּבָר וְלֹא הִתְעַרַב מִיָּמָיו בְּעִמְקֵי הַחֲנוּת וְלֹא
הִבִּין אֶפְּלוּ מְלָה "גוֹיִת" אַחַת - כִּי יְהוּדֵי כְּזֶה יִרְחִיב עוֹ בְּנִפְשׁוֹ
לְנֹסֵעַ לְאַמְרִיקָה, וְכִדֵּי לְדַעַת אֵת הַדָּבָר לְאַמְתּוֹ, מְשִׁכּוּנֵי
בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ לְקַרְוֵנוּיִת, שְׁלֹא יִרְגִישׁ כִּי אָבָא, וְחָקְרוּ וְדַרְשׁוּ
עַל כָּל מָה שְׁנַעֲשָׂה בְּבֵיתָנוּ - עַל מָה מְדַבְּרִים, וְמָה כּוֹתֵב

אבא נוסע לאמריקה

הדוד יואל מאמריקה, האם כבר נתקבל פרטים-האגנה, ועוד ועוד.

ראשי התחיל סובב הולך מרב השאלות, ואני הרגשתי קורת-רוח משנה, כי דוקא אבא נוסע לאמריקה, וכי שום נער לא זכה כמוני שידברו עמו אנשים באים בימים. ואחרי זמן-מה פשהביא נושא-המכתבים אל חנותנו מעטפה גדולה שבאה מאמריקה, ואמא סגרה את החנות ורצה אל בית-המרקחת לקרר שם את הכתב אשר במעטפה, והיא שבה משם בוכיה, ובגדיה מכתבו של דודי, פרטים-האגנה והמחאה על המשה אשר דולרים — אז ידעו הכל אל נכון, כי אבא נוסע לאמריקה, והנסיעה קרובה היא, מיד לאחר החג.

בשבת האחרונה השבים אבא בבקר ונהעירני, ויקרא אותי ללכת עמו אל האגם. הוא היה חור ונרעש וישוחח אתי כמו עם בן-גילו — הוא ספר לי, כי ימים רעים באו, כי בחנות אין פרנסה, וכי על כן אנוס הוא לעזוב את ביתו ולנווד מעבר לים. ויצוני כי אתחזק ואהיה לאיש, כי אשקד על התורה וכי אעמד בשעת התפלה על מקומו, וען כי אין איש אשר ישגיח עלי; וכי אני הוא תקותו היחידה, ולמי כל עמלו

אבא נוסע לאמריקה

אם לא ליני ובשביל מי הוא נודר עתה למרחקים, אם לא בשבילי... וכי עלי להשגיח על הילדים הקטנים ממני ועל הילדות, וכי אשליך אחרי גוי את מעשי-הילדות שלי — הן אני אינני כבד נער קטן — ב"שבת נחמו" הלא תמלאנה לי עשר שנים — וכי אשמע בקול אמא.

אני הלכתי בראש מורד והקשבתי לכל מלה. ברגע זה יקר לי אבא מאד מאד, ורחמים גדולים נתעוררו בי עליו באותה שעה. מעודי לא דבר אתי אבא דברים כאלה, כמו באותו בקר.

אחרי-כן שתינו את החמים של שבת, התלבשנו ונגלד נחד להתפלל. בדממה נכנסנו אל בית ה'. אבא פנה מיד אל הקיור וכזה עמד כל זמן התפלה, כשראשו מכסה בטליתו, ומתוכה היתה נשמעת תפלה חשאית והתנפחות; בשעה שעלה על הבמה לתורה רעד קולו.

בבית המדרש השתררה דממה. הכל הקשיכו לברכות וענו "אמן". הומה הנה, כי על פני כל המקום הקדוש מרחפת עצבת ודאגה של עדת ישראל, שבאו לפניו, כביכול בתרעומות על מה שגזר על יהודי למדן להיות נעונו, רחוק מאשתו ובניו, לעזוב מקומו בבית המדרש ועמודו, ולהיות גולה למדינת הים, למקום שאין מבירים אותו...

אבא נוסע לאמריקה

בְּעָרְב, אַחֲרֵי הַהַבְדָּלָה, הִתְחִילוּ גַּאֲסָפִים אֲנָשִׁים לְקַחַת
בְּרֶכֶת הַפְּרִידָה, וּמִיָּד נִתְמַלֵּא הַבַּיִת אֲנָשִׁים; הַכֹּל דָּבָרוֹ, הַכֹּל
רָעָשׁוֹ, שָׁאֵלוּ וְהִשִּׁיבוּ וַיַּעֲצוּ עֲצוֹת. — אָבָא יָשָׁב עַל מְקוֹמוֹ
בְּרֹאשׁ הַשְּׁלֶחֶן וּפְנֵי לְבָנָיו כְּסִיד, וְלֹא יָדַע מַה מִּדְּבָרִים אֵלָיו
וּמַה עָלָיו לַעֲשׂוֹת כְּעֵת. אֲנַחְנוּ הַיְלָדִים, תָּעִינוּ עַל פְּנֵי הַבַּיִת
עֵינָיו וַיַּגְעִיר־שָׁנָה וְאִישׁ לֹא שָׁם אֵלָינוּ לֵב; וְרַק אַחֲרֵי אֲשֶׁר
מָצְאָנוּ מְקוֹם בְּקֻצָּה הַסְּפָה וְהִתְחַלְנוּ לְנַמְנֵם — אָז צָצָה פְּתָאם
לְנֶגֶד עֵינֵינוּ שֶׁבְּנֵתָנוּ אֶסְתֵּר־חַיָּה וְהִתְחִילָה לַעֲנוֹת אוֹתָנוּ בְּבִקְשׁוֹת
שָׁמָּה רְצוֹנָנוּ בְּאֲכִילָה; שָׁמָּה בְּחֶלֶה וְחֶמְאָה אוֹ חֶלֶה בְּעֵסִים.
בְּמַחֵי הַתְּבַלְבֵּל הַכֹּל וְלֹא יָכַלְתִּי לְהִבְחִין, מַה נַּעֲשֶׂה כְּעֵת
בְּבֵיתָנוּ, מִנֵּין בָּאוּ אֵלָינוּ אֲנָשִׁים רַבִּים כָּל־כַּף וּמַה חֲפָצָה שָׁל
הַמְּרַחֲמֵי הַזֹּאת. סוּף דְּבַר הָיָה, כִּי כָלְנוּ נִרְדַּמְנוּ בֵּין הַחֲבִילוֹת,
לֹא נִפְרְדְּנוּ מֵעַל אָבָא וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּנִסְעוֹ. וְכוֹרְנֵי רַק כְּמוֹ
בְּחֵלוֹם, כִּי הוֹשִׁיבוּנִי יָשֵׁן עַל הַסְּפָה, כִּי אֲנִי בְּכִיתִי וְכָל הַיְלָדִים
בָּכוּ אִתִּי.

לְמַחֵר לֹא הָיָה כְּבָר אָבָא. בְּבֵית שְׂרָרָה דְּמִמָּה, וּבְתוֹךְ
הַדְּמָמָה צִלְצְלָה רַק מְלָה אַחַת: אַמְרִיקָה... אַמְרִיקָה...

מ. סטבסקי

אבא נוסע לאמריקה

באורים: סחו דברו. חק לישראל ספר שיש בו פרקים מן התורה
המשנה והתלמוד ויתר הספרים הקדושים. מעטפה
envelope. בית-המרקחת drug store. המחאה check.
אנוס מוכרח. חמים תז. התיפחות בני. כביכול אם
אפשר לאמר כך, כנוי לחקדוש ברוך הוא. תרעומות טענות
של רגז. לנמנם לישן שנה קלה. עסים jam. להבחין
להבדיל. טרחנית מטריחה אחרים, מציקה בנקשות
ובשאלות.

הנְסִיעָה לְאֶרֶץ אָבוֹת

(מזכרונות ימי ילדותי)

שְׁמוּעָה נְפוּצָה בְּעִירֵנוּ הַקְטָנָה טוֹלְנוּ, כִּי יְהוֹשֵׁעַ נָתַן,
הַשׁו"ב הַזֶּקֶן, הוֹלֵךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִדְבְּרוּ בְּנֵהוּ בְּכָל הָעִיר,
הַגְּדוֹלִים עִם הַקְטָנִים. וְהַמְחַשְׁבֵּה, שֶׁהַזֶּקֶן הַזֶּה יֵלֵךְ וַיִּרְאֶה אֶת
אֶרֶץ אָבוֹתֵינוּ, וְאֵנִי אֲשָׂאֵר בְּטוֹלָנָה, לֹא נִתְּנָה לִי מְנוּחַ. עַל
מִשְׁכְּבִי בְּלֵילוֹת יִשְׁבְּתִי וּבְאֶפֶל הַחֶדֶר נְסִיתִי לְצִיר לִי הָרִי
יִשְׂרָאֵל וְאֶדְמַת יִשְׂרָאֵל. וּפְעַם בְּלֵילָה חָלַמְתִּי, שֶׁהִנֵּה יְהוֹשֵׁעַ
נָתַן עוֹלָה בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעַמּוֹ יְהוּדִים רַבִּים, וְהַחֲלִיל מִכָּה
לְפָנֵיהֶם. מַחֲלֹנוֹת הַבְּתִים גְּרָאִים גְּרוֹת דוֹלְקִים, וְכָל גְּדוֹלֵי
הָעַם בָּאִים לְקַרְאֵתָם וְקוֹרְאִים: אַחִינוּ, אַחִינוּ, בְּאַכְס לְשָׁלוֹם!
וְהִנֵּה בָּא יוֹם הַנְּסִיעָה. הוּב אֶרְגֵּה הַשֶּׁמֶשׁ עָמַד בְּבִקְרָ

הנסיעה לארץ אבות

וּדְפַק עַל הַחֲלוֹנוֹת כְּבִימֵי הַסְּלִיחוֹת: קוֹמוּ, יְהוּדֵי טוֹלָנָה, וְהַכּוֹנוּ לְלוֹת אֶת הַשׁו"ב שְׁלַכְכֶם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל! בְּכֹל בַּיִת וּבַיִת אָצוּ וּרְצוּ מִחֶדֶר לְחֶדֶר, הַתְּפַלְלוּ תְּפִלַּת הַבִּקְרָה בְּחֻפוּזוֹן וּמְהֵרָה לְסַעַד סְעוּדָה שֶׁל שְׁחֵרִית, לַתְּלַמִּידִים נִתֵּן חֶפֶשׁ מִהַחֲדָרִים, הַסּוֹחֲרִים נָפְנוּ מֵעַסְקֵיהֶם וְהַחֲנֻנִים סָגְרוּ אֶת חֲנִיּוֹתֵיהֶם.

וְעַל יַד בַּיִת יְהוֹשֻׁעַ עָמַד מַחְנֶה שֶׁל אַנְשִׁים גְּדוֹלִים וְקַמְנָיִם: נְעֻרוֹת, שְׁפָחוֹת נוֹשְׂאוֹת יוֹנְקִים עַל זְרְעוֹתֵיהֶן, צְעִירִים וּבָאִים בַּיָּמִים, עֲגָלָה גְדוֹלָה רְתוּמָה לְשֵׁנֵי סוּסִים עֲמֻדָה בְּתוֹךָ, וְעָלֶיהָ טְעוּנִים הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת וְשִׁקִּים מְלֵאִים בְּלִים שׁוֹנִים, נִיצָא יְהוֹשֻׁעַ לְבוֹשׁ בְּגָד שְׁחֹר וְנוֹצֵץ, וַיִּנְשֹׁק אֶת מְזוֹזֹת הַבַּיִת, וַתֵּצֵא אַחֲרָיו אִשְׁתּוֹ הַזְּקֵנָה מְעֻשְׂפֶתת יְרוּק, וְאַחֲרֵיהֶם צְעָדוּ הַבָּנִים, הַחֲתָנִים, הַפְּלוֹת וְהַנְּכָדִים, עִמָּהֶם הָרַב, חֲזוֹן הָעִיר, הַנִּבְּאִים וְעוֹד אַנְשִׁים חֲשׂוּבִים רַבִּים, וַיִּשְׂרַק הָעָרֶל לְסוּסִים וַתִּתְנוּדַד הָעֲגָלָה וַתִּמָּשׁ מִמְּקוֹמָהּ, וְכָל הָאֲנָשִׁים הַזּוֹלְכִים אַחֲרֶיהָ.

וְהַמַּחְנֶה הַמְּלֻוָּה הוֹלֵךְ הַלֵּךְ וְרַב, הִנֵּה שׁוֹעֵי הָעִיר, וְקִנְיָהּ, נְגִידָהּ וּבַעֲלֵי בְתִיהָ, עִמָּהֶם הָאֲמָנִים וּבַעֲלֵי הַמְּלָאכָה, עֲגָלוֹנִים וְקַצְבִּים, וְנַעֲרֵי הַחֶדֶר מְקִיפִים אֶת כָּל הַשִּׁירָה, וְהַחֲמוּן צוֹעֵד לָאֵט לָאֵט אֶל הָרְחוֹב הַתִּיכוּנָה, עַד כִּי בָאוּ שַׁעַר הָעִיר.

הנסיעה לארץ אבות

ובְּכָל מְקוֹם עוֹמְדִים וְנִשְׁקָפִים מֵעַל מַעְלוֹת הַבָּתִּים וּמֵהַחֲלוֹנוֹת.
יוֹם קִוֵּץ הָיָה, בְּיָרַח מְנַחֵם אָב, יָרַח שְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
נִזְכָּרִים שֶׁהַבַּיִת חָרַב. וְרָגַשׁ גַּעְגּוּעִים שֶׁל דּוֹרוֹת רַבִּים מְלֵא
אֶת נַפְשוֹת הַמְּלֻיִם. לָבָם הָיָה נְטוּי לְאַרְצָה הַקְּטַנָּה בְּמִזְרַח,
שֶׁאֶחָד מֵהֶם הוֹלִיךְ עִתָּה אֵלָיָה. שָׂכַח כָּל אֶחָד אֶת בֵּיתוֹ
וְנִחַלְתּוּ, שָׂכַח אֶת אֲרָכָיו. וּבְעֵמֶד הָעָם כַּה בְּשַׁעַר הָעִיר,
נִעְלִיחֶם עַל רַגְלֵיהֶם, מְעִילֵיהֶם עַל שִׁכְמָם וּמְקַלֵּם בְּיָדָם—אֵלוֹ
נִשְׁמָעָה אִזּוֹ בְּשׁוֹרֵת הַמַּבְשָׁר: בָּא הַגּוֹאֵל! כִּי אִזּוֹ הִלְכוּ יַחַד
אֶת יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָאָרֶץ הַהִיא, וְהָיוּ מְנִיחִים אֶת בֵּיתָם וְרִכּוּשָׁם.
וַיִּשְׂרַק הָעָרֶל עוֹד הַפַּעַם. וַיַּעֲלוּ שְׁנֵי הַזְּקֵנִים בְּעֵמֶל עַל
הָעֲגֻלָּה. וְאֲנִי לֹא יָכַלְתִּי עוֹד לַעֲמֹד עַל רַגְלֵי מַרְבַּ סְעֵרַת
רוּחִי. וּבְרֵאוֹתַי אֶת הָעֲגֻלָּה נִתְקָה מִמְּקוֹמָהּ לֹא יָכַלְתִּי עוֹד
עֲצוֹר בְּרוּחִי וְאַצְעֵק בְּקוֹל: יִקְחֵנִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אִתּוֹ לְאַרְצָה
אֲבוֹתֵינוּ!

וְזָרָם דְּמַעוֹת פָּרַץ מֵעֵינַי. וַיִּבְכוּ הָעוֹמְדִים סְבִיבֵי, וַיִּבְכּוּ
כָּל הַמַּחְנֶה.

ד"ר מ. י. בְּרֻדִיצְבֶּסקי.

באורים: החליל מכה לפניהם מנגנים מחללים בחלילים. שו"ב
שוחט ובורק. ערל גוי, נכרי. שועים עשירים. נתקה זזה.

אל הצפור

שלום רב שובך, צפורה נהמדת,
מארצות החם אל חלוני –
אל קולך כי ערב מה נפשי כלתה,
בחרף בעובך מעוני.

ומרי ספרי, צפורי היקרה,
מארץ מרחקים נפלאות,
הגם שם בארץ החמה, הנפה
תרבינה הרעות, התלאות?

התשאי לי שלום מאחי בציון,
מאחי הרחוקים-הקרובים?
הוי מאשרים! הודעו ידע
כי אסבל, הוי אסבל מכאובים?

אל הצפור

הַנִּדְעוּ יָדַע מָה רַבּוּ פֶּה שְׂמָנִי,
מָה רַבִּים, הוּי רַבִּים לִי קָמִים!
וּמְרִי, צְפוּרִי, נִפְלְאוֹת מֵאֶרֶץ,
הָאָבִיב בָּהּ יִנְוָה עוֹלָמִים.

הַתְּשֵׂאֵי לִי שְׁלוֹם מִזְמַרְת הָאֶרֶץ,
מֵעֵמֶק, מִנְיָא, מֵרֹאשׁ הָרִים?
הֲרַחֵם, הֲנַחֵם אֱלוֹהֵי אֶת צִיּוֹן,
אִם עוֹדָה עֲזוּבָה לְקַבְּרִים?

וְעֵמֶק הַשָּׂרוֹן וְנִבְעַת הַלְּבוֹנָה –
הֲיִתְּנוּ אֶת מוֹרֵם, אֶת נִרְדָּם?
הֲהִקִּיץ מִשְׁנֵתוֹ הַשָּׁב בִּיעָרִים,
הַלְּבָנוֹן הִישָׁן, הֲנִרְדָּם?

הַיַּרְדַּת בְּפָנִינִים הַטַּל עַל הַר הַרְמוֹן
אִם יַבֵּד וַיִּפֹּל בְּדַמְעוֹת?
וַיִּמָּה שְׁלוֹם הַיַּרְדֵּן וַיִּמְיֹו הַבְּהִירִים?
וַיִּשְׁלוֹם כָּל הַהָרִים, הֲנִבְעוֹת?

אל הצפור

הסר מעליהם הענן הכבד,
הפרש עלטה צלמות? —
זמרי צפורי, על-ארץ ביה מצאו
אבותי החיים, המות!

ספרי צפורי, סוד שיח כל שיח
ומה-לך טרפיהם לחשו?
הבשרו נחמים אם קווי לימים
פרימו כלבנון ירעשו?

ואחי העבדים, הזרעים בדמעה —
הקצרו ברנה העמר?
מי יתן-לי אבר ועפתי אל-ארץ
בה יגץ השקד, התמר!

באורים: ערב נעים, מחוק. נפשי כלתה התנגעתי. שומני שונאי.
יגוה ישכון, ישלט, מזמרת הארץ מפרי הארץ. את
מורם, את נרדם מיני צמחים המפיצים ריח נעים.
אבר כנף.

הַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה

(לימי החנכה)

הדבר היה בשנת שלשת אלפים חמש מאות ותשעים
לבריאת העולם. באחד מרחובות ירושלים הִשְׁתַּעֲשַׁעַה חברת
ילדים עֲלִיזִים, והם רצים רצוא ושוב, מְתַהוֹלְלִים וּמְשִׁתּוֹכְבִים
ומריעים תרועות גדולות, ולבותיהם הרכים מְתַפְּעָמִים בחוקה
מרב שמחה וענג...

פתאם תשמענה אזניהם קול קורא: באה העת ללמד,
קומו ולכו לבית המדרש! הילדים עומדים תחתייהם ומבישים
כה וכה: איש זקן וגדל קומה עומד לפנייהם ומביט עליהם
בנעימות ותוגה מְסִתֶּרֶת. מי מהם לא ידע את הזקן הזה? מי
לא ידע את יוסי בן יעזר איש צְרִידָה?

ומדי הוסיפו להביט בהם, כן יוסיפו פניו להפיק נחת
מהולה בעצבת, ועיניו תמלאנה דמעות. „רק הקטנים האלה
נשארו לנו – ידבר לנפשו בדממה – זה הוא המטה האחד,
אשר עליו ישען כל העם בעת הרעה הזאת...”

II.

מה היה לעם ישראל בימים האלה? אמנם העם יושב
עוד על אדמתו בארץ ישראל, ואולם ארצו זאת נתונה בידי
המושל הַיִּוֵּנִי, אֲנִיּוֹכּוּס אֶפְיֵנוּס, הלוחם עתה את מלחמותיו

השעה האחרונה

בארץ מצרים, ופה הושיב את משנהו, את הרשע אנדרוניקוס, למלא את מקומו. והאיש הזה מושל עתה בישראל בְּזֹרֵעַ נטויה: הוא מְשַׁרְשׁ ביד חזקה מתוך הארץ את שארית הרוח העברי, ומתאמץ בכל יכלתו להפך את ארץ ישראל לארץ יוון. הנת הוא שופך לאט לאט את רוח יוון על כל הארץ, ונוטע בה מנהגים יוונים ושם בה חֲקִים יוונים ומשפטים יוונים, רב הרחובות, אשר בירושלים, חדלו מהיות נקראים בשמותיהם העבריים, כי נתנו להם מטעם הַנְּצִיב שמות יונים. מטבעות הכסף, אשר היו ליושביהודה, הולכות הלך ומעט, ותחתיהן עוברות לסוחר מטבעות יוניות; לילדים הילדים אסרו שרי המלך לקרא שמות עבריים, ויקראו להם שמות יונים; את הדגלים העבריים הסירו וישימו תחתיהם דגלי יוון; וגם מעל פני לְשֵׁבֶת הַגְּזִית, מקום שם יושבי־הַסְּנֵהָרִין, הסירו את הַסְּמֶל העברי וישימו תחתיו את הסמל היווני. אכן בהיות עוד הכהן הגדול חונוי בחיים, התאמץ הוא בכל כחו לתת שם ושארית לרוח העם ותורתו בארץ; אך אנדרוניקוס בא ויכתו נפש, ועל בְּנו העמיד את מְנֻלוֹס ויעשהו לכהן גדול, והאיש הזה אהב מאד את היונים ואת מנהגיהם וכל חפצו היה, כי יתנהגו היהודים כיוונים והיו לעם אחד.

— עוד שארו לנו הקטנים, עוד שאר לנו הרור החדש—

דבר יוסי בן יעזר חרש אל לבו, והוא קורא שנית בקול: "הנה באה העת, קומו ולכו לבית המדרש!"

השעה האחרונה

III.

והנערים שומעים בקולו ורצים בחפזה, זה בכה וזה בכה, וביניהם גם יועזר הקטן בן יוסי, הצעיר מכל בניו. הנער עובר בלב שמח וטוב את גשר קדרון ושם עמד רגע אחד תחתיו. הנה שם החנות, אשר לאחד מבני היונים, ובה ימכרו כל כלי שעשועים למיניהם, והנער חומד ומביט בכלים היפים, ועינו לא תשבע מראות. פתאם יראו פני עבד יְנִי על מפתן החנות, והוא יגער בנער בקול גדול, והנער העברי ינום על נפשו.

והוא עובר הלאה, הלאה, עד בואו לשוק אנדרוניקוס פה ושם יתיצב רגע לראות את החפצים היפים, אשר ימכרו היונים, והוא מתענג למראה סגלות יקרות, המובאות מאתונה ומשפרטה ומביצנן. פה תראינה עיניו סנדלים מזהבים, טורי פנינים וכוכבי כסף; ושם עומדים צלמי סוסים, צלמי כלבים וצלמי אדם עשויים עץ ואבן, זהב וכסף; וכל החפצים האלה מתנוצצים לנגד השמש, ולאורו עוד יגדל יָפִים שבעתים. פתאם יזכר הנער, כי עליו למהר אל למודיו, וימהר לרוץ הלאה.

IV.

אולם בבואו אל הַכְּפָר, אשר בכתף בית המקדש מאחריו, נשאר הנער עוד הפעם כְּמִסְמֵר נְמוּעַ על עמדו. מה יפה המחזה, אשר תראינה עיניו פה! שני נערים עברים באים המעגלה ואוסרים מלחמה נגד קהל רב בידים חרוצות

השעה האחרונה

וברגלים ממהרות, הנערים נלחמים איש באחיו ומתנפלים זה על זה בַּחֲמַת־רוח ובגבורה גדולה. כל אחד יאמר לְהַתְנַבֵּר על השני ולא יוכלו. מקץ רגעים אחדים יפלו שניהם ארצה, וההמון, אשר מסביב, שוחק בקול גדול למראה ה"גבורים", אשר מבני היהודים.

יועזר הקטן מתעצב אל לבו, כי עליו ללכת לבית המדרש...

אבל את מקומו עוד לא יעזב, ועיניו מביטות אל המעגל מנגד. הנה נערים חדשים, הנה מחולות ושעשועים חדשים! יצרו הרע לא יתן לו לעזב את המקום הזה... השמש כבר עומדת בחצי השמים...

פתאם נופלת חרדה גדולה על יועזר הקטן! זה יותר ממחצית היום חלף, והוא עוד טרם בא לבית המדרש. מה ידבר בו אביו עתה? והוא רואה בדמיונו פני אביו המפיקים קצף ורגז, אוניו שומעות את קול גערתו ודבר מוסרו. אז יתעורר הנער לרוץ בחפזו.

V.

הוא בא וחרדה גדולה נופלת עליו. מה זאת? דְּמַמַּת מות שוררת היום הזה בבית המדרש. תוֹנָה חרישית שפוכה על כל איש ואיש וגם על כל פנה ופנה. הנערים יושבים תחתיהם ומחרישים, אין פוצה פה ואין דובר דבר, והרב גם הוא עומד נשען על הקתדרה; מצחו סמוך על כף ידו, ועיניו סגורות. פתאם הרים את ראשו וירא את יועזר הקטן...

השעה האחרונה

— בני! אַחֲרָתְּ הַיּוֹם לְבָא, אַחֲרָתְּ מָאד.
קוֹל הָאֵב הֵרֵךְ מִשְׁמַן. חֲדָר אֵל לֵב יוֹעוֹר עִמָּךְ, עִמָּךְ,
נִיָּצַר לוֹ מָאד עַל אֲשֶׁר פָּנָה אֶת לְבֹו לְבִטְלָה כְּמַחְצִית הַיּוֹם
— בְּנִי, יוֹסִיף הָרֵב לְדַבֵּר אֵלָיו בְּקוֹל רוֹעַד — קַח אֶת
סִפְרְךָ בִּידֶךָ וּפְסוּק אֶת פְּסוּקְךָ בַּפֶּעַם הָאַחֲרוֹנָה, כִּי... כִּי...
מִחַר יִחְדְּלוּ לְלַמֵּד עִבְרִית...

כָּל הַנְּעָרִים, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בֵּית הַמְּדַרְשׁ, חֲדָרוּ בְּשִׁמְעֵם
אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי רַבֵּם הָאֲהוּבִים, אֵף כִּי כִּבְר הַגִּיד לָהֶם
אֶת פְּקוּדַת מֶלֶךְ יוֹן לְדוֹן לְמִיתָה אֶת כָּל הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.
— אֶת גְּחֻלָּתָנִי הַנְּשֹׂאֵרָה קָבֹו! אֶת תּוֹרַתְנִי וּשְׁפַתְנִי לְקַחוּ
מִמֶּנִּי! הוֹסִיף הָרֵב לְקַרְא וְעֵינָיו זָלְגוּ דְמָעָה, וְמָה נַעֲשֶׂה עִתָּה?
אֵיךְ יִדְעוּ בְּנֵינוּ עִתָּה אֶת עִמָּם וְאֶת תּוֹרַתָּה?

וּבְלֵב נִשְׁבַּר יִבֶּךְ עִתָּה יוֹעוֹר הַקָּטָן יוֹתֵר מִכָּל חֲבֵרָיו;
לְבֹו יֵף אוֹתוֹ עַל הַמַּעֲשֶׂה, אֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה...
— הִנֵּה זֹאת הִיא הַשְּׂעָה הָאַחֲרוֹנָה! מִחַר וְחֲדַלְנוּ לְלַמֵּד
אֶת תּוֹרַתְנוּ! יִשְׁמַע עִתָּה קוֹל הָרֵב בְּשִׁלִּישִׁית.
הַנְּעָרִים מָהָרוּ וַיִּפְתְּחוּ אֶת סִפְרֵיהֶם, וְגַם יוֹעוֹר הַקָּטָן
פָּתַח אֶת סִפְרוֹ וַיִּלְמַד.

מֵעוֹדוֹ לֹא לָמַד שְׁעוֹרוֹ בַּחֲשֶׁק נִמְרָק, כְּמוֹ בַיּוֹם הַזֶּה...
וּבְכַבֵּד רָבּוּ אֵלָיו בְּקוֹלוֹ הַנְּעִים וּבְבָאָרוֹ לוֹ אֶת דְּבָרֵי
הַסֵּפֶר, שִׁטְפוּ דְמָעוֹת מֵעֵינֵי הַנְּעָרִים, וּלְבֹו הֵרֵךְ נִמַּסּ בּוֹ מִיֹּגוֹן
וַצַּעַר.

אִזּוֹ יִשְׁבַּע הַנְּעָר בְּלֵבּוֹ אֶת שְׁבוּעָתוֹ, לְבַלְתִּי בּוֹא עוֹד אֵל
כְּכֹר הַ"בִּירָה".

(מְקַצֵּר) ד. פֶּרִישְׁמָן.

חֲנֻכָּה

רוּחַ צְפוֹן יִבְדֵּךְ; אֲפִלָּה
יִפְרֹשׁ גְּשֵׁף סְתוֹ;
וּבְצַפְרוֹת לְבָנוֹת עֲמוֹת
נוֹצוֹת שְׂגָג רַב.

מִה"מִּנְיָן" הָאֵב הַזֶּקֶן
אֵד זֶה עֲתָה שָׁב;
כָּל הַיְלָדִים בְּצַחֲקֵי חֲבָה
קִדְמוֹ אֶת הַשָּׁב.
הוּא בְּמִנְוָרָה יֵצֵק שְׁמֵן
וְהַדְּלִיק אֶת הַסֵּתִיל...
וּבֵין רִנֵּעַ כָּל הַבַּיִת
גִּהְפֹּד לְמַעֲזֵן נִיל.
אֶת הַזֶּקֶן כָּל הַיְלָדִים
סִבּוּ וּבְשֵׁאוֹן-
שְׂמִיחָה קִרְאוּ: "דְּמֵי חֲנֻכָּה
לְנוּ זֶקֶן תֵּן!"

חנכה

— דְּמִי חֲנֻכָּהּ בְּנִים מוֹבִים,

תִּקְבְּלוּ עוֹד הַיּוֹם:

גַּם אִם פֶּר לָכֶם דְּבַר,

אִם תִּקְשִׁיבוּ דַם."

— "שִׂיחָה, שִׂיחָה!" — קָרְאוּ כָלֵם

וּבְגִיל מְחֵאוּ כָף —

"אֵת הַשִּׁיחוֹת מֵהַ נְאֻחָהּ,

סֵפֶר, סֵפֶר, אָב!

וְעַל גְּבוּרַת חֲשֻמוֹנָאִים

לָמוּ זִקֵּן שָׁח,

וּמִשְׁמַחַה לֵב הַיְלָדִים

מֵהַ יַפְעֵם, יָד!

עַל הַזִּקֵּן מִתְיָהוּ,

זֶה הָאִישׁ הָרַם,

שָׂרְאִשׁוּנָה דְגָל חֲפֵשׂ

הַרִים אֶל הָעַם.

אֲחֲרָיו בְּנָיו הַגְּבוּרִים

אֶלְעָזָר עִם הַפִּיל...

מִגְּבוּרַתָם רְגֵזָה יוֹן,

נִיאֲחֻזָּה חִיל;

חנכה

אך מְבַלֵּם הַמִּכְבִּי
יְהוּדָה הַכִּי־עוֹ,
זֶה הָאֲרִיאֵל, לְבָרֵךְ חֲרָבוֹ
כָּל צָבָא יוֹן חָת.
זֶה הָאֲרִיאֵל, שְׁבֵלֵב בּוֹעֵר
בְּאַהֲבַת עֵם בָּאֵשׁ
חֲרָף נִפְשׁוֹ – עַד יִשְׂרָאֵל
הַחַל לָרִים רֹאשׁ;
וּלְחֲרוֹתוֹ מִבְּלֵי הַרְף
נִלְחַם כָּל הַעֵת,
לֹא הִנִּיחַ אֶת הַחֲרָב
עַד כִּי נִפְלַ מֵת! –
הִשָּׁב בְּלָהּ. לֵב הַיְלָדִים
נִרְעַשׂ בָּם לְמָאֵד;
עֵינָם בְּקוֹחָהּ, פִּיהֶם פְּעוֹר,
בְּאֵלוֹ יַחֲבוּ עוֹד...

באורים: שיחה ספר. חיל ועדה. חת פחד. חרף נפשו העמיד
את חייו בסכנה. אריאל כרוב, מלאך חוס מאד. פעור פתוח.

מְרַדְכֵי עַמְנוּאֵל נח

מְרַדְכֵי עַמְנוּאֵל נח עָשָׂה לוֹ שֵׁם גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָם
בְּרַעְיוֹנוֹ לְגוֹסֵד מְדִינָה יְהוּדִית, אֲשֶׁר תַּעֲמֵד בְּרִשׁוֹת עֲצָמָה
וְתִהְיֶה לְמוֹפֵת לְכָל הָעוֹלָם בְּסִדְרֶיהָ הַמּוֹבִים וּבְמִשְׁפָּטֶיהָ
הַיִּשְׂרָאִים.

מְרַדְכֵי עַמְנוּאֵל נח נוֹלַד בְּעִיר פִּילֶדֶלְפִּיָּה בִּשְׁנַת 1785.
מוֹצֵא הַמִּשְׁפָּחָה הַזֹּאת הוּא מִפּוֹרְטוגַל, אֲשֶׁר נִשְׁתַּקְּעָה
בְּאֹמְרִיקָה לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת, וְנַחֲשָׁבָה לְאַחַת הַמִּשְׁפָּחוֹת
הַמְּיוֹחֶסוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

הוֹרֵי נח מָתוּ עָלָיו בְּיַלְדוּתוֹ, וְהוּא הוֹכֵרֵחַ לְלִמּוּד מְלֶאכָה,
לְפָרְגָם אֶת גַּפְשׁוֹ, אַף כִּי רוּחוֹ שָׂאָף לְחֻקֵּיהָ וּלְמִדְּעִים, וְאוֹלָם
בְּשָׁעוֹת הַחֹפֶשׁ מִמְּלֶאכֶתוֹ וְגַם בְּלֵילוֹת שְׁקֵד הָעֵלָם עַל
הַסְּפָרִים, אֲשֶׁר אָהֵב בְּכָל לְבוֹ.

מִדֵּי עָרַב בְּעָרַב הָיָה בָּא אֶל בֵּית-אוֹצֵר-הַסְּפָרִים "פְּרִנְקְלִין",
אֲשֶׁר הָיָה אֹז בֵּית-נְעֵד לְחֻקֵּים וּלְאֲנָשֵׁי שֵׁם, וַיֵּשֶׁב בַּפֶּנֶה
וְהָגָה בְּסְפָרִים.

מרדכי עמנואל נח

לֹאט לֹאט מִשָּׁךְ אֵלָיו הִנְעַר הַמִּתְמִיד אֶת עֵינֵי הָאֲנָשִׁים
הַמְצַנִּינִים, בָּאֵי בֵּית־הַסְּפָרִים, שֶׁהִשְׁתּוֹמְמוּ לְרֹאוֹת נַעַר רַךְ
בְּשָׁנִים קוֹרֵא בַסְּפָרִים, הַדּוֹרְשִׁים עֵיוֹן עֲמוֹק וְהַבְּנֵה רַבָּה.
אָז בִּקְשׂוּ וּמְצָאוּ לוֹ מִשְׁרָה מְדִינִית. עַל יְדֵי מִשְׁרָתוֹ זֹאת
מְצָא נַח פְּנָאִי לְהִרְחִיב אֶת יְדִיעוֹתָיו וְגַם יִכְלֹת לְרַכֵּשׁ לוֹ דַּעַת
בְּהַלְיֻכוֹת הַמְדִינָה.

שָׁנִים אַחֲדוֹת עָמַד נַח עַל מִשְׁמָרְתוֹ זֶה, וְאַחַר כֵּךְ עָזַב
אוֹתָהּ וַיְהִי לְסוֹפֵר בְּעִתּוֹנִים. הוּא קָנָה לוֹ שֵׁם בְּמֵאֲמָרָיו
הַנְּלֻחָבִים, שֶׁבִּהֶם הִבִּיעַ אֶת אֲהָבָתוֹ הַרְבֵּה לְאַמְרִיקָה אֲרֶץ
מוֹלְדָתוֹ, הַנוֹתֶנֶת חֶפֶז לְכָל בְּנֵי הָעַמִּים וְהַדְּתוֹת הַיּוֹשְׁבִים
בְּתוֹכָהּ.

נַח נִסָּה בַחֹזֵק גַּם בְּחִבּוּר חֲזִיוֹנוֹת לְמִיאֲשֵׁרוֹן, וְחֲזִיוֹנוֹתָיו
רִכְשׂוּ לָהֶם חֶבֶה רַבָּה בְּיָמֵם הָהֵם.
אוֹלָם רוּחוֹ הַשּׁוֹאֵף לְגְדוּלוֹת-לֹא מְצָא סְפּוֹקוֹ בְּעִבּוֹדַת
הָעַט בַּלְבָּד, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְקַבֵּל מִשְׁרָה מְדִינִית, כְּדֵי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּכִשְׁרוֹנוֹתָיו הַגְּדוֹלִים וּבִידִיעוֹתָיו הַרְבּוֹת לְטוֹבַת אֲרֶץ
מוֹלְדָתוֹ.

וְאַמֵּן נִתְּנָה עַל שְׂכָמוֹ מִשְׁרַת קוֹנְסוֹל-אַמְרִיקָה בְּאֲרֶץ

מרדכי עמנואל נח

טונים אשר באפריקה. נח קבל את המשרה הזאת בשמחה.
כי קנה להתנדב על ידה אל אחיו היושבים בארצות רחוקות.
והוא אז בן עשרים ושמנה שנים.

בטונים הנה נח אהוב על חבריו הצירים של מדינות
שונות, כי הנה איש נעים בהליכותיו ובעל מדות נעלות. הוא
התאמץ תמיד להוכיח במעשיו, כי היהודי הוא אציל הרוח.
אחד מבני דורו מתאר לנו את צורתו:

„הוא הנה בעל גוף תקין. קומתו היתה גבוהה, ופניו
הפיקו רצון וידידות. הליכתו היתה של אדם אציל ומורם
מעם. הוא הנה יהודי נלהב, יהודי בכל לב ונפש. מדותיו היו
מצוינות, ולבו הנה מלא אהבה וחמלה לאחיו היהודים בכל
מקום.“

בגלל איזה סכסוך בעניני משמדתו הוכרח להתפטר
ממנה. הוא שב לניו־ורק ויהי לעורך עתון גדול; אחר-כך
נתמנה לשופט ולפקיד עליון במדינה. ואז החלה תקופה
חדשה בחייו נח, תקופה של מעשים גדולים לטובת ארץ
מולדתו ושל מחשבות גדולות על אדות העם העברי ועתידו.

מררכי עמנואל נח

בשנת 1825 נסה נח להוציא לפעלות את הרעיון הגדול אשר הגה לבו זה במה שנים: ליסד מדינה מיוחדת לעם היהודים.

בצעת החיא הודיעה ממשלת מדינת ניו־יורק, כי היא נכונה למכר את האי גרנד איילנד.

האי הזה נמצא בחבל אדמה רשנה, בסביבת מקומות יפים מאד לישוב, ולכן שם נח עיניו באי הזה, לבנות עליו את "המדינה היהודית".

נח היה מטבעו חולם ובעל־דמיון, ולכן היה בטוח, כי אחיו מכל הארצות ומכל המדינות יקבלו בשמחה רבה את הבשורה הטובה על אדות יסוד מדינת היהודים.

את מדינתו, שאמר לבנות, קרא בשם "אדרט" על שם נח, כי קנה להיות פנת, אבי תבל חדש.

ובטחם החל בעבודת הבנין, שלח מגלה ארבה אל אחיו היהודים לספר להם את אשר עשה ולבקש מהם, כי יתעוררו ויבאו לעמד לימינו.

אחרי בן הניח את אבן הפנה וקנג את חג החנכה למדינת

מרדכי עמנואל נח

אַרְרַט. לְזִכְרוֹן הַחֲנֻכָּה הַזְּנָה מֵאַבְת אָבִן, וְעֲלֵיהָ חֲרוּתִים
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

”שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד.

אַרְרַט, עִיר מְקַלֵּט לַיהוּדִים,

נוֹסְדָה עַל יְדֵי מְרַדְכֵי עֵמְנוּאֵל נַח,

בְּחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי תַקפ"ו, סֶפְטֶמְבֶּר 1825,

בְּשָׁנַת הַחֲמִשִּׁים לְחֲרוּת אַמְרִיקָה.”

הַחֵג הָיָה נְהַדָר מְאֹד. נַח הָיָה לְבוּשׁ מְעִיל מְשִׁי מְעֻשָׂה

רַקִּים וְעַל צְנָאָרוֹ רְבִיד וְהָב. אַחֲרָיו כֵּן בָּאוּ כָּל הַקְּרוֹאִים אֶל

בֵּית הַכְּנֻסֶת בְּעִיר בּוֹפְלוֹ. מְשִׁנֵי צִדֵי בֵּית הַכְּנֻסֶת עָמְדוּ אֲנָשֵׁי

צָבָא וּמְקַהֲלֵת מְנַנְגִּים נִנְגָה שִׁירִים עֲלִיּוּם.

נַח קָנָה כִּי יְהוּדִים רַבִּים יָבִאוּ לְשִׁבְת בְּאַרְרַט, אֶדְ

תּוֹחֲלָתוֹ נִכְנָבָה. אִזּוֹ רָאָה כִּי מְדִינַת הַיְּהוּדִים לֹא תִוָּסֵד

בְּאַמְרִיקָה, כִּי אִם בְּאַרְעֵי יִשְׂרָאֵל. אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּתַב

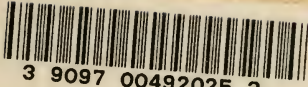
בְּסֵפֶר לִפְנֵי מוֹתוֹ.

מְרַדְכֵי עֵמְנוּאֵל נִפְטַר בְּנוֹיֹרֶק בְּשָׁנַת 1851, וּבֶן שְׁשִׁים

וְשֵׁשׁ הָיָה בְּמוֹתוֹ.

(על פי ה"שחר", בשנויים)

3 9097 00492025 3

Scharfstein, Zevi.

119312

